

Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri Cilt-III

Doç. Dr. Yıldıray ÖZBEK
Yrd. Doç. Dr. Celil ARSLAN

Kayseri 2008

Takım No: 978-975-8046-66-9
ISBN:978-975-8046-69-0

Grafik Tasarım ve Baskı: Aydoğdu Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Sanayi Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 21. Cad. 598. Sok. No: 20
06370 Yenimahalle/ANKARA
Tel : 0 312 395 81 44 Fax : 395 81 45
www.aydogduofset.com - aydogdu@aydogduofset.com

İÇİNDEKİLER

3.CİLT

Felahiye/Kepiç Köyü Roma Mezarı 1011-1013
Felahiye Merkez Kale Cami 1014-1015
Felahiye Beyler Camisi 1016-1018
İncesu Viranşehir Roma Mezarı 1019-1020
İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camisi 1021-1025
Süksün Aşağı Mahalle Camisi 1026-1027
İncesu Bulgurcu Camisi 1028-1030
İncesu Karakoyunlu Camisi 1031-1033
İncesu Yeni Cami 1034-1035
Süksün Mescit 1036-1037
İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi 1038-1041
İncesu Sıbyan Mektebi 1042
İncesu Şeyh Turesan Zaviyesi 1043-1047
İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Hamamı 1048-1051
İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Kervansarayı 1052-1058
Süksün Han 1059-1060
İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Arastası 1061-1063
Süksün Sarnıç 1064-1065
İncesu Osmanoğlu Çeşmesi 1066
İncesu Yeni Cami Mahallesi Kilisesi 1067-1069
Taşlık Köyü Agios Georgios Kilisesi 1070-1073
Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi 1074-1079
Panlı Köyü Roma Mezarı 1080-1081
Pınarbaşı Mehmet Ali Bey Camisi 1082-1084
Pınarbaşı Methiye Köyü Camisi 1085-1087
Pınarbaşı Hilmiye Köyü Camisi 1088-1091
Pınarbaşı Aziziye Camisi 1092-1095
Pınarbaşı Altıkesek Köyü Camisi 1096-1098
Melikgazi Türbesi 1099-1101
Süleyman Bey Türbesi 1102-1104
Sancaktar Türbesi 1105-1106
Pınarbaşı Reşit Akif Paşa Kütüphanesi 1107-1109
Pınarbaşı Barbaros İlkokulu 1110-1112
Kaynar Köyü İlköğretim Okulu 1113-1114
Pınarbaşı Eski Hamam 1115-1118
Pınarbaşı Yeni Hamam 1119-1121
Pınarbaşı Kırkpınar Köyü Çeşmesi 1122
Sarıoğlan Karaözü Şahruh Köprüsü 1123-1125
Kuruköprü Su Kemeri 1126-1127
Akçakaya Köyü Şeyh Hamit Camisi 1128-1131
Akçakaya Köyü Yukarı Mahalle Camisi 1132-1134
Talas Kiçiköy Camisi 1135-1136
Akçakaya Köyü Aşağı Mahalle Camisi 1137-1139
Talas Harman Camisi 1140-1146
Talas Ali Saib Paşa Camisi 1147-1149
Talas Han Camisi 1150-1152
Gürpınar (Salkuma) Camisi 1153-1156
Talas/Reşadiye Aşağı Mahalle Camisi 1157-1161
Talas/Reşadiye YukarıMahalle Camisi 1162-1166
Talas Esma Hanım Türbesi 1167-1168
Başakpınar (İspile) Hanı 1169-1170
Talas Harman Mahallesi Hanı 1171-1173

Talas Ali Saib Paşa Hamamı 1174-1177
Talas Rüştiye Mektebi 1178-1180
Talas Amerikan Koleji 1181-1184
Talas Deliçay Köprüsü 1185
Kuruköprü Köprüsü 1186
Talas Ahmet Efendi Çeşmesi 1187-1188
Talas Ali Saib Paşa Çeşmesi 1189-1190
Talas Esma Hanım Çeşmesi 1191-1192
Talas Meydan Çeşmesi 1193-1194
Endürlük Tirem Başı Çeşmesi 1195
Endürlük Karasu Çeşmesi 1196-1197
Talas Harman Camisi Çeşmesi 1198-1199
Talas Salih Ağa Çeşmesi 1200-1201
Endürlük Abustol Çeşmesi 1202-1203
Endürlük Kayalar Çeşmesi 1204-1205
Endürlük Üç Bent Çeşmesi 1206-1207
Zincidere Vaftizci Yahya Kilisesi 1208-1210
Talas Endürlük Kilisesi 1211-1215
Talas/Reşadiye Stefana Rum Kilisesi 1216-1218
Talas Rum Kilisesi (Yaman Dede Camii) 1219-1222
Zincidere Protestan Okulu 1223-1224
Tomarza İmamkulu Köyü Kaya Anıtı 1225-1226
Koşcağız Köyü Eski Cami 1227-1229
Tomarza Merkez Camisi 1230-1233
Kamber Köyü İlköğretim Okulu 1234-1236
Tomarza Müftülük Binası 1237-1239
Tomarza Ermeni Kilisesi 1240-1242
Yahyalı Ulu Camisi 1243-1245
Yahyalı Seyid Ali Türbesi 1246-1247
Yahyalı Yahya Gazi Türbesi 1248-1249
Yahyalı Akçakoca Zaviyesi 1250-1252
Yeşilhisar Başköy Meryem Ana Manastırı 1253-1255
Soğanlı Kiliseleri 1256
Soğanlı Kubbeli Kilise 1257-1260
Soğanlı Tahtalı Kilise 1261-1265
Soğanlı Karabaş Kilisesi 1266-1272
Soğanlı Geyikli Kilise 1273-1274
Soğanlı Yılanlı Kilise 1275-1278
Güzelöz Haç Kilisesi 1279-1282
Güzelöz Köyü Kilisesi 1283-1285
Yeşilhisar/Erdemli Köyündeki Kaya Kiliseleri 1286-1293
Yeşilhisar Ulu Cami 1294-1297
Yeşilhisar Hamza Paşa Camisi 1298-1300
Yeşilhisar İdris Camisi 1301-1303
Yeşilhisar Keşlik Köyü Camisi 1304-1306
Yeşilhisar Hasanefendi Camisi 1307-1309
Yeşilhisar Güzelöz Köyü Camisi 1310-1311
Yeşilhisar Başköy Mektebi 1312-1315
Yeşilhisar Hamamı 1316-1318
Yeşilhisar Keşlik Köyü Çeşmesi 1319
Yeşilhisar Keşlik Köyü Yukarı Mahalle Çeşmesi 1320-1321
Yeşilhisar Başköy Kilisesi 1322-1324

Kaynakça 1325-1366
Haritalar 1367-1428

ESERİN ADI : FELAHİYE KEPİÇ KÖYÜ ROMA MEZARI

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Felahiye ilçesi, Kepiç köyü, Kazıklı mevkiinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Yapının üst örtüsü kısmen yıkılmıştır. Defineciler tarafından içinde ve çevresinde yer yer kaçak kazılar yapılmıştır.

Tarihi : M.S.2-3.yüzyıllarda yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir eserdir. Mezar yapısının kaide kısmıyla gövde bölümü dışa taşırılmış kavisli silme kuşağıyla ayırılmıştır. Yapıya güney cephesi ortasına açılan düz lentolu bir kapıdan girilmektedir. Yapının doğu, batı ve kuzey duvarları yuvarlak kemerli birer pencere ile boşaltılmıştır. Eserin iç mekanda kuzey tarafında doğu ve batı duvarlardan içe taşırılmış ayaklar üzerine atılmış bir yuvarlak kemerle desteklenmiş olduğu göze çarpmaktadır.Üst örtü basık beşik tonozdur. Bu ayakların taşıdığı yuvarlak kemer korint tarzı başlıklara oturmaktadır. Başlıklar akantüs yapraklarıyla bezenmiştir. Yapıyı içten kademeli üç sıra düz silme kuşağı çevirmektedir. Eserin mezar odasına ulaşmak için zeminde kaçak kazılar yapıldığını gösteren açmalar vardır. Eserin kuzey cephesinin bir üçgen alınlığa sahip olduğu mevcut bakiyelerden anlaşılmaktadır. Dışarda tüm cepheler saçak seviyesinde yüzeyden taşırılmış diş dizisinden oluşan friz ve silmelerle hareketlendirilmiştir.

Süslemesi : Yapının dış cephesindeki silme kuşakları ve diş dizisinden oluşan friz ile duvar köşelerinde ve iç mekanda kemerin oturduğu korint tarzı başlıkta bulunan akantüs yaprakları bezeme olarak kabul edilebilecek unsurlardır. Yapının kuzey cephesindeki üçgen alınlık ise yıkılmıştır.

Malzeme ve teknik : Oldukça düzgün kesme taş ve mermer malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapının kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen MS.2-3 yüzyılda yapılmış olmalıdır.

Roma Mezarı, genel görünüş.

Roma Mezarı, giriş cephesi.

Roma Mezarı, yan cephe.

Roma Mezarı, üst örtü.

Roma Mezarı, iç mekan.

ESERİN ADI : FELAHİYE MERKEZ KALE CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Felahiye ilçesi, Kale Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumda ve kullanılmaktadır.

Tarihi : H.1305/M.1883-84.

Plan ve mimari özellikleri : Cami tek mekanlı olup üzeri kubbeyle örtülmüştür. Caminin kuzeyindeki son cemaat yeri ve güneydoğu köşedeki minare sonradan inşa edilmiştir. Camiye kuzey cephenin ortasın açılan basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Kapı kemeri bir silmeyle çerçevelenmiş olup, kapı kemer köşeliklerinde yedi köşeli yıldız kabartması bulunmaktadır. Caminin içi 1 m. yüksekliğe kadar ahşap lambrilerle kaplanmıştır. Caminin kuzey ve güney cephesine ikişer, batı cephesine bir pencere açılmıştır. Doğu cephe sağırdır. Harim mekanının üzeri zemine kadar inen pandantiflerle geçilen kubbeyle örtülüdür. Kubbeyi ise duvara örülmüş kemerler taşımaktadır. Kubbe kasnağına pencereler açılmıştır. Caminin mermer malzemeyle yenilenmiş mihrap ve minberi orijinal değildir.

Süslemesi : Camide herhangi bir bezeme unsuru yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Caminin orijinal kitabesi yoktur. Doğu cephenin kuzey tarafına yerleştirilen ve latin harfleriyle düzenlenen kitabeden yapının H.1305 yılında inşa edilmiş olduğu öğrenilmektedir.

Tarihlendirme : H.1305/M.1883 yılında inşa edilmiştir.

Kale Cami, genel görünüş.

Kale Cami, giriş kapısı.

Kale Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : FELAHİYE BEYLER CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Felahiye ilçe merkezinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi: Kitabesi yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Beyler Camii tek mekanlı camilere örnektir. Caminin kuzey tarafında sonradan yapılmış bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Cami harimine kuzey cephe ortasına konumlandırılmış yuvarlak kemerli bir kapıdan girilmektedir. Harim tek kubbeyle örtülüdür. Kubbeye neredeyse zeminden başlayan pandantiflerle geçilmiştir. Mekanı örten kubbe dışarıda yüksek bir kasnak üzerine oturmaktadır. Harim kuzey tarafında bir kadınlar mahfili bulunmaktadır. Yapının kuzey ve doğu duvarları birer, güney duvarı iki pencereyle boşaltılmıştır.

Caminin kuzeydoğu köşesinde damda, köşk minaresi yer almaktadır. Günümüzde kullanılan tek şerefeli minare sonradan yapılmıştır.

Süslemesi : Camide süsleme olarak herhangi bir bezeme yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taşla inşa edilmiştir.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen 19-yüzyılın sonlarında inşa edilmiş olmalıdır.

Beyler Cami, genel görünüş.

Beyler Cami, genel görünüş.

Beyler Cami, iç mekan.

Beyler Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : İNCESU/ VİRANŞEHİR ROMA MEZARI

İnceleme Tarihi : Ekim 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Viranşehir Köyünde yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Üst örtüsü yıkılmış, duvarları sağlam durumdadır. Ancak kaçak kazılarla zemin taşları sökülmüştür.

Tarihi : 2 veya 3 .yüzyıl Roma dönemi yapısıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Köyün batısında bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Kare plânlı bir yapıdır. Girişin doğu cepheden olduğu yapının üst örtüsü yıkılmıştır. Ancak bazı araştırmacılar yıkılmış olan üst örtünün kubbe olabileceğini ileri sürmektedirler. Mezar yapısının içi, her cephede yuvarlak kemerli derinliği olmayan eyvan tarzında düzenlenmiştir. Giriş cephesine çıkışı sağlayan merdivenli bölümde ve yapının zemininde kaçak kazılar nedeniyle tahribatlar olmuştur. Duvarların çatı seviyesinde ahşap hatıl yuvalarının varlığı üst örtünün ahşap olabileceğini de hatırlatmaktadır. Kuzey duvarda küçük bir pencere açıklığı dikkati çekmektedir.

Süslemesi : Mezar yapısının kripta kısmıyla üst mabed kısmını ayıran kalın silme kuşağı dışında süslemesi yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzemeyle yapılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Romalılar zamanında 2 veya 3. yüzyılda yapıldığı söylenmektedir.

Kaynakça:

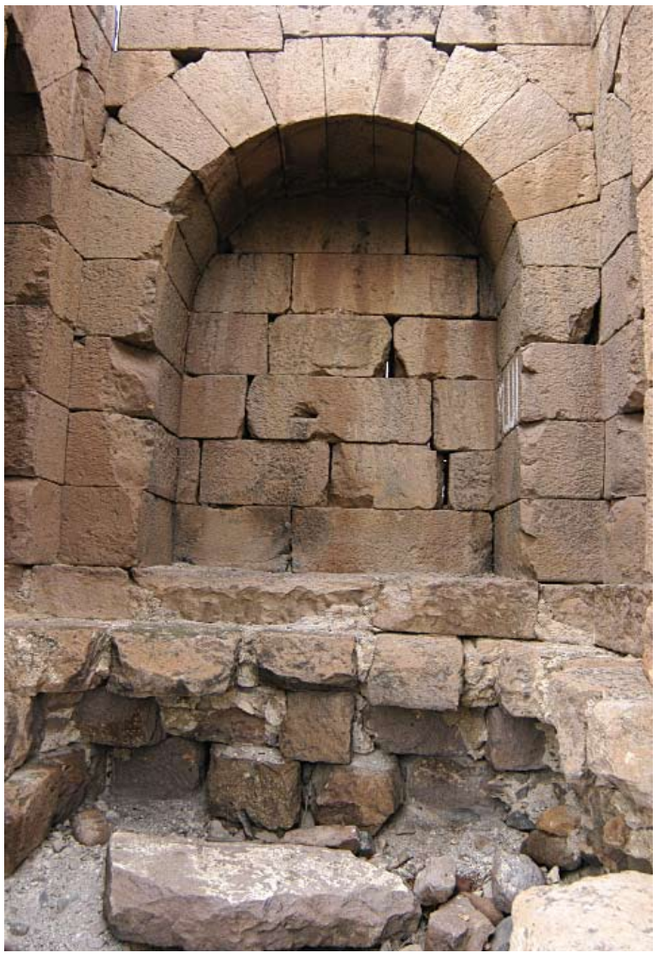
Ali Yeğen, **Kayseri'de Tarihi Eserler,** Kayseri 1993, s.37.

Roma Mezarı, genel görünüş.

Roma Mezarı, giriş cephesi.

Roma Mezarı, iç mekan.

ESERİN ADI : İNCESU MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Merzifonlu Kara Mustafapaşa Külliyesi içinde arastanın batısında bulunmaktadır.

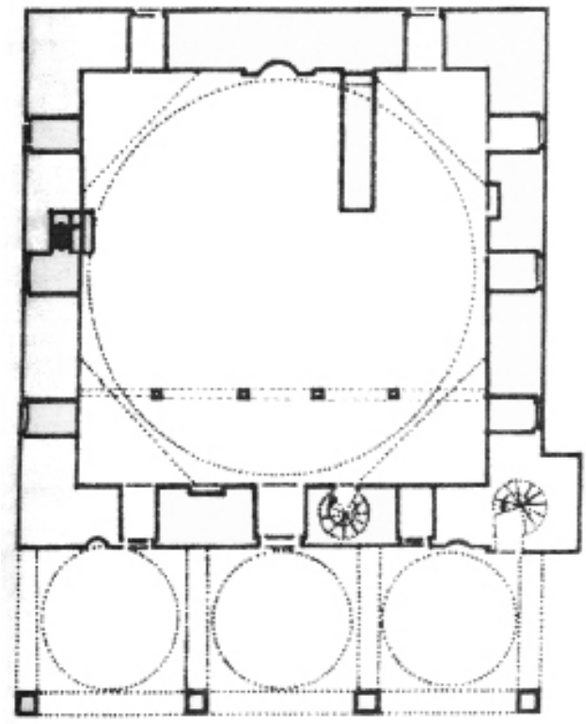
Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : 1670 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Külliyenin batısındaki geniş avlu içinde yer alan cami, tek mekanlı üzeri kubbeyle örtülü ve üç bölümlü son cemaat yerinden oluşmaktadır. Tek şerefeli minaresi harimin kuzeybatı köşesindedir. Harim mekanını örten kubbe sekizgen bir kasnak üzerine oturmaktadır. Köşeler herhangi bir strüktürel fonksiyonu olmayan sembolik ağırlık kuleleriyle desteklenmiştir. Kubbe kasnağının yatay ve dikey eksenlerine birer yuvarlak kemerli pencere açılmıştır. Caminin doğu ve batı cephelerinin alt kısmında dikdörtgen boyutlu üçer pencere bulunmaktadır. Basit silmelerle çerçevelenen pencerelerin üzerinde sivri kemerli alınlıklar yer alır. Alınlıklar bezemesizdir. Her iki cephenin üst kısmında bulunan sivri kemerli üçer pencere alçı şebekeli olup kemerleri kırmızı ve bej renkli taşların dönüşümlü kullanımıyla örülmüştür. Caminin kuzey ve güney cephelerinde alt kısımlarda ikişer, üst kısımda ise üçer pencere yer almaktadır. Bu alt ve üst pencereler diğer pencerelerle aynı özelliklere sahiptirler.

Kapısı son cemaat yerine açılan kuzeybatı köşedeki minare, zeminden beden duvarlarının 1 m. altına kadar yükselen bir kaide üzerine oturtulmuştu.

Harimin kuzeyindeki son cemaat yerinin üzeri farklı çaplarda ve pandantifle geçilmiş üç kubbe ile örtülmüştür. Kubbelerin üzeri sal taşları ile kapatılmış olup tepelerinde taştan yapılmış birer alem bulunur. Ortadaki kubbe yanlardakinden daha küçük düzenlenmiştir. Kubbelerin oturduğu kemerleri taşıyan ayaklar yığma sekizgen şeklinde tasarlanmıştır. Doğu köşedeki ayak kısmen erimiştir. Ayakları bir-

(Mustafa Denktaş'tan)

birine ve duvara bağlayan sivri kemerler, bir sıra silmeyle hareketlendirilmiş olan yastıklara oturmaktadır. Kuzey cephedeki pencerelerin kenarlarında birer mihrabiye nişi bulunmaktadır. Son cemaat yerinin batısındaki sivri kemerli üst pencerenin önüne taş konsollara oturan mükebbire yerleştirilmiştir.

Harime girişi sağlayan cümle kapısı duvardan 7 cm. çıkıntı yapmaktadır. Kapının basık kemeri siyah ve kahverenkli taşlardan dönüşümlü olarak örülmüştür. Kemerin üzerindeki dikdörtgen panonun içerisine üç bölüm halinde yazılmış kitabe yerleştirilmiştir. Ortadaki dairevi pano içerisinde caminin H.1277/M.1860 yılında tamir edildiğini gösteren bir kitabe dikkati çekmektedir. Cami harimi 12.80x12.80 m.ölçülerinde kare bir mekandır. Mekanı örten kubbeye köşelerdeki tromplarla geçilmiştir. Kubbe eteği kalın tutulmuş bir kaval silmeyle hareketlendirilmiştir. Güney cephe ortasındaki mihrap beş köşelidir ve duvardan 30 cm. çıkıntı yapmaktadır. Mihrap bezemesiz tek bordürle kuşatılmıştır. Kesme taştan yapılan minber oldukça sadedir. Harimin kuzeyindeki ahşap mahfil sekizgen biçimli dört taş ayağa oturmaktadır. Mahfile çıkış, giriş kapısının batısında yer alan dikdörtgen açıklıktan geçilerek girilen ve beden duvarları içerisine yerleştirilen helezonik merdivenle sağlanmıştır. Caminin 1860 yılında bir onarım geçirdiği giriş kapısı üzerindeki kitabeden anlaşılmaktadır. Caminin ayrıca 1953-54 yılında da Vakıflar Genel Müdürlüğünce onarılmış olduğu bilinmektedir.

Süslemesi : Yapıda basit silmelerin dışında kayda değer süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Cami üzerinde inşaat kitabesi yoktur. Var olan onarım kitabesi 1860 tarihlidir.

Tarihlendirme : 1670 yılında inşa edilen külliyenin 1678 yılında düzenlenmiş bir vakfiyesi vardır. Dolayısıyla yapı 1670 yılında inşa edilmiştir. 1860 ve 1953-54 yıllarında onarım görmüştür.

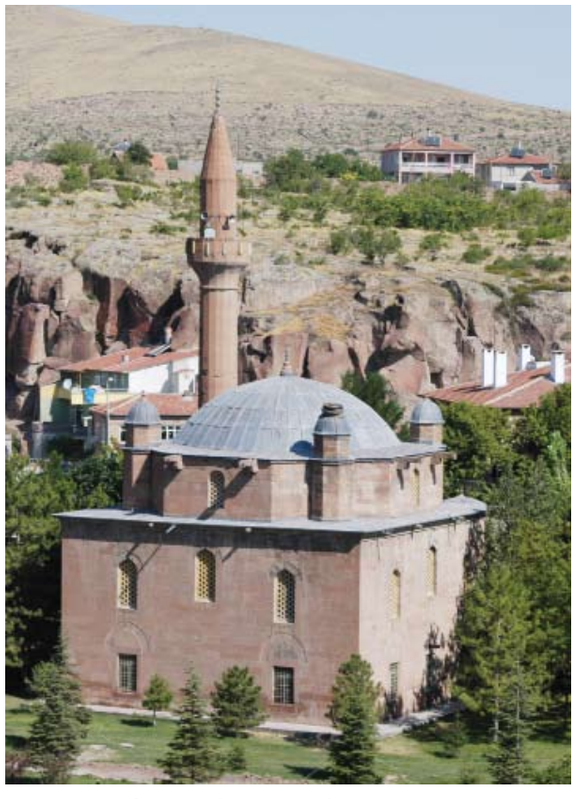
Kaynakça:

Albert Gabriel, **Monument Turcs D'Anatolia,** c.1, Paris 1931, s.242.

Aptullah Kuran, "Klasik Osmanlı Mimarisi Çağının Sonlarında Yapılan İki Külliye", **Vakıflar Dergisi**, S.9 (1971), s.239.

Zeynep Nayır, **Osmanlı Mimarlığında Sultan Ahmet Külliyesi ve Sonrası (1609-1690),** İstanbul 1975.

Mustafa Denktaş, "İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi" **Vakıflar Dergisi,** S.26 (1997), s.199-200.

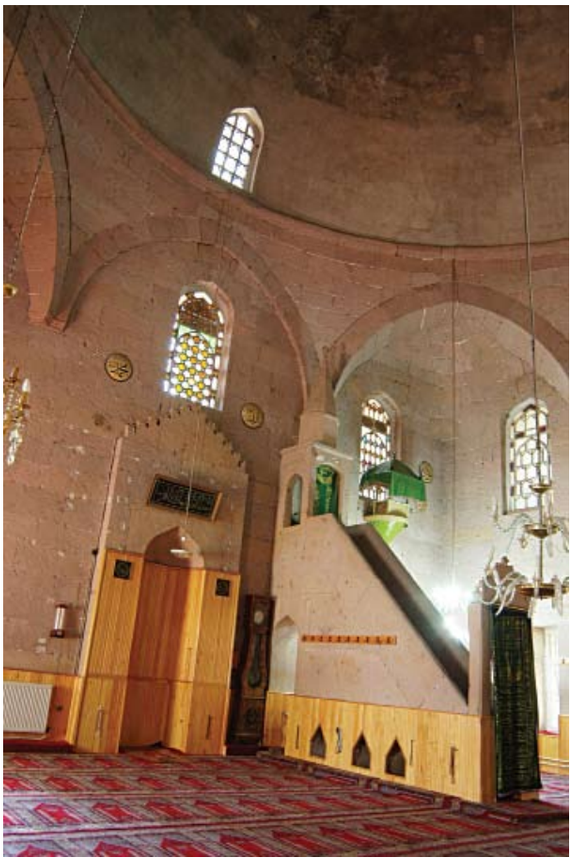
Kara Mustafa Paşa Cami, genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Cami, son cemaat mahalli cephesi.

Kara Mustafa Paşa Cami, giriş kapısı.

Kara Mustafa Paşa Cami, iç mekan.

Kara Mustafa Paşa Cami, kitabe.

Kara Mustafa Paşa Cami, kitabe.

Kara Mustafa Paşa Cami, iç mekan.

Kara Mustafa Paşa Cami, kadınlar mahfili.

ESERİN ADI : SÜKSÜN AŞAĞI CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Ekim 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Süksün Kasabasında, Aşağı Mahallede bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : Yapının orijinal kitabesi yoktur ancak giriş cephesinde latin harfleriyle yazılmış kitabede caminin H.1110/M.1689 tarihinde yaptırılmış olduğu yazılıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Kuzey-güney yönde inşa edilen yapı dikdörtgen bir plân arz etmektedir. Camiye kuzey cephenin ortasına açılan basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Caminin harim bölümü, ikişerden üç sıra halinde toplam 6 ayağa doğu-batı doğrultuda atılan sivri kemerlerle mihraba paralel dört sahna bölünmüştür. Üst örtü beden ve kemer duvarlarına atılmış ahşap kirişler üzerine düz toprak dam iken, günümüzde kiremitli kırma çatıyla kaplanmıştır. Kuzey cephede giriş kapısının iki yanında ikişerden dört pencere var. Bu pencerelerin üstünde de birer pencere bulunmaktadır. Doğu, batı ve güney cephede de ikişer pencere ile caminin aydınlatılması sağlanmıştır. Caminin mihrabı ve minberi yenilenmiş, kayda değer özellikler taşımamaktadır.

Süslemesi : Oldukça sade olan yapıda bezeme yoktur.

Malzeme ve teknik : Caminin duvarlarının tamamında kaba yonu moloz taş, üst örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin orijinal inşa kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Orijinal kitabesi olmayan eserin girişindeki levhadan H.1110/M.1689 tarihinde inşa edilmiş olduğu öğrenilse de, yapının sonraki dönemlerde onarımlar geçirmiş olduğu aşikardır.

Aşağı Cami, genel görünüş.

Aşağı Cami, mihrap, iç mekan.

Aşağı Cami, mihrap, minber.

ESERİN ADI : İNCESU BULGURCU CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Bulgurcu Mahallesi, Adım sokakta bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktı.

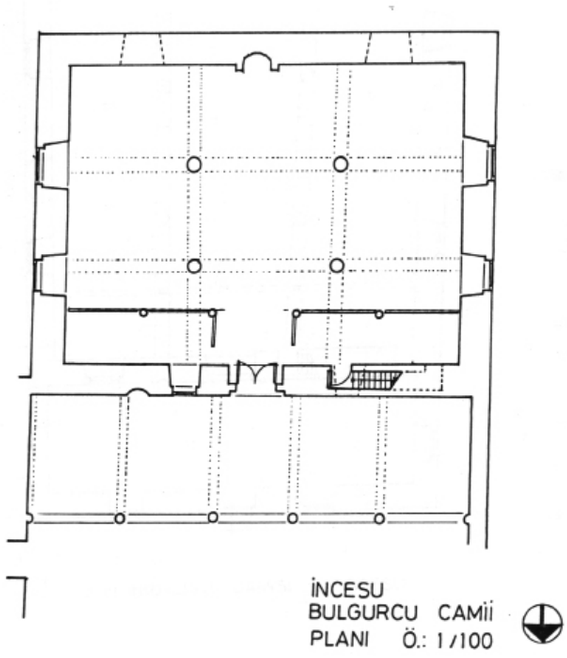
Tarihi : H.1183/M.1767 yılında inşa edilmiş, H.1341/M.1922 yılında onarılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plâna sahiptir. Kuzey cephede son cemaat mahali, kuzeydoğu köşede tek şerefeli minaresi bulunmaktadır. Cami avlusuna doğu yöndeki yuvarlak kapıdan girilmektedir. Kuzey cephedeki son cemaat mahali altı adet ahşap direk üzerine atılmış ahşap hatıllar ile harimin kuzey duarına binen kuzey-güney istikametinde uzanan ahşap direklerle örtülüdür. Harimin kuzey dış duvarının doğu tarafına bir mihrabiye nişi yapılmıştır. Harime girişi sağlayan yuvarlak kemerli kapının üzerinde yapının biri inşa diğeri onarım olmak üzere iki kitabesi yerleştirilmiştir. Basık kemerli kapıdan girilen harim 9.80x7.47 m.ölçülerindedir. Harim mekanı ikişerden iki sıra toplam dört sütunla mihraba dik üç sahna bölünmüştür. Orta sahın diğerlerinden daha geniş ve yüksek düzenlenmiştir. Ahşap tavan bindirme tekniğinde, kirişlemesi üstten kaplamalı olarak inşa edilmiştir. Orta sahnın çevresindeki bir sıra ahşap konsol, bu bölüme kademeli bir görünüş kazandırmıştır. Cami içindeki minber, mihrap ve vaaz kürsüsü yakın tarihlerde yenilenmiştir. Harim mekanı toplam 11 pencere ile aydınlatılmıştır.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Caminin kapısı üzerinde bulunan ve iki mısralık dört satır halinde yazılan inşa kitabesinden yapının Hacı Ahmet tarafından H.1183/M.1767 yılında inşa ettirilmiş olduğu, bu kitabenin altında bulunan ve dört satır halinde yazılmış olan kitabeden de H.1341/M.1922 yılında onarılmış olduğu anlaşılmaktadır. Onarımların hangi bölümlerde yapıldığı hakkında bilgimiz yoktur.

(Mustafa Denktaş'tan)

Tarihlendirme : Genel olarak yapının M.1767 yılında inşa edilmiş olduğu kabul edilebilir.

Kaynakça

Mustafa Denktaş, "'daki Türk Devri Anıtları", **Sanatsal Mozaik Kentsel Bilinç, Çevre, Kültür Kayseri Özel Sayısı,** (2000), s.76-77.

Bulgurcu Cami, genel görünüş.

Bulgurcu Cami, son cemaat yeri ve giriş kapısı.

Bulgurcu Cami, iç mekan.

Bulgurcu Cami, harime giriş kapısı.

Bulgurcu Cami, iç mekan.

Bulgurcu Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : İNCESU KARAKOYUNLU CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Karakoyunlu Mahallesi, Karakoyunlu Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açık olarak kullanılmaktadır.

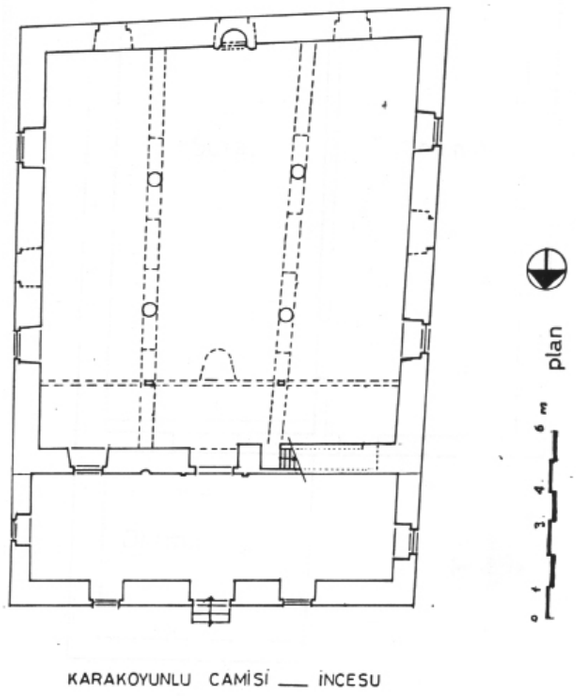
Tarihi : H.1250/M.1834

Plan ve mimari özellikleri : Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plân arz eden yapı hafif yamuk bir düzenlemeye sahiptir. Caminin kuzey tarafındaki son cemaat yeri ve minaresi sonradan yapılmıştır. Caminin kuzey cephede bulunan taçkapısı, iki sıra silme kuşağıyla hareketlendirilmiştir. Taçkapının doğusunda derinliği yüzeysel tutulmuş bir mihrabiye nişi bulunmaktadır. Cami harimi her sırada ikişerden toplam dört sütunla mihraba dik uzanan üç sahna bölünmüştür. Mihrabı üç sahna ayıran ve üst örtüyü taşıyan sütunlar ahşaptandır. Cami, mihraba paralel olarak atılan ahşap kirişler üzerine düz damla örtülüdür. Sonradan dam üzerine kiremit çatılı örtü yapılmıştır. Caminin mermerden yapılmış mihrabı ve minberi orijinal değildir. Doğu duvarı ortasında bulunan vaaz kürsüsü konsollar üzerine oturmaktadır. Harim mekanı duvarlara açılmış toplam on pencere ile aydınlatılmaktadır. Kuzey tarafta kadınlar mahfili bulunmaktadır.

Süslemesi : Camide kayda değer süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Caminin tamamında kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kuzey cephedeki giriş kapısının üzerinde bulunan ikişer mısralık dört satırlık kitabeden yapının mahalle sakinleri tarafından H.1250/M.1834 yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

(Mustafa Denktaş'tan)

Tarihlendirme : Kitabesinden hareketle H.1250/M.1834 yılına tarihlendirilir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "İncesu'daki Türk Devri Anıtları", **Sanatsal Mozaik Kentsel Bilinç, Çevre, Kültür Kayseri Özel Sayısı,** (2000), s.77-78.

Karakoyunlu cami, genel görünüş.

Karakoyunlu cami, giriş kapısı.

Karakoyunlu cami, kitabe.

Karakoyunlu cami, iç mekan.

ESERİN ADI : İNCESU YENÎ CAMİÎ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, încesu ilçesi. Yeni Cami Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : H.1318/M.1900 yılında minaresi inşa edilmiştir. Caminin de bu minareden birkaç yıl önce inşa edilmiş olabileceği düşünülebilir.

Plan ve mimari özellikleri : Cami, kuzey güney doğrultuda dikdörtgen bir plana sahiptir. Düzgün kesme taş malzemeyle yapılmış olup, caminin inşa kitabesi yoktur. Caminin avlusuna kuzey cephenin ortasına yerleştirilmiş yuvarlak kemerli kapıdan girilmektedir. Bu kapının üzerinde caminin minaresinin Ahmed Hamdi Bey ibn-i Ömer Efendi tarafından 1900 yılında yaptırıldığım gösteren kitabe bulunmaktadır. Caminin son cemaat yeri, üçü sütun biri yığma ayağa atılmış sivri kemerlerle üç gözlü olarak düzenlenmiştir. Bu mekanın üzeri ahşap kirişler üzerine düz tavan olarak yapılmıştır ve doğu ve batı cepheleri duvarla kapatılmıştır.

Batı tarafta minareye çıkışı sağlayan kapı yer almaktadır. Cami kuzey duvarı ortasında yer alan taçkapı üç yönden meanderli bir bordürle kuşatılmıştır. Kapı kemer üzerinde yer alan dikdörtgen boyutlu kitabelik boş bırakılmıştır.

Harim, ikişerden iki sıra halinde toplam dört sütunla mihraba dik üç sahna ayrılmıştır. Sütunlar birbirlerine sivri kemerlerle bağlanmıştır. Bu kemerler doğu-batı doğrultusunda atılmış ahşap kirişlerin örttüğü cami tavanım taşımaktadırlar. Orijinalinde alçı malzemeden yapıldığını öğrendiğimiz mihrap yakın zamanda mermer levhalarla kaplanmıştır.

Altı cepheli mihrap nişinin üstü sekiz sıra mukarnastan oluşan bir kavsaraya sahiptir. Mihrap tepeliği, sivri kemercik dizisinden oluşan bir kornişle süslenmiştir. Mermer minber orijinal değildir. Harim mekanı her cephede altlı üstlü dörder tane olmak üzere toplam 20 pencere ile aydınlatılmıştır. Caminin kuzey tarafında sekiz ahşap direk tarafından taşınan ahşap mahfili yer almaktadır.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

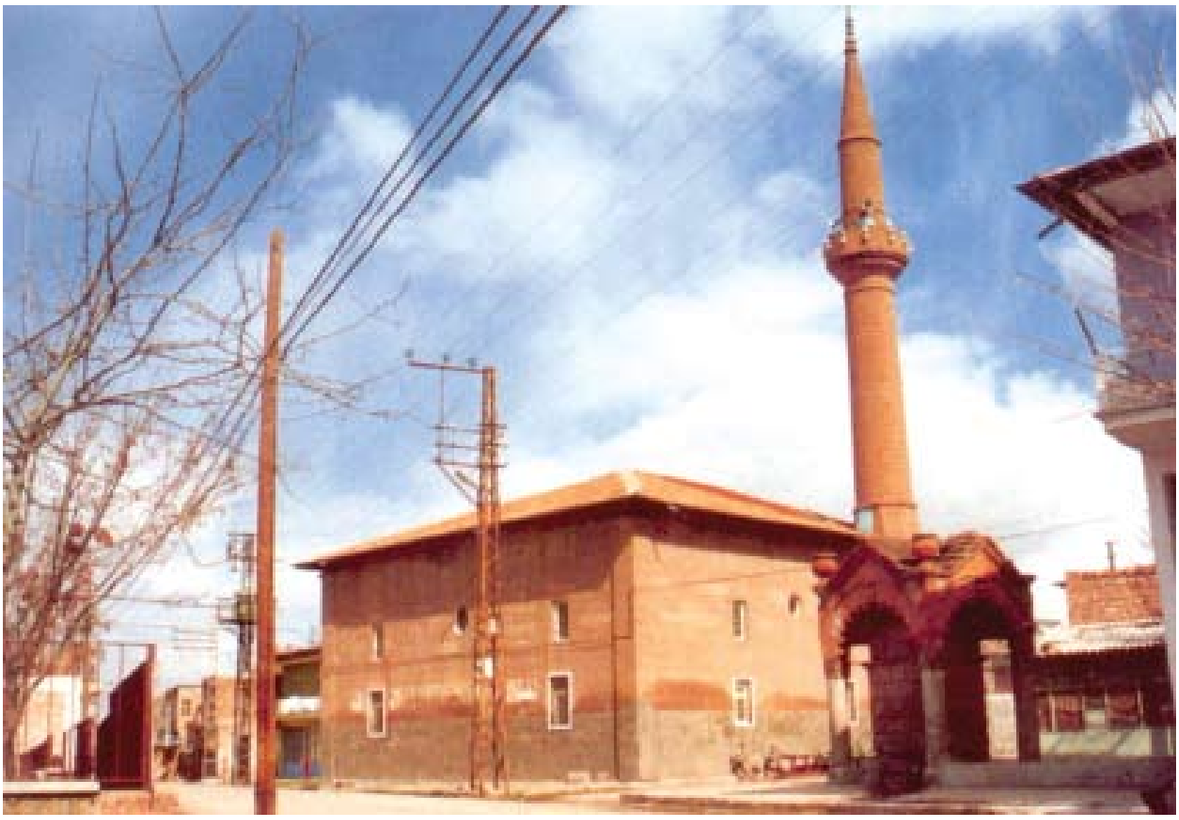
Kitabesi : Caminin inşa kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Minarenin inşa kitabesinin H.1318/M.1900 tarihini taşımasından hareketle caminin 19.yüzyılın son çeyreğinde yapılmış olabileceğim ileri sürebiliriz.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "**İncesu'daki Türk Devri Anıtları", Sanatsal Mozaik Kentsel Bilinç, Çevre, Kültür Kayseri Özel Sayısı,** (2000), s.78-79.

İncesu Yeni Cami, genel görünüş.

İncesu Yeni Cami, kitabe.

ESERİN ADI : SÜKSÜN MESCİT

İnceleme Tarihi : Ekim 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Süksün Kasabasının 3-4 km. güneybatısında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Büyük oranda sağlam olarak ayaktadır.

Tarihi : Bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Süksün kasabasının yaklaşık 3-4 km. güneybatısında bulunan yapı güney-kuzey doğrultuda dikdörtgen planlı bir yapıdır. Eser bir eyvan tarzında tasarlanmıştır. Eyvana giriş kuzey cephedendir. Üst örtü sivri beşik tonozdur. Güney cephenin ortasında mihrap yer almaktadır. Mihrap nişi dış duvarlardan çıkıntı yapmaz ve yarım daire olarak düzenlenmiştir. Mihrap nişi dört sıra mukarnas dizisinden oluşan kavsara ile örtülmüştür. Mukarnas nişçikleri yivlenmiştir. Kavsara alınlığında herhangi bir süsleme yoktur. Mihrap dıştan bir bordürle çerçevelenmiştir. Bordür yüzeye oyulmuş yarım yıldız desenleriyle bezenmiştir. Kasaba sakinleri yapının eski Avanos yolu üzerinde bulunan bir mescit olduğunu ileri sürmektedirler. Ancak yapının plân itibariyle bir eyvan türbeye daha çok benzediği görülmektedir. Yapının batısında doğal bir çukura atılmış iki kemerle desteklenmiş bir sarnıç bulunmaktadır.

Süslemesi : Mihrabındaki mukarnaslar, yarım yıldızlı ve geometrik işlemeli süslemeler yapıdaki bezemeleri meydana getirir.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamı düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilmiştir.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Yapının kitabesi yoktur. Ancak mihrabın kurgulanışı ve bezemeleri ile 13-14.yüzyıl içinde yapılmış olabileceği belirtilebilir. Ayrıca yapının kimliği de tam olarak bilinmemektedir. Halk arasında mescit olarak tanımlanan yapının bir eyvan türbe de olabileceği kabul edilmelidir. Eyvan türbelerin 14.yüzyılda yaygınlık kazandıkları düşünüldüğünde yapının bu yüzyıl içinde inşa edilmiş olabileceği ileri sürülebilir.

Süksün Mescit, batı cephe.

Süksün Mescit, mihrap.

Süksün Mescit, mihrap süslemesi.

ESERİN ADI : İNCESU MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA MEDRESESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

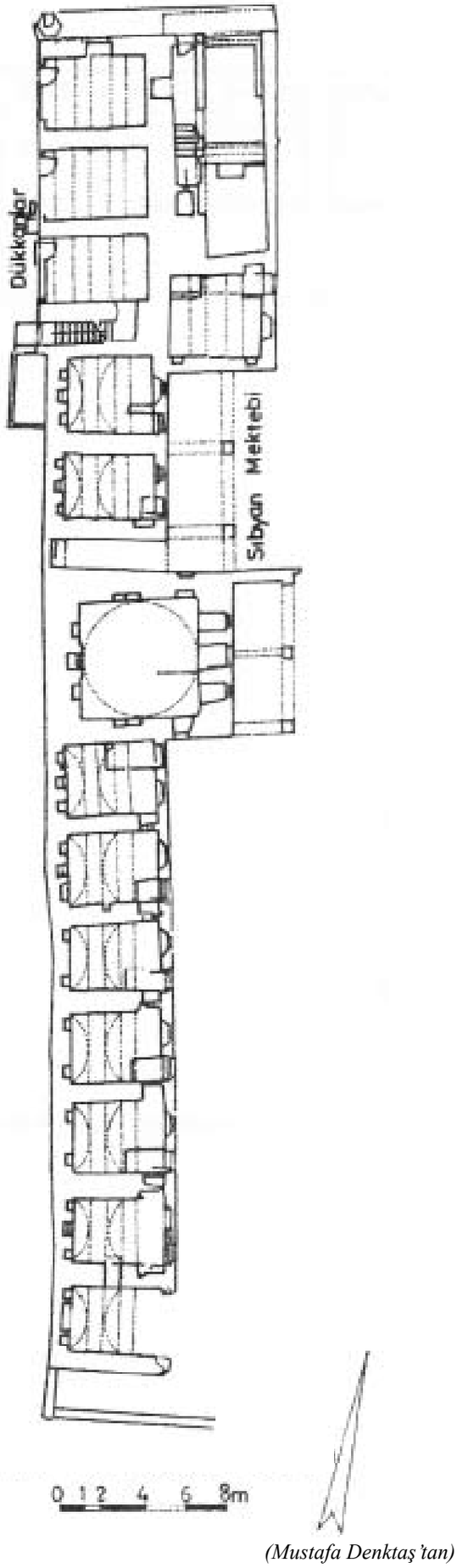
Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesinde cami avlusunun batısında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Bugün herhangi bir amaçla kullanılmayıp, harap bir durumda bulunmaktadır.

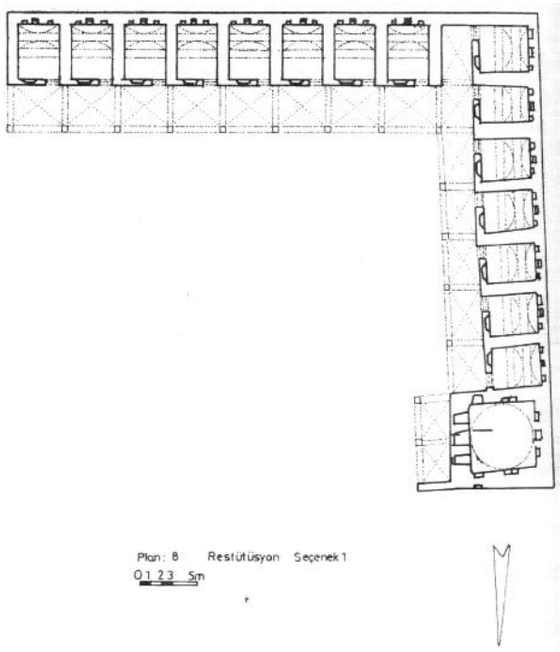
Tarihi : Külliyenin diğer yapılarıyla birlikte 1670 yılında inşa edilmiştir.

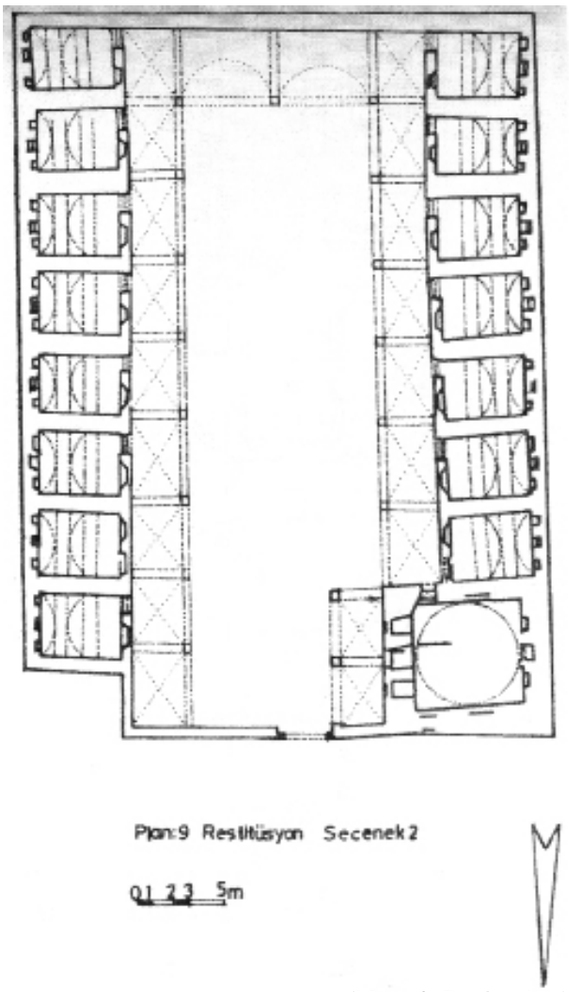
Plan ve mimari özellikleri : Külliyenin önemli yapılarından olan medrese, cami avlusunun batısında bulunmaktadır. Medresenin günümüzde yedi öğrenci odası bulunmaktadır. 1678 tarihli vakfiyede ise medresenin onbeş öğrenci hücresine sahip olduğu yazılıdır. Öğrenci odalarına göre daha büyük tutulmuş olan kuzeydeki dersane binasının önünde iki kemerli bir revak yer almaktadır. Revak kemerleri taştan örülmüş ayaklar üzerine oturmaktadır. Revağın orijinal üst örtüsü yıkılıp yerine betonarme bir üst örtü yapılmıştır. Medrese dershanesine aynalı kemerli bir kapıdan girilmektedir. Kapının her iki tarafına dikdörtgen biçimli iki pencere açılmıştır. Yaklaşık 5.60x5.60 m.ölçülerinde kare bir mekan olan dershanenin üzeri pandantiflerle geçilmiş kubbeyle örtülmüştür. Dershanenin güneydoğu ve kuzeydoğu köşelerinde dikdörtgen boyutlu birer pencere daha yer almaktadır. Dershane mekanının güneybatı ve kuzeybatı köşelerinde dikdörtgen biçimli ikişer niş bulunmaktadır.

Dershane mekanının güney ekseni üzerinde sıralanan öğrenci odalarından en güneydeki yıkılmıştır. Diğerlerinin de üst örtüleri yıkılacak durumda haraptır. Öğrenci odalarının doğu duvarlarına yarı gömülü durumda yerleştirilmiş olan kemer yastıkları ve dershane hücresinin güney duvarıyla, öğrenci hücrelerinin kesiştiği köşedeki kalıntılara bakılarak bugün mevcut olmayan bir revaktan söz etmek mümkündür. Öğrenci odalarının tamamına yanalı kemerli kapılardan girilmektedir. En kuzeydeki öğren-

(Mustafa Denktaş'tan)

(Mustafa Denktaş'tan)

ci odası hariç diğer öğrenci odalarının tamamı giriş kapılarının kuzeylerine açılan dikdörtgen pencereyle aydınlatılmıştır. Diğerlerinden farklı olarak en kuzey uçtaki öğrenci odasında pencere kapının güneyine açılmıştır. Öğrenci odalarının tamamının üzeri ikişer takviye kemeriyle desteklenmiş olup, üç bölümlü örtünün giriş kısmı (doğu cephesi) sal taşı ile döşeli düz tavanla, diğer iki bölüm beşik tonozla örtülüdür. Bütün hücrelerin batı duvarlarının ortalarına birer ocak yerleştirilmiş olup, ocağın iki yanında birer dikdörtgen formlu niş yer almaktadır. 1970'l yıllarda medrese binası cezaevi olarak kullanıldığından hücreler arası geçişi sağlamak üzere bütün hücrelerin güneydoğu duvarlarına 1.10 m.yüksekliğinde kapılar açılmıştır. Orijinalinde bu kapı yerleri niştir. Hücrelerin tamamının zemini toprakla dolmuştur.

Külliyeni inşaatından sekiz yıl sonra hazırlanan vakfiyede medrese ile ilgili olarak on beş öğrenci odasından bahsedilmektedir. Günümüze sadece yedi tanesi gelebilmiştir. Geri kalan sekiz öğrenci odasının nerede olduğuna dair iki restitüsyon projesi sunulabilir. Bunlardan birinde diğer sekiz oda medresenin güney cephesinde bulunabilir ve dolayısıyla "L" şeklinde bir düzenleme ortaya çıkar. Diğerinde ise hücreler şu andaki odaların tam karşısına yerleştirilerek U şeklinde bir plâna ulaşılabilir. Külliyenin hanında ve medresesinde 5 Zilkade 1109 (1698) yılında yapılan bir onarım keşfinden medresenin şark, kıble (güney) ve batı taraflarında hücrelerden bahsedildiği dikkate alınarak U şeklindeki düzenlemenin daha uygun olabileceği görülmektedir. Ancak medrese çevresinde bir kazı yapılarak plân düzenlemesinin izleri bulunmalıdır.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş kullanılmıştır.

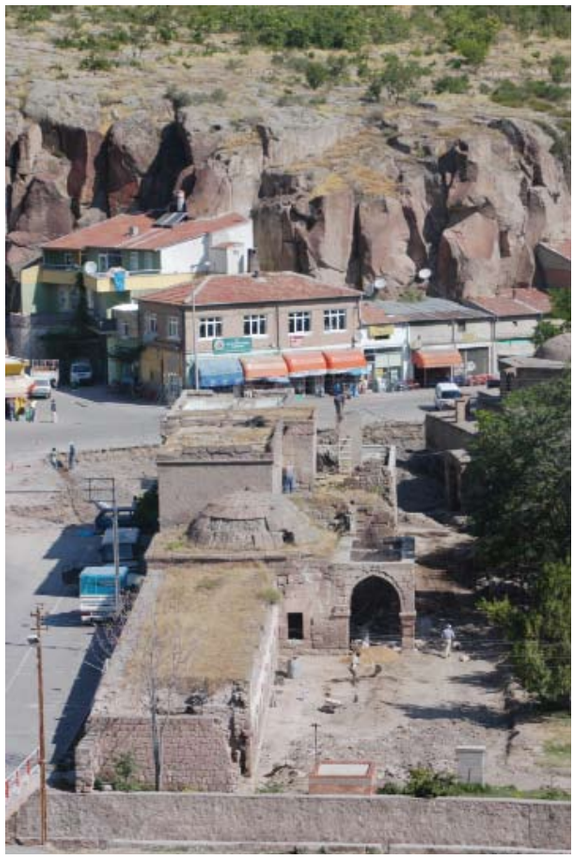
Kitabesi : Yapının kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Külliyeyle ilgili olarak düzenlenen H.1081/M.1678 tarihli vakfiyede yapının adının geçiyor olmasından dolayı eserin külliyenin diğer yapılarıyla birlikte 1670 yılında inşa edildiğini kabul edebiliriz.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi" **Vakıflar Dergisi,** S.26 (1997), s.199-200.

Ali Kaplan, **104 Nolu Kayseri Şer'iyye Sicili (H.1109/M.1698),** Kayseri 1999, s.131-132. (Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü KAYTAM Kütüphanesinde)

Kara Mustafa Paşa Medresesi, genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Medresesi, genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Medresesi, genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Medresesi,öğrenci odalarından biri.

ESERİN ADI : İNCESU SIBYAN MEKTEBİ

İnceleme Tarihi : Ağustos 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Kara Mustafa Paşa Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Eser günümüzde harap halde olup onarılması gerekmektedir.

Tarihi : Eser 1670 yılında yaptırılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Sıbyan mektebi, külliyenin batısında, medresenin kuzeyine yapılmıştır. Medrese ile sıbyan mektebi arasında 1.50 m.lik bir koridor bulunmaktadır. Sıbyan mektebinin doğu cephesinde cami avlusuna açılan üç gözlü revak yer almaktadır. Revak, kesme taştan yığma ayaklara ve duvarlara gömülü üzengilere atılan sivri ve yuvarlak kemerle oluşturulmuştur. Koridor önündeki kemer yuvarlak, kuzeydeki iki kemer ise sivri formdadır. Revakların üst örtüsü yıkılmıştır. Ancak en kuzeydeki revağın duvarının köşesindeki pandantifi çağrıştıran üçgen bingiye bakılırsa kubbeyle örtülü olabileceği ileri sürülebilir. Revak saçağı düz profilli silmeyle hareketlendirilmiştir. Mektebi oluşturan iki odaya, doğu duvarına açılmış aynalı kemerli kapılardan girilmektedir. Odalar giriş kapılarının kuzeyinde bulunan dikdörtgen formlu birer pencere ile aydınlatılmıştır. Odaların üzeri tıpkı medrese odalarında olduğu gibi güney-kuzey doğrultuda atılmış takviye kemerlerinin aralarına döşenmiş sal taşlarıyla meydana getirilmiş tonozlu örtüyle kapatılmıştır. Odalarda batı duvarı ortasına yerleştirilen ocak ile bunun iki yanına açılmış küçük boyutlu ikişer niş yer almaktadır. Sıbyan mektebinin kuzeyindeki mekanların müderrislerin ikametine ayrılmış mekanlar olabileceği ileri sürülmektedir.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Eserin tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Kitabesi olmayan yapının Merzifonlu Kara Mustafa Paşa tarafından inşa ettirilen külliyenin bir parçası olarak 1670 yılında inşa ettirilmiş olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi" **Vakıflar Dergisi,** S.26 (1997), s.200.

Kara Mustafa Paşa Sıbyan Mektebi revağı.

ESERİN ADI : İNCESU ŞEYH TURESAN ZAVİYESİ

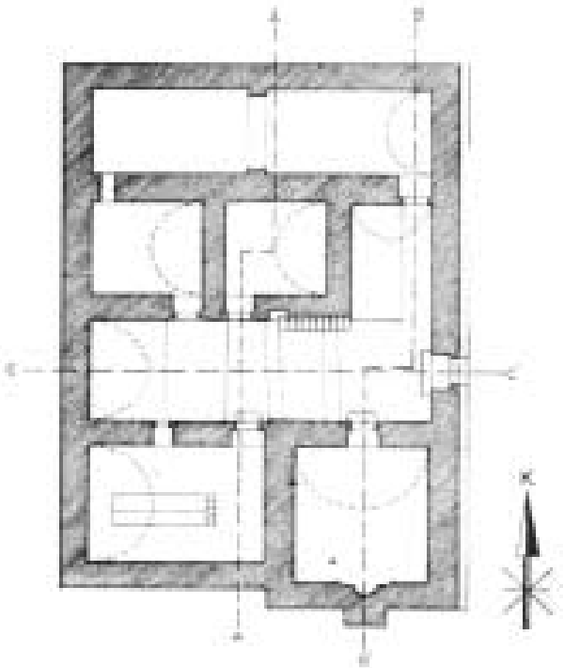
İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesinde, İncesu ile Ürgüp'e bağlı Başköy arasında Tekke Dağı mevkiinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumda olup, ziyarete açıktır.

Tarihi : 13.yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Genel olarak kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plân arz eden yapı, 21.18x14.12 m.ölçülerindedir. Zaviyeye doğu cephenin biraz güneyine kaydırılmış basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Kapı kuruluş olarak duvardan çökertilmiş bir yüzeye açılarak cephede daha belirgin hale getirilmiştir. Kapı kemeri yığma ayaklar üzerindeki konsollara oturmaktadır. Kapının üzerinde beyaz mermere yazılmış kitabe, onun da üzerinde 90x50 cm. ölçülerinde dikdörtgen formlu bir pencere bulunmaktadır. Pencere ve kapının bulunduğu duvar diğer bölümlerinkinden biraz daha yüksek yapılarak kapı vurgusu pekiştirilmiştir. Kapıdan uçları batı ve kuzeye doğru uzatılmış bir "L" şeklinde plânlanmış orta bölüm veya kapalı avluya girilmektedir. Avlunun doğu-batı doğrultuda plânlanan bölümü iki sivri kemerle takviye edilmiş, sivri tonozla örtülmüş olup, güney-kuzey doğrultuda plânlanmış bölümden daha geniştir. Zaviyeyi oluşturan mekanların büyük bölümü avlunun bu kanadına açılmaktadır. Orta tonoz batıda, türbe ve oda kapılarından sonra alçalıp bir kademe meydana getirerek sona ermektedir. Bu kısmın altında sonradan yapıldığı düşünülen ve iki yanda kısa ahşap trabzanları bulunan yerden 65 cm. yüksekliğinde üzeri ahşap döşemeli bir seki bulunmaktadır. Sekinin doğu duvarında bir kare dolap nişi, güney duvarında da türbeye açılan pencere bulunmaktadır. Orta bölümün kuzeyinde 10 adet basamaklı merdivenle zaviyenin damına çıkılmaktadır. Avlu tabanı sal taşlarıyla döşenmiştir. Avlunun güneydoğu köşesinde yer alan kapıdan zaviyenin kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plâna sahip olan mescidine geçilmektedir. Mescide giriş kapısı, zaviyeye giriş kapısıyla aynı karakterdedir. Mescid mekanının üzeri sivri tonozla örtülmüştür. Güney duvarı ortasında bulunan mihrap, dış cephede çıkıntı yapmaktadır. Mihrabın üzerinde iki mazgal pencere bulunmakta olup, biri kapatılmıştır. Tabanı ahşap döşemeli olan mescidin duvarlarında küçük nişler bulunur.

(Mehmet Çayırdağ'dan)

Mescidin batısında, kapısı avlunun ortasına gelecek şekilde açılmış türbe yer almaktadır. Türbe, doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir mekan olup, üzeri sivri tonozla örtülmüştür. Mescitten daha büyük tutulan bu mekanın ortasında büyük bir sanduka yer almaktadır. Mescidin doğu ve güney duvarında birer küçük mazgal pencere bulunurken, kuzey duvarına sonradan dikdörtgen boyutlu büyük bir pencere açılmıştır. Avlunun kuzey cephesinde doğu taraftaki kapıdan zaviyeyi oluşturan birimlerden biri olan dikdörtgen mekanlı ve tonoz örtülü odaya geçilmektedir. Bu odanın batısında zaviyenin mutfağı bulunmaktadır. Mutfak mekanının üst örtüsünü oluşturan sivri tonozun ortasına bir baca deliği açılmıştır.

Avlunun kuzey-güney doğrultuda uzanan kısmının kuzey duvarına açılan bir kapıdan doğu-batı doğrultuda düzenlenmiş ve zaviyenin kuzey cephesi boyunca tasarlanmış han bölümüne geçilmiştir. Bu bölümün üzeri iki sivri

kemerle takviye edilmiş sivri tonozla örtülmüştür. Duvarlarda hayvan bağlamak için açılmış delikler burasının zaviyenin ahırı veya hanı olabileceğini akla getirmektedir.

Süslemesi : Zaviyede kayda değer süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Giriş kapısının üzerinde beyaz mermere dört satır olarak düzenlenen kitabeden yapının Selçuklu sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev'in saltanat yıllarında (1237-1246) annesi ve I. Aleaddin Keykubad'ın eşi Mahperi (Hunad) Hatun tarafından yaptırıldığı belirtilmiştir.

Tarihlendirme : Yapı kitabesinden hareketle 13.yüzyılın ikinci çeyreğinde inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Mehmet Çayırdağ, **Kayseri Tarihi Araştırmaları**, Kayseri 2001, s.101-106.

Mehmet Çayırdağ, "Kayseri'nin İncesu İlçesinde Şeyh Turesan Zaviyesi", **Belleten,** S.174 (1980), s.271-278.

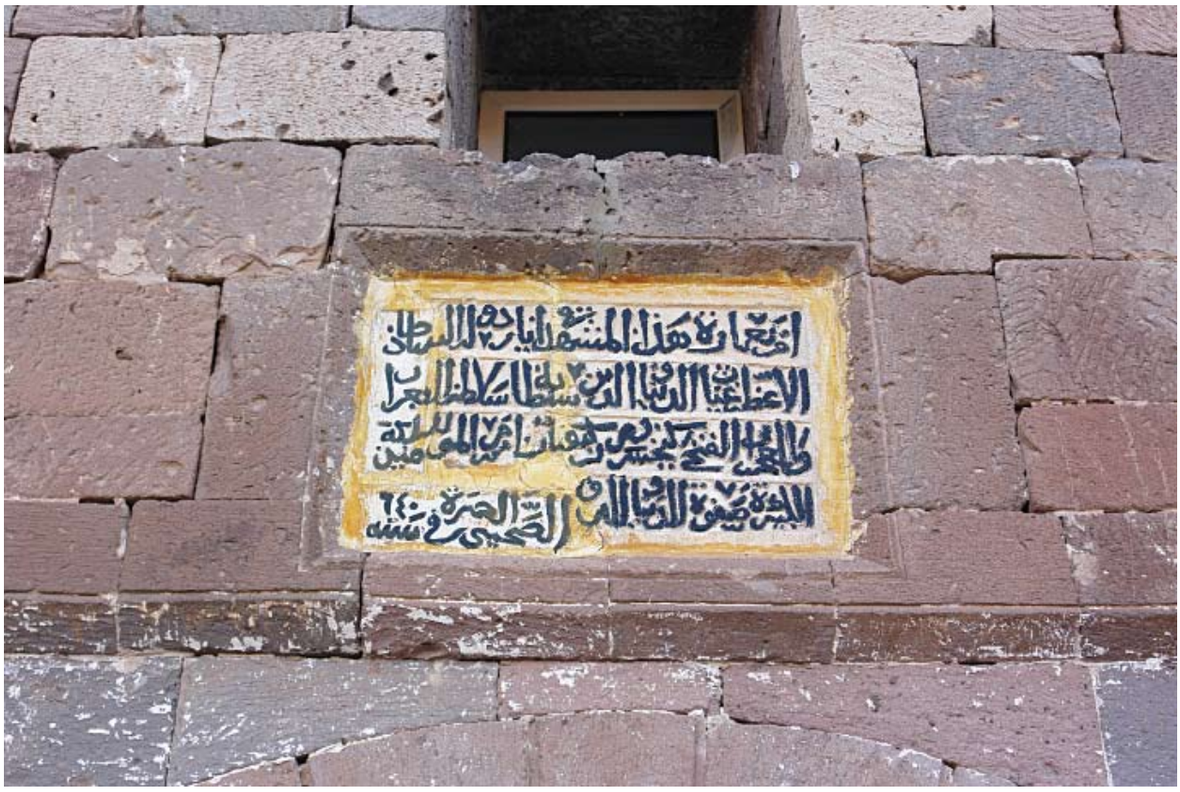
Şeyh Turesan Zaviyesi, genel görünüş.

Şeyh Turesan Zaviyesi, giriş cephesi.

Şeyh Turesan Zaviyesi, giriş kapısı.

Şeyh Turesan Zaviyesi, kitabe.

Şeyh Turesan Zaviyesi, iç mekan.

Şeyh Turesan Zaviyesi, mescid mihrabı.

Şeyh Turesan Zaviyesi, türbe.

ESERİN ADI : İNCESU MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA HAMAMI

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

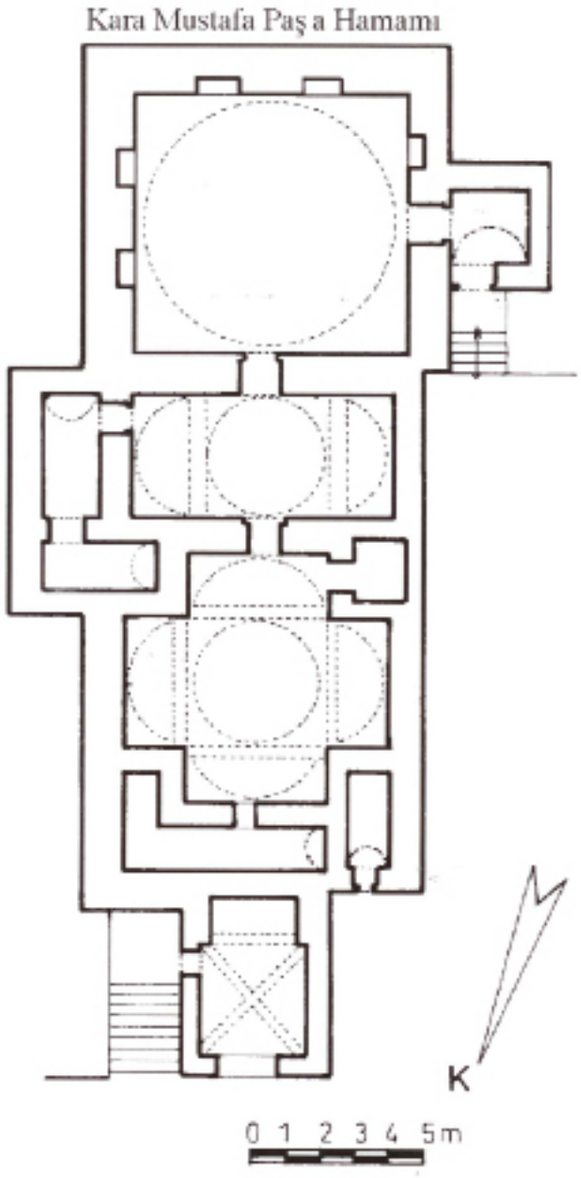
Yeri : İncesu ilçe merkezinde Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesinin bir parçası olarak kuzeydoğu tarafta yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Bugün kullanılmayan hamam belediye deposu olarak değerlendirilmektedir.

Tarihi : H.1081/M.1670 tarihlidir.

Plan ve mimari özellikleri : Tek hamam olarak inşa edilen eser kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir kütle teşkil etmektedir. Hamam güneyden kuzeye doğru, soyunmalık, ılıklık, soğukluk, tuvaletler, sıcaklık, su deposu ve külhan mekanlarından oluşmaktadır. Hamamın örtüsünde, soyunmalıkta kubbe, ılıklık ve sıcaklıkta ortada kubbe yanlarda yarım kubbe, tuvalet ve su deposunda beşik tonoz, külhanda kaburgalı haç tonoz kullanılmıştır. Bütün kubbeler kasnak üzerine oturmaktadır. Hamamı oluşturan bütün bölümlerin zemini sal taşlarıyla kaplıdır. Yol kotunun zaman içerisinde yükselmesinden dolayı hamam 1.50 m. toprağa gömülü durumdadır.

Soyunma bölümünün batı cephesinin ortasında, ana kütleden çıkıntı yapan ve dört basamaklı merdivenle inilen 2.15x2.18 m.ölçülerinde bir ön mekana girilir. Bu mekanın üzeri güney-kuzey doğrultuda atılan beşik tonozla örtülüdür. Soyunmalık mekanına bu ön mekanın doğu duvarı ortasına açılan yuvarlak kemerli kapıdan girilmektedir. Kapı kemeri siyah ve kırmızı renk taşların dönüşümlü kullanımıyla örülmüştür. Kapı kemerinin üzerinde hamamın inşa kitabesi yer almaktadır. Soyunma bölümü 7.78x7.78 m.ölçülerinde kare bir mekan olup, üzeri pandantiflerle geçilmiş kubbeyle örtülüdür. Kubbe kasnağının her cephesine açılan birer pencere ile bu mekanın aydınlatılması sağlanmıştır. Bu bölümün duvarları üzerinde her biri 1.04 m.eninde, 1.50 m.derinliğinde beş adet niş dikkati çeker. Bu nişlerden ikisi doğu, ikisi güney birisi de batı cephesinde yer almaktadır. Kapı açıklıkları hariç tüm cepheler 0.50 m.yüksekliğinde ve 1.70 m. genişlikteki sekilerle çevrilmiştir. Bu sekiler üzerinde çok sayıda ahşap soyunma kabinleri bulunmaktadır.

(Mustafa Denktaş'tan)

Ilıklık bölümüne soyunmalığın kuzey duvarı ortasına açılan sivri kemerli kapıdan girilmektedir. 3.15x7.35 m.ölçülerindeki ılıklık bölümünün üzeri ortada altıgen kasnağa oturan bir kubbe ile, yanlarda yarım kubbelerle örtülmüştür. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Ilıklık mekanı yarım kubbelerin üzerinde birer, ortadaki kubbe üzerine açılmış 14 yuvarlak formlu ışık gözüyle aydınlatılmıştır. Ilıklığın kuzey ve güney cephelerinin tamamında kapı açıklıkları hariç fazla yüksek olmayan sekiler görülür. Bu sekiler üzerinde ikişer kurna bu-

lunmakta olup, bu kurnaların önünde ayna taşı yoktur. Ilıklığın doğu cephesinin güney köşesine açılan sivri kemerli kapıdan 0.85x1.80m. ölçülerindeki koridora geçilmektedir. Doğubatı doğrultusunda beşik tonozla örtülü olan bu mekan tonozun tepesine açılan yuvarlak formlu ışık gözüyle aydınlatılmıştır. Bu koridorun kuzey cephesine açılan kapıdan tuvalete girilmektedir. Tuvalet mekanının üzeri beşik tonozla örtülmüş olup bir adet ışık gözüyle aydınlatılmıştır.

Sıcaklık bölümüne ılıklığın kuzey cephesine açılmış sivri kemerli kapıdan geçilmektedir. Sıcaklık mekanı dört kollu haç plânı şeklinde düzenlenmiş olup, her kol bir eyvanı andırmaktadır. Merkezi kubbe altıgen bir kasnağa oturtulmuştur. Kubbeye pandantiflerle geçilmiştir. Küçük eyvanların üzeri yarım kubbelerle örtülmüştür. Sıcaklık mekanının üzeri yarım kubbelere açılan birer, merkezi kubbeye açılan 23 ışık gözüyle sağlanmıştır. Kuzey eyvan duvarına açılan pencere ile su deposu irtibatlandırılmıştır. Merkezi kubbenin altında sekizgen biçimli göbek taşı bulunmaktadır. Giriş cephesi hariç tüm eyvanlar 0.15 m.yüksekliğinde sekilerle çevrilmiştir. Giriş eyvanında bir, diğerlerinde ikişer kurna yer almaktadır. Giriş eyvanının batı cephesine açılan sivri kemerli kapıdan 1.50x1.75 m.ölçülerindeki başka bir mekana geçilmektedir. Üzeri beşik tonozla örtülü olan bu mekan traşlık olarak kullanılmış olup, bir adet kurnaya sahiptir.

Hamamın su deposu, sıcaklığın kuzey cephesinde yer alır ve "L" şeklinde bir plâna sahiptir. Muhtemelen üzeri beşik tonozla örtülü olmalıdır. Hamamın külhanı, yapının kuzey ucunda bulunmakta olup, doğu cephesinde bulunan sekiz basamaklı bir merdivenle inilmektedir. Merdiven bitimine açılan sivri kemerli bir kapıdan külhana girilmektedir. Külhanın üzeri kaburgalı haç tonozla örtülmüştür.

Süslemesi : Yapıda kayda değer bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Hamamın giriş kapısının üzerindeki beş satırlık kitabede H.1081/M.1670 tarihi okunmaktadır.

Tarihlendirme : Hamam kitabesinden hareketle 1670 yılına tarihlendirilebilir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları (Çeşmeler, Hamamlar),** Kayseri 2000, s.194-196.

Mustafa Denktaş, "İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi" **Vakıflar Dergisi,** S.26 (1997), s.201-202.

Kara Mustafa Paşa Hamamı, genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Hamamı, soyunmalık bölümü.

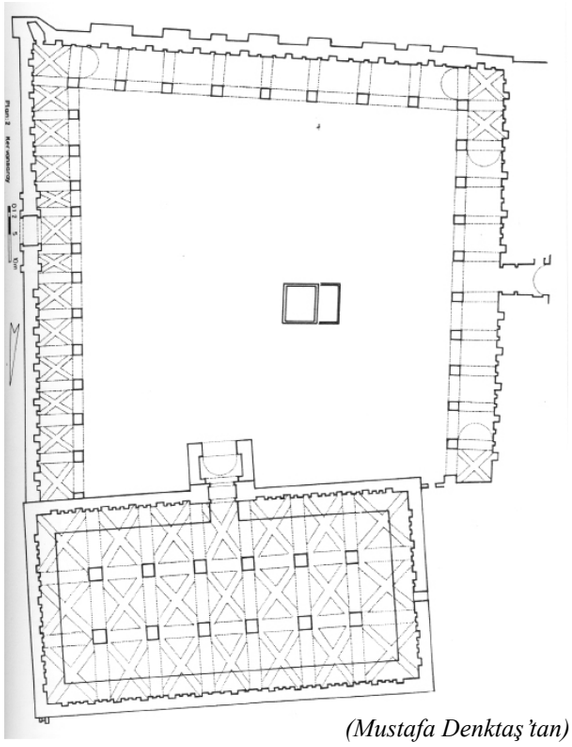

Kara Mustafa Paşa Hamamı, külhan.

Kara Mustafa Paşa Hamamı, soyunmalık kubbesi.

ESERİN ADI : İNCESU MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA KERVANSARAYI

(Mustafa Denktaş'tan)

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Merzifonlu Kara Mustafapaşa Külliyesi içinde doğu tarafta bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Yapı bugün kullanılmamakta, belediyenin deposu olarak değerlendirilmektedir.

Tarihi :1670 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Külliyenin temel yapısını oluşturan kervansaray avlu ve kapalı bölümüyle külliyenin doğu tarafının tümünü kaplamaktadır. Kervansarayın güney tarafındaki açık avlu, kuzey hariç üç yönden revaklarla çevrilidir. Revaklı avluya doğu ve batı cephelerin ortasına açılmış basık kemerli kapılardan girilmektedir. Doğu cephedeki ana giriş kapısı, beden duvarlarından 82 cm. öne çıkarılmış olup yükseklik olarak ta beden duvarlarından taşırılarak anıtsal bir görünüme kavuşturulmuştur. Doğu cephedeki kapıdan geçilerek girilen 2.30x4.20 m.ölçülerindeki koridor beşik tonozla örtülüdür. Bu koridordan basık kemerli bir kapıyla avluya geçilmekte olup, kapının her iki yanında 1.85m.genişlik ve 0.50 m.derinlikte birer niş yer almaktadır.

Kervansarayın avlusu doğu yönde 55.50m., batı yönde 49.80m., güney yönde ise 50.80m. dir. Kervansarayın avlu revaklarında iki farklı örtü kullanılmıştır. Doğu cephedeki onüç mekanla, batı cephedeki revaklı bölümün güney ucundaki iki ve kuzey ucundaki bir mekan çapraz tonozla örtülüdür. Batı cephedeki sekiz mekan ile avlunun güney cephesindeki tüm revaklar beşik tonozla örtülmüştür. Tüm revakların üzeri kırma çatılı olup sal taşlarıyla kapatılmıştır. Avlu revağını oluşturan sivri kemerler yığma olarak yapılmış kare kesitli ayaklara oturmaktadır. Kemerler birbirine ve karşı duvarlara ahşap hatıllarla bağlanmış iken Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1972-75 yılları arasında yaptığı onarımda betonla yenilenmiştir. Avlunun güney cephesinin doğu köşesinde basık kemerli, küçük bir yapı bulunmaktadır. Kapıdan yapı topluluğunun dışına taşan ve küçük bir dehlizi andıran kapalı bir mekana geçilmektedir. Günümüzde mazgal pencere ile aydınlatılan bu küçük mekan, orijinalinde üst kata çıkışı sağlayan bir merdiven boşluğuna aittir.

Avlunun tüm revak kemerlerinin arkasındaki duvarların ortasına 0.95 m.genişlikte birer ocak yerleştirilmiştir. Ocak nişini örten basık kemerler duvarlardan çıkıntı yapan taş konsollara oturmaktadır. Kemer üzerinde devam ettirilen ocak duvarlarının üst kısmı, beden duvarlarında sıfırlanan orantılı üçgenlerle son bulur. Örtü sisteminde her ocağın bacası görülebilmektedir. Ocakların iki yanında bulunan nişler 0.70m.yükseklik, 0.45m.genişlik ve 0.35m. derinliğe sahiptirler. Muhtemelen bütün revaklı bölümü dolanan sekilerden sadece doğu cephe-

nin güney köşesinde yer alan çok az bir bölümü orijinal haliyle günümüze ulaşmıştır.

Kervansarayın kapalı bölümü avlunun kuzeyindedir. Avlu duvarından daha yüksek tutulan kapalı bölümün beden duvarları saçak seviyesinden sonra inceltilmiştir. Kapalı bölümün üzeri kırma çatılı olup sal taşlarıyla kaplanmıştır. Kırma çatının eteklerinde stilize aslan başı biçiminde düzenlenmiş çörtenler yerleştirilmiştir. Kapalı bölüme, güney cephenin ortasında yer alan 4.80x5.35m. ölçülerindeki eyvanı andıran ve üzeri beşik tonozlu ön mekandan geçilerek girilmektedir. Bu giriş mekanının doğu ve batı duvarlarının ortalarında 2.85m. genişlik ve 0.69 m.derinliğinde üzerleri sivri kemerli nişler bulunmaktadır. Nişlerden doğudakinin kemer kilit taşında mühr-ü Süleyman, batıdakinin kemer kilit taşında altı köşeli yıldız kabartmaları gözlenir. Kapalı kısma girişi sağlayan basık kemer, kırmızı ve bej renkli taşların dönüşümlü kullanımıyla örülmüştür. Kemer kilit taşının üzerinde dikdörtgen bir kartuş içine yapının inşa kitabesi yazılmıştır. Bu büyük kartuşun içindeki daha küçük on kartuş yüzeyine nesih hatla inşa kitabesi işlenmiştir.

Kervansarayın kapalı bölümü 25.50x50.00 m. ölçülerinde düzgün bir dikdörtgendir. Kapalı bölüm doğu-batı doğrultuda üç sahna ayrılmıştır. Altışardan iki sıra halinde kare kesitli yığma 12 ayağa dört yönde atılan kemerlerin taşıdığı çapraz tonozlarla örtülmüştür. Bu bölüm doğu ve batıda altışar, güney ve kuzeyde üçerden toplam 18 mazgal pencereyle aydınlatılmıştır. İç mekanı dört yönden dolaşan sekiler dikkati çekmektedir. Bu sekilerin zeminden 1 m.yükseklikte ve 2.60m. genişlikte oldukları görülmektedir. Sekiler üzerinde doğuda 6, batıda 5, güneyde 12, kuzeyde 13 olmak üzere toplam 36 ocak yer almaktadır. Ocakların her iki yanında avluda olduğu gibi birer niş bulunmaktadır. Kapalı bölümün batı cephesinin ortasına açılan basık kemerli kapı ile dışarı irtibatlandırılmıştır.

Kışlık bölümün batı cephesi ile batı yöndeki revakların kuzeyinde kalan hacim, helalar ile onun kuzeyinde yer alan üç hacimli bir bölümle doldurulmuştur. Hela olarak kullanılan mekana, kışlık bölümün güneybatı köşesiyle, batı revakının kuzey köşesi arasındaki duvarın ortasına açılan basık kemerli kapıdan girilmektedir. Bugün bu kapı moloz taşlarla örülerek iptal edilmiştir. Kapıdan 5.75x10.90 m.ölçülerindeki avluya geçilmektedir. Avlunun batısında bulunan yan yana sıralı dört mekanın üzerleri beşik tonozla örtülü olup, çatıları sal taşı ile kaplanmıştır. Yaklaşık olarak aynı ölçülere sahip olan hacimler, 3.35m.uzunluğunda, 1.95m. genişliğindedir. Basık kemerli kapılardan girilen helaların hepsinin kuzeybatı duvarlarında 0.60 m.derinliğinde, 1.45m.genişliğinde nişler bulunur. Tuvaletlerin zeminleri günümüzde beton dökülerek kapatılmıştır. Helaların kuzeyindeki ve halen sokak tarafındaki bir hol ile girişi sağlanan üç mekan, yakın tarihlere kadar tuvalet olarak kullanılmıştır. 1.50m. genişliğindeki giriş holü ile holün batısında göze çarpan üç mekanın üzerleri beşik tonozla örtülüdür. Basık kemerli kapılardan girilen mekanlar, 1.95 m.genişliğinde, 2.88 m.uzunluğundadır. Tuvaletlerde olduğu gibi yan yana sıralı bu üç mekanında kuzeybatı duvarları üzerinde nişler görülmektedir. Holün güneyinde ve üzeri beşik tonozla örtülü mekan 3.23x3.23 m. ölçüsündedir. Bu kare mekanın doğu duvarının ortasına açılan basık kemerli kapı ile kervansarayın kışlık kısmına girilmektedir. Bu mekanların fonksiyonu hakkında bir bilgi yoktur.

Süslemesi : Yapı herhangi bir süsleme barındırmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : H.1081/M.1670 tarihini taşıyan inşa kitabesi bani olarak Mustafa Paşa'nın adını vermektedir.

Tarihlendirme : Yapı 1670 yılında inşa edilmiştir. 1698 yılında avlunun güney tarafında onarımlar olmuştur. 1860 yılında ve 1959-65, 1972-75 yıllarında onarım görmüştür.

Kaynakça:

Albert Gabriel, **Monument Turcs D'Anatolia,** c.1, Paris 1931, s.100.

Aptullah Kuran, "Klasik Osmanlı Mimarisi Çağının Sonlarında Yapılan İki Külliye", **Vakıflar Dergisi**, S.9 (1971), s.242.

Mustafa Denktaş, "İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi" **Vakıflar Dergisi,** S.26 (1997), s.195-196.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, kuzey cephe.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, güney cephe.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, doğu cephe.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, giriş kapısı.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, avlu revağı.

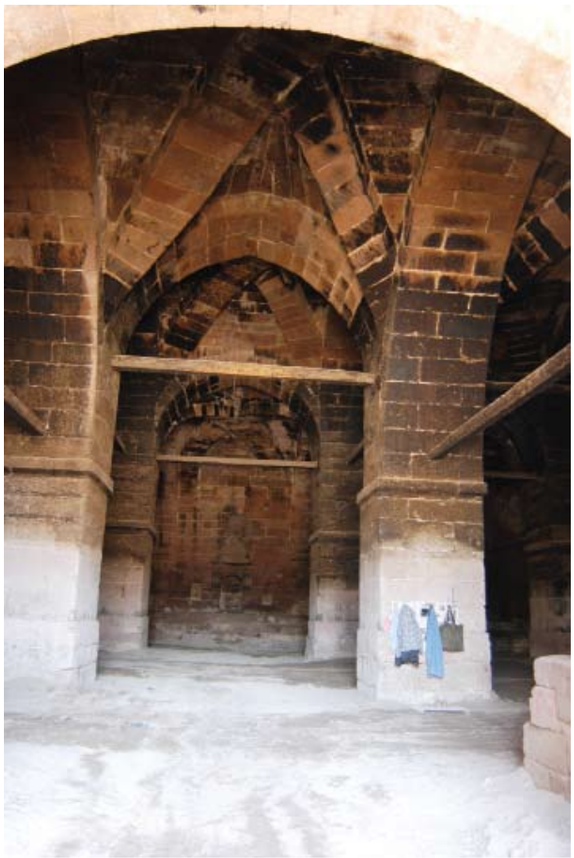
Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, avlusu.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, avlu revağındaki ocak.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, kitabe.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, kapalı bölüm.

Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, kapalı bölüm.

ESERİN ADI : SÜKSÜN HAN

İnceleme Tarihi : Ekim 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Süksün Kasabasında yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Bugün bir evin alt katı durumundadır ve sağlamdır.

Tarihi : Muhtemelen 18 veya 19.yüzyılda yapılmış olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Kasaba sakinlerinin han olarak tanımladıkları yapı, kasabanın merkezindeki bir evin alt katı durumundadır. Üst kat daha sonradan inşa edilmiştir. Yapı, güney kuzey doğrultuda yan yana inşa edilmiş iki dikdörtgen mekandan oluşmaktadır. Hana kuzey cepheye açılan bir kapıdan girilmektedir. Bu kapıdan batıdaki bölüme geçilmektedir. Batıdaki bölümle doğudaki bölüm simetrik bir plân şeması yansıtmaktadır. Her iki bölümün duvarlarına doğu-batı doğrultuda atılmış 10 sivri kemer ile bu kemerlerin arasına döşenmiş sal taşlarının oluşturduğu sivri tonoz üst örtüyü oluşturmaktadır. Batıdaki bölümün doğu duvarına açılan düz lentolu kapıdan doğudaki bölüme geçilmektedir. Yapının içinde klasik hanlarda gördüğümüz ocak, seki gibi unsurlar görünmemektedir.

Süslemesi : Yapıda herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Duvarlar kaba yonu moloz taşla, kemerler düzgün kesme taşla yapılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Tarihlendirmeye yarayacak herhangi bir kitabe ve belgenin olmadığı eserin, Kayseri'deki benzer uygulamaları da dikkate alarak 17.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar geniş bir zaman aralığında inşa edilmiş olduğu kabul edilebilir.

Süksün Han, genel görünüş.

Süksün Han, iç mekan.

Süksün Han, iç mekan.

ESERİN ADI :İNCESU MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA ARASTASI

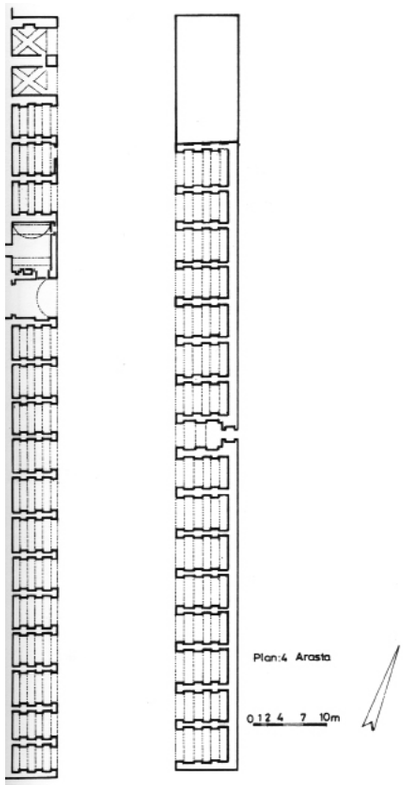
İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

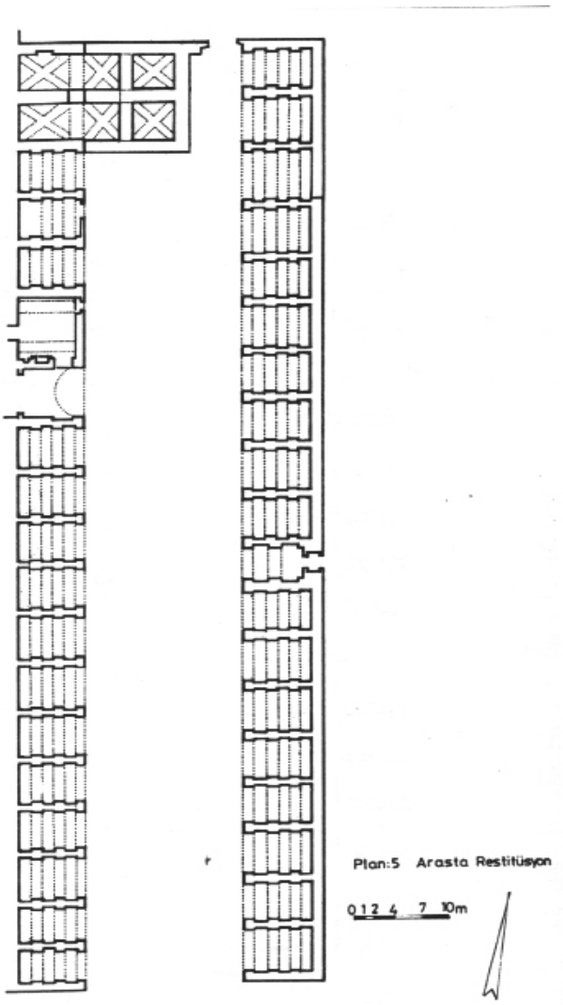
Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Merzifonlu Kara Mustafapaşa Külliyesi içinde kervansaray ile camiyi bağlayan sokaktır.

Bugünkü durumu :

Tarihi :1670 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyenin arastası, cami avlu duvarı ile kervansaray arasında konumlanmış olup, külliyenin ana eksenini belirlemektedir. 11.55m. genişlik ve 77m.uzunluğundaki bir sokağın doğu ve batı cephesine yapılmış dükkanlardan oluşmaktadır. Sokağın üzeri açıktır. Külliyenin vakfiyesinde arastada 32 dükkan olduğu dükkanlara bitişik bir ekmekçi fırını bulunduğu belirtilmiştir. Arastanın güney ucunda bir kapı olduğu düşünülmektedir. Arastanın doğu cephesinin ortasına açılan kapıyla kervansarayın revaklı avlusuna, batı cephesinin ortasına açılan kapıyla da caminin avlusuna geçilmektedir. Yapının doğu cephesi büyük oranda orijinalliğini korumaktadır. Doğu cephenin kuzeyden itibaren üçüncü ve altıncı dükkanlarının üzerine sonrada ikinci kat yapılmıştır. Arastanın doğu kanadının kuzey ucunda yer alan ve eni diğerlerine oranla dah dar tutulan iki dükkanla birlikte kervansarayın avlusuna geçit veren eyvanlı mekana kadar oniki dükkan, kapısı eyvana açılan ve halen kahvehane olarak kullanılan ve diğer bölümlerden farklılık gösteren bir mekan ile devamında yan yana sıralanmış üç dükkandan oluşur. Bu dükkanların ucunda ise bazı yazarlarca aşhane olarak kabul edilen mekan yer alır. Bu cephede yer alan dükkanlar 2.80-3.03m. genişliğinde ve 4.87-5.00 m. derinliğinde olup, ikişer takviye kemeriyle desteklenen sal taşları döşenmiş düz tavan şeklinde üst örtüye sahiptirler. Bu cephede kuzeyden kervansarayın avlusuna geçişi sağlayan mekana kadar olan dükkanların kemer ayaklarının tamamı ahşap çerçevelerle, halen kahvehane olarak kullanılan mekanın üstünde

(Mustafa Denktaş'tan)

yer alan üç mekanın kemer açıklıkları ise moloz taşlarla örülen duvarla kapatılmıştır. Kemer açıklıkları kapatılan üç mekan içeride açılan muhtes kapılarla birbirine bağlanmıştır ve halen ahır olarak kullanılmaktadır. Kervansarayın avlusuna geçişi sağlayan eyvanın güneyindeki mekan 4.30x5.00 m.ölçülerinde olup diğer mekanlardan daha geniş tutulmuştur. Arastanın bütün dükkanlarının üzeri kuzey-güney istikametinde atılmış üçer kemerle desteklenen sal taşı döşeli düz tavanla örtülü iken bu mekanın üzeri diğer mekanlardan farklı olarak doğu-batı doğrultusunda atılan ikişer takviye kemeriyle desteklenen beşik tonozla örtülmüştür. Bu mekanı aydınlatan pencereler sonradan açılmıştır. Mekanın kuzey cephesinde yer alan ocak orijinaldir. Diğer odalardan farklılık gösteren bu oda arasta bekçisinin kullandığı mekan olmalıdır. Doğu cephenin güney ucunda, yan yana iki mekandan oluşan fırın orijinal haliyle günümüze ulaşamamıştır.

Arastanın batı kanadında ise kuzeyden itibaren cami avlusuna geçit veren eyvana kadar sekiz, eyvandan sonra ise yedi olmak üzere onbeş dükkan bulunmaktadır. Bu cephenin güney ucunda ise yakın tarihte inşa edilmiş beton bina bulunmaktadır. Arastanın güney ucunda bulunan binanın yerinde orijinalinde üç dükkan daha yer almakta idi. Yıkılan üç dükkanı da dahil ettiğimizde batı cephede toplam 18 dükkan olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu cephelerde yer alan dükkanlar 4.80-5.00 m.derinlik, 2.90-3.20 m.genişliktedirler. Dükkanlar üçer takviye kemeriyle desteklenen sal taşı döşeli düz tavanla örtülü olup, kemer açıklıkları ahşap çerçevelerle kapatılmıştır.

Süslemesi : Kayda değer bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Külliyenin bütünüyle birlikte 1670 yılında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Aptullah Kuran, “Klasik Osmanlı Mimarisi Çağının Sonlarında Yapılan İki Külliye”, **Vakıflar Dergisi**, S.9 (1971), s.240.

Mustafa Cezar, **Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi,** İstanbul 1985, s.201.

Mustafa Denktaş, “İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi” **Vakıflar Dergisi,** S.26 (1997), s.196-197.

Kara Mustafa Paşa Arastası genel görünüş.

Kara Mustafa Paşa Arastası dükkan cephesi.

ESERİN ADI : SÜKSÜN SARNIÇ

İnceleme Tarihi : Ekim 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Süksün Kasabasının 3-4 km. güneybatısında mescidin batısında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Harap olmakla birlikte kullanılmaktadır.

Tarihi : Bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Süksündeki sarnıç, 13-14.yüzyılda yapılmış olabileceği düşünülen ve mescit diye adlandırılan yapının batısında bulunmaktadır. Sarnıç kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plân arz etmektedir. Sarnıcın arazinin kazılmasıyla oluşturulduğu ve bazı bölümlerinin üstünün açık bırakıldığı gözlenmektedir. Kuzey tarafında sivri kemerli bir bölüm bulunmaktadır. Yan yana iki sivri kemer ve aralarında sal taşları dönenerek tonozlu bir üst örtü oluşturulmuştur. Sarnıç üzerinde dikdörtgen şeklinde bir kuyu ağzı vardır. Sarnıcın ağzının yanında taştan yapılmış bir yalak görülmektedir.

Süslemesi : Eserde herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Sarnıcın sadece kuzey tarafında kesme taştan yapılmış kemer ve tonoz görülür.

Kitabesi : Sarnıcın kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen mescitten çok sonra belki 18-19.yüzyılda inşa edilmiştir.

Süksün Sarnıçı genel görünüş.

Süksün Sarnıcı, tonoz kemeri.

Süksün Sarnıcı su alma deliği.

ESERİN ADI : İNCESU OSMANOĞLU ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Bulgurcu mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Çeşme bugün kullanılmamaktadır.

Tarihi : H.1275/M.1858

Plan ve mimari özellikleri : Çeşme tek kemerli ve tek cepheli olarak yapılmıştır. Çeşme nişini örten sivri kemer, yanlarda yığma ayaklar üzerine oturmaktadır. Çeşmenin ayna taşı ve yalağı yoktur. Çeşme kemerinin duvarları büyük oranda yıkılmıştır. Çeşme nişinin içinde kitabesi bulunmaktadır.

Süslemesi : Çeşmede herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Kaba yonu taşı ve yer yer moloz taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Çeşme nişi içinde bulunan ve ikişer mısralık dört satır halinde düzenlenen kitabe H.1275/M.1858 tarihini taşımaktadır ve eserin Mehmet Usta tarafından yaptırıldığını belirtmektedir.

Tarihlendirme : H.1275/M.1858 tarihlidir.

Kaynakça

Mustafa Denktaş, "İncesu'daki Türk Devri Anıtları", **Sanatsal Mozaik Kentsel Bilinç, Çevre,** Kültür Kayseri Özel Sayısı, (2000), s.79.

Osmanoğlu Çeşmesi, kitabe.

ESERİN ADI : İNCESU YENİ CAMİ MAHALLESİ KİLİSESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, İncesu ilçesi, Yeni Cami Mahallesinde, Kilise Sokakta yer almaktadır.

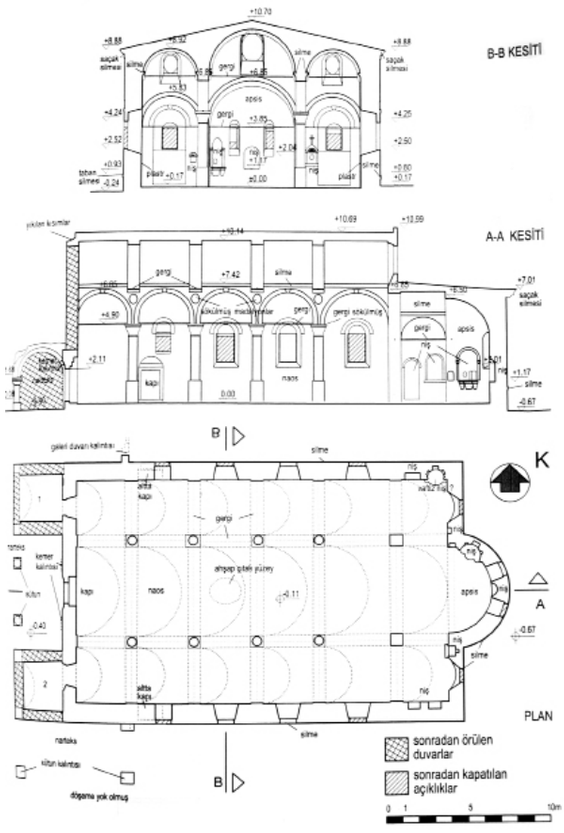
Bugünkü durumu : Kullanılmamakta, harap bir haldedir.

Tarihi : Kilise 1835 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen bir plân arz eden yapının dış ölçüleri yaklaşık olarak 29.30x10.20m. dir. Yapı batıdan doğuya doğru meyillenen bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Yapı ikişerden beş sıra halinde toplam 10 sütunla üç nefe ayrılmıştır. Orta nef diğerlerinden daha yüksek ve geniştir. Yapının batı cephesinde bulunan ve iki katlı olarak düzenlenen narteksin ikinci katı yıkılmıştır. Narteks kuzey-güney yönde dikdörtgen plânlı olup, güney ve kuzey cepheleri de U şeklinde dolaşır.

Kiliseye üç kapıdan girilmektedir. Bunlardan biri kuzeyde, biri güneyde, diğeri ise batıdadır. Güney ve kuzeydekilerden yan neflere geçilmektedir. Yan neflere geçişi sağlayan kapıların boyu 184 cm. eni 115 cm.dir. Kapıların kemeriyle birlikte yüksekliği 275 cm.dir. Kapılar içten dışa doğru daralmaktadır. Apsisin simetriğinde batı cephede giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapı diğerlerinden daha anıtsal görünüşlüdür. Kapının boyu 215 cm., eni 145 cm.dir.

Orta nef, 5.50 m. genişliğinde olup yan neflerden kare şeklinde yüksek kaidelere oturan sütunlara atılmış yuvarlak kemerlerle ayrılmaktadır. Beyaz badanalı taş sütunlar kompozit başlıklara sahiptirler. Sütunların kaideleri 73 cm. eninde 120 cm. yüksekliğindedir. Kemerlerin üzengilerinde demir gergi çubukları yer alır. Yan neflerde demirden gergi çubukları tonoz eteğinde kuzey-güney doğrultuda atılmıştır. Sütunların dizilişleri eş aralıklı değildir. Sütunlar arasındaki mesafe 3.03 m. ile 3.92 m. arasında değişmektedir. Doğu yönde bulunan apsis genişliği orta nefle aynı olup derinliği

(Şeyda Güngör Açıkgöz'den)

2.30 m.dir. Apsis nişinin içinde kuzey yönde bir niş bulunmaktadır. Sivri beşik tonozla örtülmüş olan apsisin içinde iki adet pencere gözlenmektedir. Nişin üst kısmı yuvarlak kemerli olup, iki yanda sütunceler üzerine oturmaktadır. Alt kısmı ise ortadaki daha büyük olmak üzere vazo şeklinde üç konsol görülmektedir. Diğer bir niş ise apsisin güney yan mekanında bulunmaktadır. Bu nişin üst kısmı istiridye kabuğu şeklinde örtülmüştür.

Kuzey duvarın batısına açılan bir kapıyla kuzey yan nefe geçilmektedir. Kuzey yan nef duvarına toplam dört pencere açılmıştır. Pencereler arasında eşit mesafeli dört plaster bulunur. Kapının üst kısmına açılan pencerenin boyutları daha küçüktür. Pencerelerin üst bölümleri yuvarlak kemerli silmeler içine alınmıştır. Silmenin ortasında yekpare bir taş olup içinde haç kabartması vardır. Kuzey yan nefin doğu tarafında biri altta diğeri üstte iki adet niş bulunmaktadır. Dikdörtgen formlu bu nişler sadedir.

Güney yan nef kuzey yan nefle aynı karakterdedir. Bu nefin doğu ucunda bir apsis bulunur. Batı ucu ise nartekse dayanır.

Dış cephede saçakların üç kademeli silme kuşağıyla çerçevelenmiş olduğu gözlenir.

Süslemesi : Kilisenin apsisinde Kutsal Ruh tasviri yer alır. Burada güneş biçiminde bir madalyon olarak düşünülmüştür. Kuzey yan nefin tonozunda konsil sahnesi işlenmiştir. Bezemeler fresk olarak yapılmıştır. Yapının duvarlarında bugün büyük oranda tahrip olmuş freskolar yer almaktaydı. Bu freskoların çoğu sıvanın dökülmesi veya duman islerinden dolayı tahrip olmuştur.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır. İç mekanda tonoz gergilerinde demir malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapının kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Çeşitli tarihi kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre eser 1835 yılında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Şeyda Güngör Açıkgöz, **Kayseri ve Çevresindeki 19.Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,** (İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.86-90.

İncesu Yeni Cami Mahalle Kilisesi, genel görünüş.

İncesu Yeni Cami Mahalle Kilisesi, narteks görünüşü.

İncesu Yeni Cami Mahalle Kilisesi, iç mekan.

İncesu Yeni Cami Mahalle Kilisesi, iç mekan.

İncesu Yeni Cami Mahalle Kilisesi, freskolar.

ESERİN ADI : TAŞLIK KÖYÜ AGİOS GEORGİOS KİLİSESİ

İnceleme Tarihi : Haziran 2007

Yeri : Kayseri ili, Özvatan ilçesi, Taşlık Köyünde bulunmaktadır.

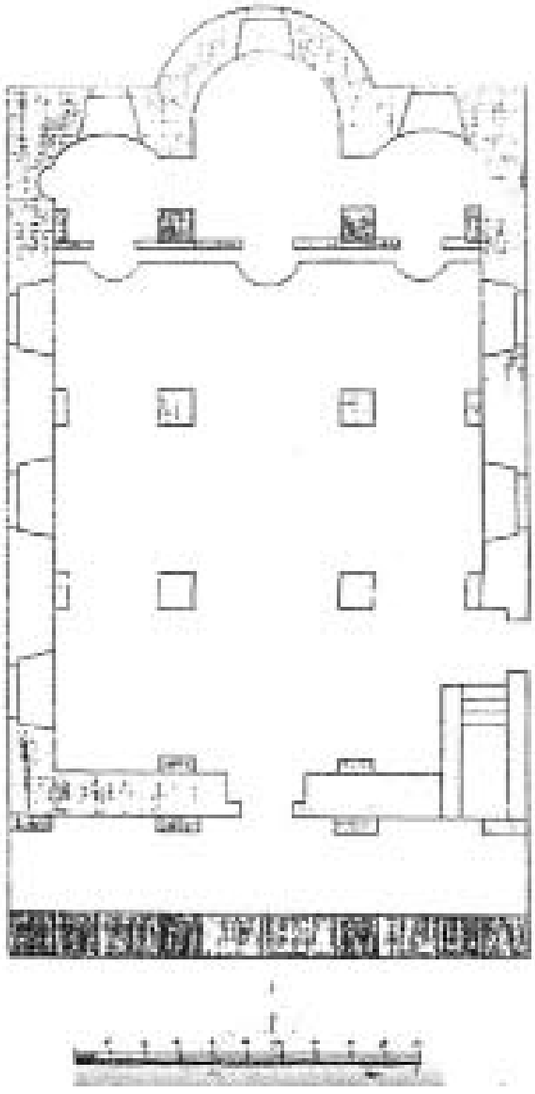
Bugünkü durumu : Günümüzde sağlam durumda olup cami olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 19. yüzyıl içinde inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Üç nefli bazilikal plânda inşa edilen kilisenin batısında üç bölümlü bir narteksi yer almaktadır. Narteks, batı cephede köşelerde yığma ayaklarla ortada yekpare taş sütunlara atılmış ortadaki yuvarlak, yanlarda sivri kemerli bir düzenlemeye sahiptir. Orta kemerin üzerinde yer alan dilimli elips pencere iptal edilmiştir. Batı cephenin kuzey üst köşesinde dört küçük sütuna oturan renkli taş süslemeli kemerlerle oluşturulmuş çan kulesi dikkati çekmektedir. Kilisenin saçağında tüm cepheleri dolaşan iki sıra kaval silme gözlenir. Naos ikişerden toplam dört sütunla üç nefe ayrılmıştır. Nef ayırımını sağlayan taş sütunların korint tarzı başlıklara sahip olduğu gözlenmektedir. Kilisenin üst örtüsü her üç neftede beşik tonoz olarak tasarlanmıştır. Narteks üzerinde yer alan galeri katına batı duvara bitişik olrak konumlandırılmış merdivenle ulaşılmaktadır. Doğu cephede yer alan yarım daire kesitli apsis dış cephede duvar yüzeyinden taşırılmıştır. Apsisin doğu duvarına bir pencere açılmıştır. Kilise güney, kuzey ve doğu cepheye açılan üçer şevli pencereyle aydınlatılmıştır. Duvarlar yaklaşık 1m. yüksekliğe kadar seramikle kaplanmış, güney cephe ortasına mihrap eklenmiştir. İç mekanda fresko süslemesi yoktur.

Süslemesi : Saçakta dolanan kaval silme ve korint tarzı sütun başlıkları dışında eserde süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Kilise düzgün kesme taşla inşa edilmiştir.

(Şeyda Güngör Açıkgöz'den)

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Araştırmacıların verdiği bilgiye göre 19.yüzyılda inşa edilmiş ve 1906 tarihli bir onarım fermanının varlığına bakılırsa 20.yüzyıl başlarında da tamir olunmuştur.

Kaynakça:

Şeyda Güngör Açıkgöz, **Kayseri ve Çevresindeki 19.Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,** (İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.134-135.

Harun Güngör, "Karamanlıca Bir Kitabe", **Türk Dünyası Araştımaları,** S.33 (1984), s.95-101.

Taşlık Agios Georgios Kilisesi, batı cephe narteksten görünüş.

Taşlık Agios Georgios Kilisesi, güney cepheden görünüş.

Taşlık Agios Georgios Kilisesi, doğu cepheden apsisin görünüşü.

Taşlık Agios Georgios Kilisesi, narteks sütunundan detay.

Taşlık Agios Georgios Kilisesi, naostan görünüş.

Taşlık Agios Georgios Kilisesi, apsisten görünüş.

ESERİN ADI : KAVAKLI KÖYÜ AZİZ BASİLEOS KİLİSESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2007

Yeri : Kayseri ili, Özvatan ilçesi, Kavaklı köyünde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 19.yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Kilisenin avlusuna mermer kaideler üzerine taş duvarla örülmüş üçgen alınlıklı anıtsal bir kapıdan girilmektedir. İçte sövesi ve kemeri beyaz mermerden yapılmış küçük bir kapı kuruluşu daha yer alır. Bu kapı üzerinde kilisenin çan kulesi yer almaktadır. Kiliseye batı cephe ortasına konumlandırılmış basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Kapı üzerinde sivri kemerli bir pencere açıklığı yer alırken kare boyutlu bir pencere de bu cephede saçak kısmında dikkati çeker. Kilisenin narteks bölümü yoktur. Batı cephenin güney köşesine bir minare eklenmiştir. İç mekanda giriş kapısının iki yanındaki merdivenlerle galeri katına çıkılmaktadır. Naos ikişerden toplam dört sütunla üç nefli olarak plânlanmıştır. Sütun başlıklarının köşeleri pahlanmış, birkaç ince silmeyle hareketlendirilmiştir. Neflerin üzeri beşik tonozla örtülmüş dıştan kiremitli kırma çatıyla kaplanmıştır. Yarım daire olarak düzenlenen apsis dış duvardan çıkıntı yapacak şekilde düzenlenmiştir. Kilisenin güney ve kuzey duvarlarına kare boyutlarda üçer pencere açılmıştır. Doğu cephede apsis duvarına yerleştirilen pencere dışında açıklık yoktur. Kilisenin güney duvarına bir mihrap, kuzey cephesine de bir mahfil eklenmiştir. İç mekanda fresko veya herhangi bir tasvire rastlanmamıştır.

Süslemesi : Yapıda kayda değer süsleme yoktur. Ancak çan kulesinin üzerinde mermere işlenmiş bir kadın büstü dikkat çekicidir.

Malzeme ve teknik : Yapı genelinde volkanik kaba yonu ve moloztaş kullanılmıştır. Ancak, çan kulesi ve giriş kapısında beyaz mermer malzemenin değerlendirildiği dikkati çekmektedir.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Kilisenin plan itibariyle Taşlık köyündeki örneğe olan benzerliğinden hareketle 19.yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olabileceği ileri sürülebilir.

Kaynakça:

Şeyda Güngör Açıkgöz, **Kayseri ve Çevresindeki 19.Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,** (İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.135.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, batı cephe görünüşü.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, doğu cephe apsis görünüşü.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi ve çan kulesinin görünüşü.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, kuzey cephenin görünüşü.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, çan kulesi ve figürlü süsleme.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, iç mekandan görünüş.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, iç mekan.

Kavaklı Köyü Aziz Basileos Kilisesi, iç mekan.

ESERİN ADI : PANLI KÖYÜ ROMA MEZARI

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Panlı köyünde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Yapının üst örtüşü kısmen yıkılmıştır.

Tarihi : M.S.2-3.yüzyıllarda yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı Panlı Köyünün doğusunda, doğu-batı doğrultuda eğimlenen bir tepenin yamacına inşa edilmiştir. Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir yapıdır.

Arazinin eğiminden dolayı iki katlı gibi yapılmıştır. Mezar yapışma batı cephenin ortasına açılmış düz yapısına kapıdan girilmektedir, îç mekanda duvarlar sağır tutulmuştur. Üst örtü beşik tonozdur. Saçak seviyesinde duvarların basit silmelerle hareketlendirimeye çalışıldığı dikkati çekmekledir. Batı cephede üçgen alınlık olduğu mevcut bakiyelerden anlaşılmaktadır.

Süslemesi : Birkaç basit silme dışında eserde süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Taşların bazılarında erimeler görülmektedir.

Kitabesi : Yapının kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : M.S.2-3.yüzyıllarda yapılmıştır.

Roma Mezarı, genel görünüş.

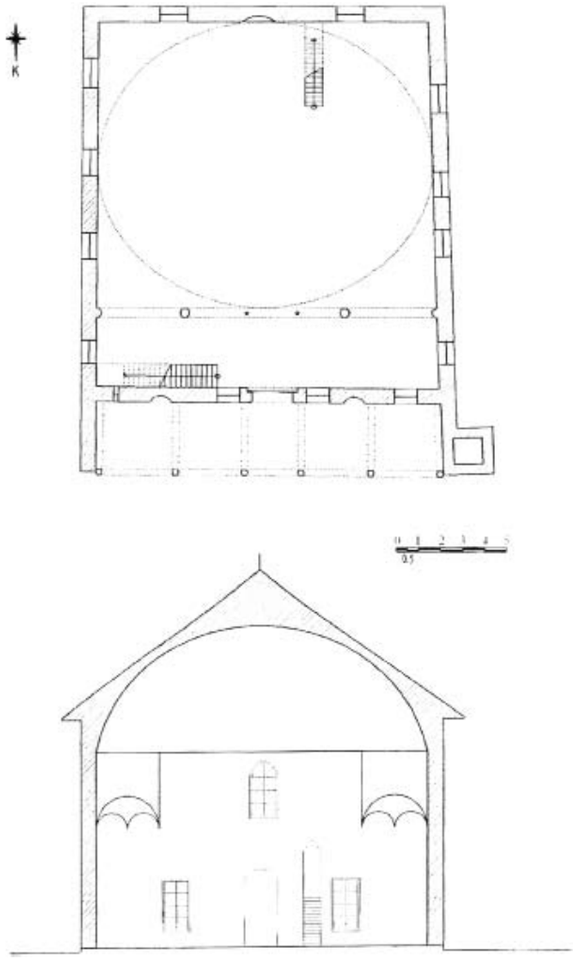

Roma Mezarı, genel görünüş.

Roma Mezarı, iç mekan.

ESERİN ADI: PINARBAŞI MEHMET ALİ BEY CAMİSİ

(Ayşe Nur Kaya Demir'den)

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Kayaönü Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumda olup, ibadete açıktır.

Tarihi : H.1307/M.1889 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Dikdörtgen plân arzeden caminin üzeri kubbeyle örtülüdür. Kuzey yönde altı sütunla taşınan son cemaat yerinin üzeri düz tavanlıdır. Kuzeybatı cephedeki tek şerefeli minare 1959 yılında camiye eklenmiştir. Camide malzeme olarak düzgün kesme taş kullanılmıştır. Ahşap düz tavanlı son cemaat yeri, kuzey yönde dördü bağımsız, ikisi yanlardaki duvarlara gömülü toplam altı sütun tarafından taşınmaktadır. Sütunlar akantüslü başlıklara sahiptir. Sütunlara atılan yuvarlak kemerler son cemaat revağını oluşturmaktadır. Camiye giriş kapısının çevresi üç sıra düz profilli silmeyle çerçevelenmiştir. Lento taşının üzerine rozet, hilal ve şemseye benzer motifler kabartılmıştır. Cümle kapısının her iki yanına simetrik olarak yerleştirilen mihrabiyeler çok sadedir. Yapının kitabesi cümle kapısının üzerinde olup dört satır olarak düzenlenmiştir. Kitabede "Rical-i devlet-i aliyyeden ve Sivas hanedanından Silahtar zâde Mehmet Ali Efendi işbu camii 1307 sene-i hicriyesinde bina ve kendisi de hitam-ı inşaatta terk-i dağda-yı fena işlemiştir. Ruhu-içün el-Fatiha" ibareleri kayıtlıdır. Harimin üzerini örten kubbe kuzey tarafta iki taş sütuna diğer yönlerde duvarlara oturtulmuştur. Kubbeye geçiş, köşelerdeki tromplarla sağlanmıştır. Kubbenin göbeğinde alçı madalyon görülmektedir. Madalyon yüzeyi stilize akantüs yaprakları ve vazolardan çıkan naturalist çiçeklerle bezenmiştir. Yüksek tutulan kubbe kasnağının her cephesine birer pencere açılmıştır. Harim duvarlarına ise doğu ve batıda dörder, güney ve kuzey cephelere ikişer adet pencere açılmıştır. Güney duvarın ortasına gelecek şekilde yerleştirilen yarım daire mihrap nişinin üst bölümü stilize akantüs yapraklarıyla süslenmiştir. Akantüs yaprakları dik eksende bir rozete çerçevelemiş bunun üzerine de etrafı çiçeklerle kuşatılmış sekiz köşeli bir yıldız yerleştirilmiştir. Mihrabın batısındaki ahşap minber herhangi bir süsleme içermemektedir. Harimin kuzey tarafında kadınlar mahfili bulunmakta olup, ikişer adet ahşap ve taş sütun tarafından taşınmaktadır.

Süslemesi : Kubbe merkezindeki alçı madalyon, mihrap nişinin üzerindeki akantüslü bezemeler ve yine akantüs süslemeli sütun başlıkları dışında yapıda herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Camide malzeme olarak düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Giriş kapısının üzerindeki kitabeden yapının banisinin adını ve inşa tarihini öğrenebilmek mümkündür.

Tarihlendirme : Kitabeye göre cami H.1307-M.1889 yılında yapılmıştır.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı'ndaki Türk Eserleri", **Sanatsal Mozaik Dergisi**, Nisan 2000, s.82-84.

Ayşe Nur Kaya Demir, **II. Abdülhamit Dönemi Kayseri Yapıları,** E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 54-57.

Mehmet Ali Bey Cami, genel görünüş.

Mehmet Ali Bey Cami, kitabe.

Mehmet Ali Bey Cami, iç mekan.

Mehmet Ali Bey Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : PINARBAŞI/ METHİYE KÖYÜ CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Methiye Köyünde bulunmaktadır.

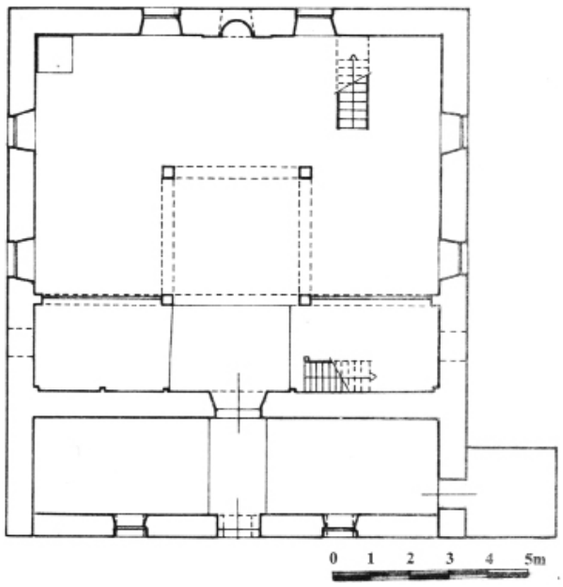
Bugünkü durumu: Sağlam durumda olup, ibadete açıktır.

Tarihi : H.1320/M.1902 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Dikdörtgen bir alan üzerine inşa edilen caminin son cemaat yeri kuzey cephededir. Caminin 1981 yılında inşa edilen minaresi kuzeybatı köşededir. Caminin son cemaat yerine kuzeyden girilmektedir. Bu bölüm 1960 yılında yapılan onarım ve eklemelerle yeniden düzenlenmiştir. İbadet mekanındaki mahfil bu onarımlar sırasında son cemaat yerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Son cemaat yerinin doğu ve batı cepheleri duvarla kapatılmıştır. Kuzey cepheye ikisi altta üçü üstte beş pencere açılmıştır.

Caminin kuzey duvarı ortasına açılan düz lentolu kapıdan harime geçilmektedir. Kapı üzerindeki kartuş yüzeyine caminin inşa tarihi olan H.1320/M.1902 yılları yazılmıştır. Caminin üst örtüsü ikisi duvarlara gömülü, dördü serbest toplam altı ahşap direk ve duvarlar tarafından taşınmaktadır. Dört serbest sütunun taşıdığı çardak kısmıyla, çardağın güney, doğu ve batı taraflarını ters U şeklinde dolaşan üst örtüde iki farklı bezeme yüzeyi oluşturulmuştur. Caminin harimi, güney ve kuzey cephelerde ikişer, doğu ve batı cephelerde üçer pencereyle aydınlatılmıştır. Mihrap üzerinde de yuvarlak kemerli bir adet pencere bulunmaktadır. Harimin doğu, batı ve güney duvarlarında bulunan Allah, Muhammed ve dört halifenin isimlerinin işlendiği panoların hattat Ebubekir tarafından yazıldığını gösteren kitabe mevcuttur. Caminin bütün cepheleri zeminden 1 m. yüksekliğe kadar ahşap lambrilerle kaplanmıştır.

Güney cephe ortasında bulunan mihrap alçı malzemeyle yapılmıştır. Yarım daire olarak düzenlenen mihrap nişi, alçı şeritlerle üçe bölünmüş, üst kısmı dört sivri kemercikle bitirilmiştir. Mihrap, birbirine bitişik olmayan ve gövdeleri burmalı olarak yapılmış ikişer sütunce ile sınırlandırılmıştır. Mihrap köşeliği kıvrımlar yapan akant yapraklarıyla bezenmiştir. Sütuncelerin arasına kıvrım yapan bir akant yaprağı üzerine şamdanlık tablaları yerleştirilmiştir.

(Mustafa Denktaş'tan)

Mihrabın batısındaki minber ahşaptan olup özgündür. Yan aynalıkları sade olan minberin taht kısmında ahşap üzerine kalem işi süslemeler görülür.

Süslemesi : Methiye Köyü Camisinde, ahşap üzerine kalem işi boyayla ve tavandan ayrı olarak ahşaptan oyulmuş desenlerin çiviyle çakılmasıyla meydana gelmiş iki tür bezeme bulunmaktadır. Bu bezemelerin tamamında konu olarak bitkisel motifler tercih edilmiştir. S ve C kıvrımlarının yanı sıra özellikle yüzeyi yivlendirilmiş palmetlerin baskın olduğu bir süsleme düzeni görülür. Ayrıca kıvrımlar yapan akantüs yaprakları da bu süsleme repertuvarının parçasıdırlar. Öte yandan akant yapraklı bezemeyi alçı malzemeden yapılan mihrabın bezemelerinde de görmek mümkündür.

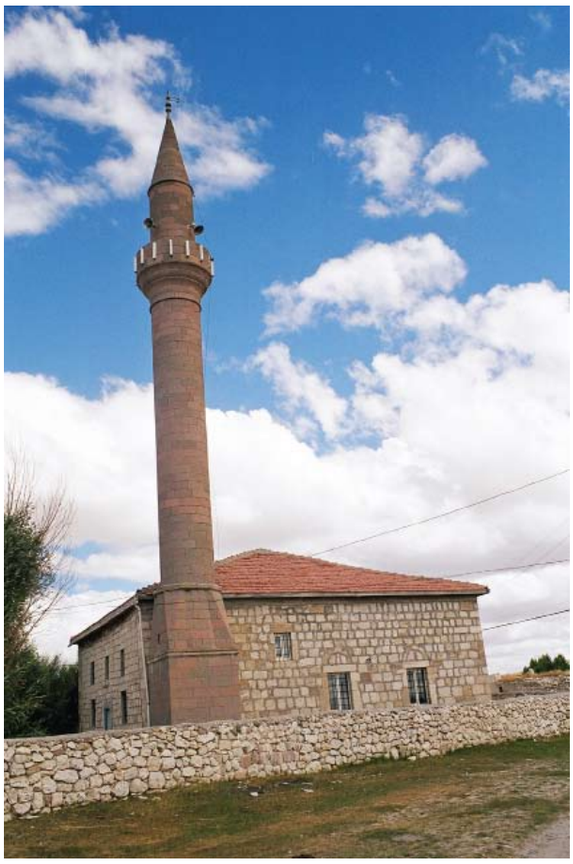
Malzeme ve teknik : Caminin beden duvarlarında kesme taş, taşıyıcı destekler ve üst örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Cami hariminde bulunan kitabeye göre eser M.1902 yılında Hacı Esad tarafından Mahmud ustaya inşa ettirilmiştir.

Tarihlendirme : Kitabesine göre 1902 tarihlidir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı Uzunyayla'daki Ahşap Direkli Camiler", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** S.16, (2004), s.53-90.

Methiye Köyü Cami, genel görünüş.

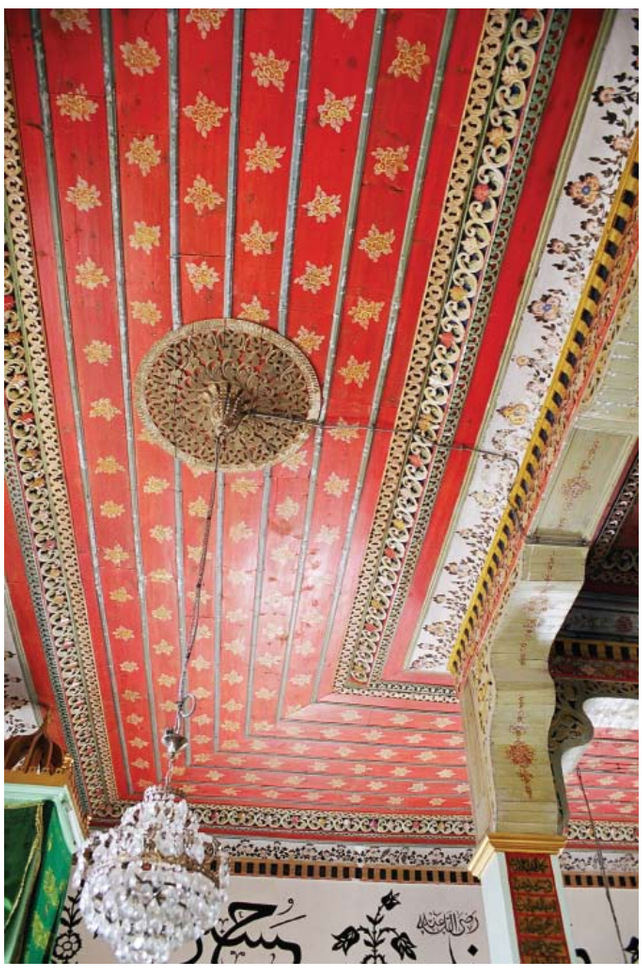
Methiye Köyü Cami, harime giriş kapısı.

Methiye Köyü Cami, Mihrap ve minber görünüşü.

Methiye Köyü Cami, tavan düzenlemesi.

Methiye Köyü Cami, tavan süslemesinden detay.

ESERİN ADI : PINARBAŞI/ HİLMİYE KÖYÜ CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

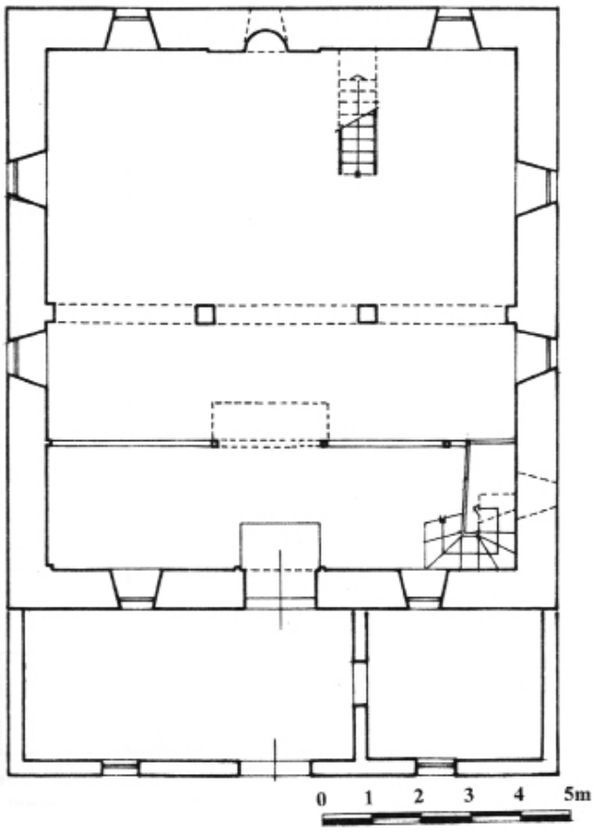
Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Hilmiye Köyünde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Sağlam ve ibadete açık durumdadır.

Tarihi :H.1322-1324/M.1904-1906 yılları arasında yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Cami, güneyden kuzeye eğimli bir arazi üzerine, kuzey-güney yönde dikdörtgen bir plânlamayla inşa edilmiştir. Caminin kiremitli kırma çatısı ve son cemaat yeri orijinal değildir. Batı cephede tek şerefeli ahşap minare bulunmaktadır. Harimin tüm duvarlarına altta ikişer pencere açılmıştır. Kuzeydeki mahfilin doğu ve batı cephelerine ve mihrabın üstüne de birer pencere yerleştirilmiştir. Kuzey duvar ortasına açılan düz lentolu kapıdan girilen cami harimi, ikisi duvarlara gömülü, ikisi serbest toplam dört sütunla mihraba paralel iki sahna bölünmüştür. Mihrap önündeki sahın diğerinden daha geniş tasarlanmıştır. Mihrab önündeki sahnın üst örtüsü ahşaptan tekne tavan olarak düzenlenmiştir. Tavan yüzeyi, doğu-batı yönünde çakılmış çıtalarla bölümlendirilmiştir. Bölünmeyle oluşan şeritlerin yüzeyi kırmızıya boyanmış, içlerine üç gül ve yapraklardan oluşan çiçek buketleri işlenmiştir. Tavan ortasına mukarnas biçiminde bir sarkıt yapacak şekilde tasarlanmış göbek yerleştirilmiştir. Tavan göbeği çevresinde dokuz dilimli palmetlerin oluşturduğu bir kuşak bezemesi gözlenir. Göbek merkezinde ise çıtalarla meydana getirilmiş güneş kompozisyonu yer alır. Tavanı tüm yönlerden kuşatan bordürde ise yedi ve beş dilimli palmetlerden oluşan bitkisel kompozisyon bulunur.

İkinci sahnın üst örtüsünü oluşturan tavan, doğu-batı yönünde çakılan ince çıtalarla on iki şerit halinde düzenlenmiştir. Şerit zeminleri açık yeşile boyanmış, yüzeye ise yapraklarla demetlenmiş iki gül motifi işlenmiştir. Ahşap tavanı taşıyan kare kesitli ahşap direklere doğu batı yönünde atılan dekoratif Bursa kemerlerinin taşıyıcı fonksiyonu yoktur. Kemer köşelikleri dilimli yapraklar taşıyan kıvrımdallardan oluşan motiflerin buraya çiviyle çakılmasıyla süslenmiştir.

Plan 2: Hilmiye Köyü Camii

(Mustafa Denktaş'tan)

Harimin beden duvarlarında bulunan ve çoğu onarımlar esnasında boyanarak kapanan Allah, Muhammed ve dört halifenin adının işlendiği yazı panolarının 1907-1908 yılları arasında Dağıstanlı Sani adında bir hattat tarafından işlendiği belirtilir.

Güney duvarı ortasına yerleştirilen mihrap alçı malzemeden yapılmıştır. Mihrap iç ve dış bükey profiller yapan dişlerle çerçevelenmiştir. Mihrap nişi ise gövdesi burmalı olarak yapılmış ikişer sütunceyle kuşatılmıştır. Sütuncelerin başlıkları lale biçiminde düzenlenmiş olup dıştakiler ayyıldızlı bir alemle tamamlanmıştır. Mihrap nişinin üst bölümü yatay bir kuşakla sınırlandırılarak içine kelime-i tevhid işlenmiş, yazı kuşağının ortasına zincirle asılan kandil motifi yerleştirilmiştir.

Ahşaptan yapılan minber, tavandaki bezemelere benzer bir anlayışla süslenmiştir. Benzer süslemeler caminin güneydoğu köşesinde

bulunan vaaz kürsüsünde de görülebilmektedir. Harimin belirli duvarlarına yerleştirilmiş toplam yedi adet şamdanlık veya kandillik dikkati çekmektedir. Bunlar alçıdan yapılmış olup, kıvrım yapan akant yaprağı şeklinde düzenlenmişlerdir.

Harimin kuzeyini kaplayan kadınlar mahfilinin güney cephesi bir balkonla taşırılmıştır. Balkonun alt kısmında C kıvrımları yapan sapların taşıdığı palmetlerden oluşan ahşap üzerine boyayla yapılmış bitkisel bezemeler dikkati çekmektedir.

Süslemesi : Camide ahşap üzerine boyama ve ahşap üzerine motiflerin çiviyle çakılmasıyla oluşmuş iki tür süsleme görülür. Ayrıca alçı mihrapta da kalıplama yöntemiyle elde edilmiş süslemeler dikkati çeker. Hem ahşap tavanda hemde alçı mihraptaki bezemelerde bitkisel kompozisyonlar kullanılmıştır. Bu bezemelerde ağırlıklı olarak yaprak sayıları farklılık arz eden palmetlerle, akantüs yapraklarından oluşan süslemeler görülür.

Malzeme ve teknik : Caminin beden duvarlarında kaba yonu kesme taş, üst örtü ve taşıyıcı direklerinde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Bani ve usta adı verecek kitabesi yoktur. Ancak mihrabın kemer köşelikleri üzerinde yer alan yazıtta H.1322-1324/M.1904-1906 kayıtları okunmaktadır.

Tarihlendirme :1904-1906 yılları arasında yapılmıştır.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı Uzunyayla'daki Ahşap Direkli Camiler", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** S.16, (2004), s.53-90.

Hilmiye Köyü Cami, genel görünüş.

Hilmiye Köyü Cami, harim mekanından görünüş.

Hilmiye Köyü Cami, tavan süslemeleri.

Hilmiye Köyü Cami, tavan süslemesi.

ESERİN ADI :PINARBAŞI AZİZİYE CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Yeni Cami Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : H. 1331-M. 1912 tarihlidir.

Plan ve mimari özellikleri : Kuzey güney doğrultuda dikdörtgen bir alan üzerine inşa edilen cami, dört serbest sütunun taşıdığı merkezi kubbe ile ona dört yönden eklemlenmiş basık beşik tonozdan oluşan bir merkezi plana sahiptir. Köşelerde küçük kubbeler bulunmaktadır. Caminin son cemaat yeri üç bölümlüdür. Tek şerefeli minare giriş kapısının üzerindedir. Bütün cephelerin orta bölümleri dışarıdan birer üçgen alınlıkla hareketlendirilmiştir. Giriş cephesi dışındaki tüm cephelerde duvar ile üst örtünün üç sıra düz silme kuşağıyla birbirinden ayrıldıkları gözlenmektedir. Uç bölümlü son cemaat yerinin yanları pandantiflerle geçilmiş kubbeyle, orta kısmı ise sivri tonozla örtülüdür. Sivri tonozlu bölüm, yanlardan daha geniş tutulmuştur. Son cemaat yerinin doğu ve batı duvarlarının ortaları birer pencere ile boşaltılmıştır. Cümle kapısının iki yanındaki kapılardan doğudakiyle kadınlar mahfiline, batıdakinden ise minareye çıkılmaktadır.

Caminin cümle kapısı duvar yüzeyinden çökertilmiş durumda olup, yanlardan birer sütunceyle sınırlanmıştır. Cümle kapısının basık kemeri üzerindeki üç satırlık kitabenin metni şöyledir:

-Sivas vali-i alîsi Ahmed Muammer Beyefendi hazretlerinin

-Kaymakamlıkları esnasinda vücuda getirdikleri asar-ı diniyyeden

-Vaz-ı esas 1321/ Aziziye Cami-i fierifi/ Tarih-i hitam 1331.

Bu kitabeden eserin Sivas valisi Muammer Bey'in gayretleriyle H.1331/M.1912 yılında tamamlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Eserin mimarı hakkında bilgi yoktur.

Kare planlı cami hariminin merkezi kubbesine pandantiflerle geçilmiştir. Merkezi kubbe yekpare taştan dört adet sütun tarafından taşınmaktadır. Kubbe göbeğinde alçıdan yapılmış akantüs yapraklarının onikigen oluşturacak şekilde düzenlendiği dairesel madalyonla süslenmiştir. Kubbe dört yönden beşik tonozlarla desteklenmiş, köşelerde kalan yüzeylerde kubbelerle örtülmüştür. Yüksek tutulan kubbe kasnağına oniki adet pencere açılmıştır, îbadet mekanı, doğu ve batı duvarlarına altışar, güney duvarına dört, kuzey duvarına açılan iki pencere ile aydınlatılmıştır. Kuzey cephe hariç diğer cephelerde ikişer pencere üstte üçgen alınlıklar içine açılmıştır. Caminin güney duvarından dışa taşırılmamış olan mihrap, dikdörtgen bir kuruluşa sahip olup üçgen bir alınlıkla tamamlanmıştır. Yarım daire olarak düzenlenen mihrap nişi yanlarda alçı malzemeden yapılan yan yana ikişer sütunceyle sınırlandırılmıştır. Sütuncelerin üzeri burmalı kabartmalarla süslenmiştir. Nişin üst kısmı S ve C kıvrımlarımn oluşturduğu üç dilimli kemercik şeklinde bitirilmiştir. Mihrabın alınlık köşelerine akantüs yapraklarından yapılmış bezeme işlenmiştir. Tepeliği oluşturan üçgen alınlık ise vazo içine yerleştirilmiş akantüs yapraklarından oluşan bezemeyi içermektedir.

Tepelik, alemli bir sivri kubbe kabartmasıyla tamamlanmıştır. Alçı malzemeyle yapılan tüm bezemeler yaldızlanmıştır.

Mihrabın batısındaki ahşap minber herhangi bir süsleme içermez. Kuzey taraftaki kadınlar mahfili ikisi taş, ikisi ahşaptan dört sütun üzerine oturtulmuştur.

Süslemesi : Caminm alçıdan yapılan mihrabı dışında kayda değer süslemesi yoktur.

Malzeme ve teknik : Caminin beden duvarlarında düzgün kesme taş, mihrabında alçı malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Cümle kapısmın üzerinde yer alan kitabe H.1331/M.1912 tarihini içerir.

Tarihlendirme : H.1331/M.1912 yılında yapılmıştır.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı'ndaki Türk Eserleri", **Sanatsal Mozaik Dergisi,** Nisan 2000, s.84-86.

Aziziye Cami, genel görünüş.

Aziziye Cami, giriş cephesi.

Aziziye Cami, taçkapı.

Aziziye Cami, harimden görünüş.

Aziziye Cami, harimden görünüş.

Aziziye Cami, mihrap.

ESERİN ADI : PINARBAŞI/ ALTIKESEK KÖYÜ CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

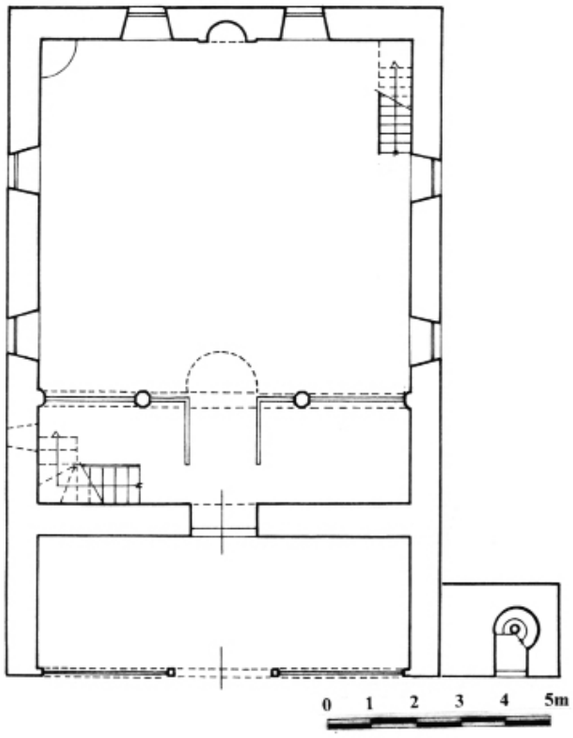
Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Altıkesek Köyünde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : Yapının kitabesi yoktur. 20.yüzyılın başında inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Kuzey-güney yönde dikdörtgen bir plâna sahip olan caminin kuzey cephesinde son cemaat yeri, kuzeybatı cephede minaresi bulunur. Son cemaat yerinin doğu ve batı cepheleri harimin uzantısı duvarlarla kapatılmıştır. Son cemaat yeri ikisi duvara gömülü, ikisi serbest toplam dört ahşap direğin taşıdığı üç yuvarlak kemerle dışarı açılmıştır. Düz ahşap tavan üzerine dairesel bir göbek yerleştirilmiştir. Tavan yüzeyine çiviyle tutturulan göbekte, merkezdeki rozet motifinin etrafına ışınsal olarak dizilen ve düz ve ters S kıvrımları yapan saplarla ona bağlanan üç yapraklı palmet ve dilimli yaprak motifleri yüzeyi doldurmaktadır. En dışta yan yana çakılmış yedi yapraklı palmet uygulaması dikkati çeker. Ahşap tavan açık, göbek kompozisyonu koyu yeşile boyanmıştır.

Son cemaat yerinin güney duvarı ortasındaki düz lentolu kapıdan harime girilmektedir. Ahşap tavanla örtülü olan harim, ikisi duvara gömülü, ikisi bağımsız dört sütunla mihraba paralel iki sahna bölünmüştür. Güneydeki sahın diğerinden daha geniş düzenlenmiştir. Sahınları ayıran sütunlar sekizgen kesitlidir. Mihrabın önündeki geniş sahının kareye yakın tavanı köşelerde üçgenlerle pahlandırılarak sekizgene dönüştürülmüştür. Sekizgen alan çökertme tavan olarak düzenlenmiştir. Köşelerde üçlü grup oluşturacak şekilde düzenlenmiş yedi yapraklı palmet motifleri gözlenir. Tavan yüzeyi merkezden dışa doğru genişleyen ve iç içe geçmiş şekilde düzenlenmiş sekizgenlerle kurgulanmıştır. Sekizgenin merkezindeki göbek düzenlemesi on dokuz köşeli yıldız oluşturacak şekilde işlenmiş bitkisel kompozisyona sahip-

Plan 3: Altıkesek Köyü Camı

(Mustafa Denktaş'tan)

tir. Göbek merkezinde iç içe geçmeler yaparak kesişen daireler ve bunlara dışarıdan ışınsal olarak eklenen dilimli yaprakların oluşturduğu rozet motifi gözlenir. Rozet etrafına dizilen beş yapraklı çiçeklerden sonra kompozisyon dışa doğru S ve C kıvrımları yapan sapların taşıdığı dilimli yapraklarla genişletilip yıldız uçlarına yerleştirilen sekiz kollu yıldız ve beş yapraklı çiçek motifleriyle tamamlanmıştır. Göbek kompozisyonundaki motiflerin koyu yeşile boyandıkları gözlenir.

Harim doğu, batı ve güney cepheleri ikişer adet alt pencere ve doğu cephesine açılan bir üst pencere ile aydınlatılmaktadır. Güney duvarı ortasındaki yarım daire biçimli mihrap nişi herhangi bir süsleme içermeden sade olarak düzenlenmiştir. Caminin minberi ahşaptan çakma tekniğiyle yapılmış olup, geometrik ve bitkisel motiflerin işlendiği panolarla süslenmiştir. Minber kapısının tacında, kafes oyma tekniğiyle işlenen balık sırtı biçimindeki oymalar ve bunları çevreleyen dilimli yapraklara sahip palmetler gözlenmektedir. Harimin kuzey cephesindeki kadınlar mahfili sekizgen kesitli iki ahşap üzerine yerleştirilmiş olup, yuvarlak kemerlerle harime açılmaktadır.

Süslemesi : Caminin son cemaat yeri ve harimin ahşap tavanında daha çok dilimli palmetlerden oluşan tavan bezemeleri görülür. Aynı tür bezemeler çakma tekniğiyle yapılan ahşap minberin panolarında da dikkati çeker.

Malzeme ve teknik : Caminin beden duvarlarında taş, üst örtü ve taşıyıcı direklerinde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : İnşa kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Pınarbaşının Hilmiye ve Methiye köylerindeki camilerle olan benzerliğinden hareketle 20.yüzyılın başında inşa edilmiş olduğu kabul edilebilir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı Uzunyayla'daki Ahşap Direkli Camiler", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** S.16, (2004), s.53-90.

Altıkesek Köyü Cami, genel görünüş.

Altıkesek Köyü Cami, genel görünüş.

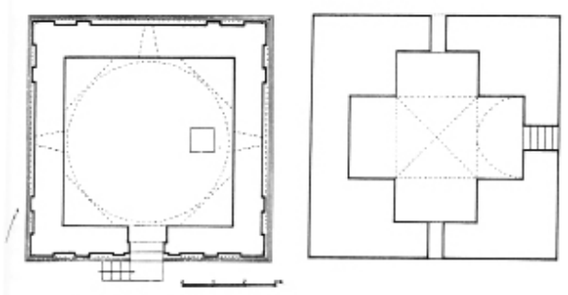

Altıkesek Köyü Cami, harimden görünüş.

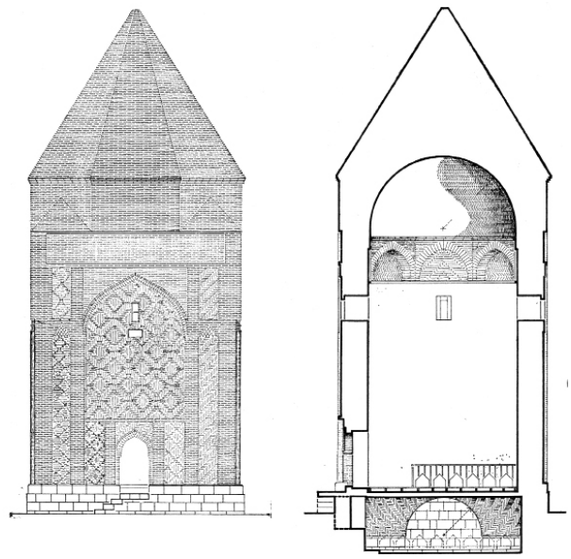

Altıkesek Köyü Cami, harimden görünüş.

ESERİN ADI : MELÎK GAZÎ TÜRBESÎ PINARBAŞI/ KAYSERİ

(Hakkı Önkal'dan)

(O. Cezmi Tuncer'den)

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Melik Gazi Türbesi, Kayseri'nin doğusunda kurulmuş olan Pınarbaşı ilçesine takriben 18 km. kala ana yoldan sola sapılarak girilen tali bir yolun götürdüğü ve kavşaktan itibaren 6 km. ötede Melik Gazi köyünde inşa edilmiştir.

Bugünkü durumu : Asli fonksiyonuyla değerlendirilmektedir.

Tarihi : XII. asrın sonlarında yapılmış olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Melik Gazi Türbesi, alçak taş bir kaide üzerinde yükselen kübik bir gövde ile onun üzerindeki yüksek bir kasnağa oturan promidal külahtan oluşan tuğla bir yapıdır. Türbenin üst kat girişi güney cephesinin ortasında açılmış sivri kemerli bir açıklık olup, kapının kemeri ve söveleri tuğladan örülmüştür. Bir tam iki yarım tuğlaların münavebe ile örülmesinden elde edilen söveler, yarım tuğlaların aralarında boşluklar bırakıla-rak süslenmiştir. Aynı tarz boşlukları, kapı kemerinde ve onu kuşatan kemer silmede de görürüz. Kemerli kapı açıklığı yarım tuğla derinliğinde dikdörtgen şekilli bir çerçeve içine alınmış olup, çerçeve ile kemer kavsi arasında kalan satıhlar yarım tuğlaların dik ve yatık konmasıyla tezyin edilmiştir. Tek yönlü ve dört basamak bir merdivenle çıkılan 1.03 x 1.83 m. ölçülerindeki kapıdan geçilince her kenarı 5.35 m. olan kare planlı üst kat salonuna girilir.

Eser içte tromplar bölgesine kadar kireçle sıvalı olup, duvarlar ayrıca, zeminden 1.95 m. yüksekliğe kadar ahşap levhalarla kaplanmıştır. Bu ahşap kaplama üzerine yüksekliğe 1.40 m.ye varan geniş bir kuşak türbeyi dört yanda çevreler ki kare veya dikdörtgen panolara bölünmüş bu kuşak üzerinde çiçek, vazo, saat gibi değişik motifler ile Ayetü'l Kürsi yer almaktadır. Gerek yazı, gerekse motifler basit karakterdedirler. Kubbe tuğladan balık sırtı tarzında örülmüştür. Türbe ana eksenler üzerinde ve yüksekte açılmış, dikdörtgen şekilli ve içten dışa doğru daralan dört mazgal penceresi ile aydınlanır. Zemini ahşap döşeme olan eserin üst katında ahşap altı sanduka yanyana uzanmaktadır.

Alt kat dört kollu haçvari bir planla düzenlenmiştir. Kollar sivri kemerli birer beşik tonozla örtülmüş ortadaki kare mekan ise çapraz tonozla kapatılmıştır. Tonozlar ve duvarların iç cidarları tamamıyle tuğla örgüdür. Cenazelik doğu ve batı duvarlarında açılan ve içten dışa doğru küçülen iki mazgal pencere ile aydınlatılmıştır.

Zemini toprak olan cenazelikte Melik Gazi'nin olduğu söylenen bir mumya yeralmaktadır.

Süslemesi : Eser tuğla malzemenin verdiği imkanlar kullanılarak, tuğlaların değişik tarzda dizilmesiyle elde edilen kompozisyonlarla süslenmiştir. İçte sıva üzerine sonradan yapılmış boyalı nakışlar olmakla birlikte dış cephelerin daha özenle ele alındıkları açıktır.

Malzeme ve teknik : Melik Gazi Türbesinde taş ve tuğla birlikte kullanılmış olmakla beraber taş sadece kaide de kullanılmış, tuğla ise hakim malzeme olarak tüm yapıda kullanılmıştır. Anadolu'da bütünüyle tuğla malzemenin kullanıldığı sayılı türbelerden biri de Melik Gazi Türbesi olmakladır.

Kitabesi : Türbeye ait herhangi bir kitabe mevcut değildir

Tarihlendirme : Eserin Danişmendlilerden Melik Gazi'ye atfen inşa edilmiş olması ve Anadolu'daki Kemah Mengücek Gazi Türbesi (XII. asır sonu XIII. asır başı) Niksar, Kırkkızlar Türbesi (XII. asır ilk çeyreği) gibi örneklerle benzerliği dikkate alınarak 12. yy. sonlarında inşa edilmiş olduğu söylenebilir.

Kaynakça:

M. Oluş Arık, "Başlangıç Devri Anadolu Türk Mimari Tezyinatının Karakteri, **Malazgirt Armağanı,** Ankara 1972, s. 176.

Ömür Bakırer. "Anadolu Selçuklularında Tuğla işçiliği": **Malazgirt Armağanı,** Ankara 1972, s. 19

Tahsin Özgüç, Mahmut Akok, "Melik Gazi Türbesi ve Kalesi", **Belleten,** cilt 18, sayı 69-72, Ankara 1954,s. 332.333.

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri,** Ankara, 1996.

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri, Cilt I,** Ankara 1986.

Melik Gazi Türbesi, genel görünüş.

Melik Gazi Türbesi, giriş kapısı.

Melik Gazi Türbesi, iç mekandan görünüş.

Melik Gazi Türbesi, üst örtü.

ESERİN ADI : SÜLEYMAN BEY TÜRBESİ (ÖKSÜZ veya GARİP TÜRBE)

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri-Malatya yolu üzerinde, Pınarbaşı ilçesine bağlı Pazarören Nahiyesi'nin kuzeyindeki Köşker (Köşkerli) Dağı'nın eteğinde ve Melikgazi köyünün 6 km güneybatısında, Koçcağız denilen mevkidedir.

Bugünkü durumu : Restore edilmiş, sağlam durumdadır.

Tarihi : Kitabesine göre 1440 tarihinde yaptırılmıştır.

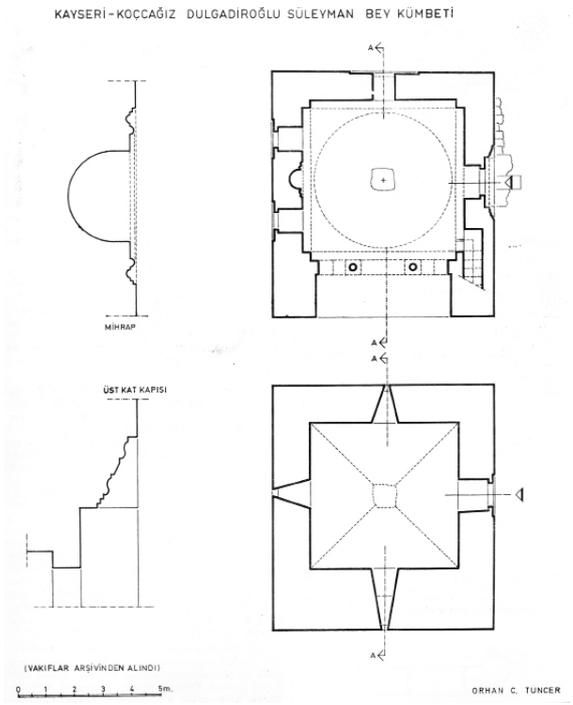
Plan ve mimari özellikleri : Türbenin kuzey girişi üzerinde, Kayseri'yi uzun müddet ellerinde tutan Dulkadirli Halil Beyin oğlu Nasrettin Mehmed'in son yıllarında oğlu Süleyman Bey tarafından 844/1440 tarihinde yaptırıldığını gösteren kitabe bulunmaktadır Üst orta kısmı bombeli olarak düzenlenen kitabede şunlar yazılıdır.

1. Allah
2. Bina-i haza el-imarete
3. el-emir el -kebir el-muazzam seyyid elselam ve
4. el-müslimin Süleyman bin Dul kadır eazze
5. Allah ensarehu tarih rebiülevvel senete
6. erbaa ve erbain ve semane miete min hicrete (844/1440)

Kitabede verilen 844 H. tarihinden iki yıl sonra, Süleyman Bey'in babası ölmüştür, Kendisi de 858/1454 tarihinde ölmüş ve muhtemelen bu türbeye konulmuştur. Her ne kadar kitabede yapıya imaret denilmekte ise de, bunun alt kısmının türbe, üst kısmının de mescid olarak yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Dörtkenarı da eşit kare bir alana oturan türbe, altta cenazelik ve üstte mescid kısmından oluşmaktadır.,

Alt kattaki cenazelik ve üst kattaki mescidin giriş kapıları kuzey cephede altlı üstlüdür. Zemin seviyesindeki mumyalık kısmı, içten tonozla örtülü kapalı bir mekan halindedir. Buraya geçit veren kuzeydeki kapı, dört iri lento

(O. C. Tuncer'den)

taşının meydana gelmiştir.

Üstteki mescid kısmına, cenazelik kapısı üzerinden, sekiz sıra basamakla çıkılmaktadır. Mescidin basık kemerli giriş kapısı, beyaz ve gri renkteki taşların dönüşümlü olarak örülmesiyle yapılmıştır. Kemerin üstünde üst kısmında beyaz mermer kitabe yer almaktadır. Kitabe yukarıdan sivri kemerli bir nişle çerçevelenmiştir Tüm kapı çerçevesi, dıştan birkaç sıra silmeyle sınırlandırılmıştır. Kapının hemen önünde küçük bir sahanlık bulunmaktadır.

Mesicidin üst örtüsü içten, köşelerde pandantifler üzerine oturan bir kubbe, dıştan sekiz yüzlü piramidal bir külah ile kapatılmıştır. Mescidin cepheleri değişik genişlikte pencerelerle dışa açılmaktadır. Mescit kısmının en önemli özelliği, doğuya üçlü kemer sistemiyle açılan bir balkonun bulunmasıdır. İçten yüzeysel bir kemerin üç sivri kemere ve ortadan da iki sütunla bölünmesiyle beliren form, dıştan daha derin bir sivri kemer içerisinde üç sivri kemer şeklini almasıyla değişik bir görünüm kazanmıştır. Ortadaki iki sütun, mermer olup başlıklar devşirme malzemedendir. Üçlü kemerden ortadaki daha geniş ve yüksek, yanlardakiler daha küçük ve kısadır. Mescit, güney cepheye de aynı büyüklükte, iki pencereyle açılmaktadır. Pencereler, hemen mihrabın iki yanında, zemin

seviyesinden iri taş lentolu sövelerle, sade biçimde dışarı açılırlar. Pencerelerin arasında kalan mihrab nişi, mescit için ölçülü büyüklükte olup mukarnas taklidi yapan üç katlı dilimlerle süslü bir kavsaraya sahiptir. Etrafı, birkaç sıralı silmeyle çerçevelenmiştir.

Batı yüzde yer alan pencerenin içten dışa doğru genişleyen üç silmeden oluşan bir çerçevesi vardır. Pencerenin üzerinde de kitabe boşluğuna benzer kemerli bir boşluk bırakılmıştır.

Türbenin mescid kısmını kuzeydoğu köşesinde üst örtüye çıkışı sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven, yukarıda adeta bir teras gibi düşünülmüş olan külah çevresiyle, yapı üst kenarları arasındaki gezinti yerine götürmektedir. Mescid kısmının üç kemerli balkona benzer çıkıntısı ve üstte teras olarak değerlendirilen bu gezinti yeri, her halde manzarayı seyir amacıyla yapılmış olmalıdır.

Çatıya geçişte, düz yüzeylerde genişleyen iki kademeli bir korniş bulunmaktadır. Külaha geçişte de iki kademeli silmelerden meydana gelen çatı kornişi, düzgün, temiz bir kesme taş işçiliği göstermektedir.

Kaynakça:

Orhan Cezmi Tuncer, **Anadolu Kümbetleri 3 (Beylikler ve Osmanlı Dönemi)**, Ankara, 1992 s.49-52.

Hazma Gündoğdu, **Dulkadirli Beyliği Mimarisi,** Ankara, 1986, s.62-63.

Süleyman Bey Türbesi, genel görünüş.

Süleyman Bey Türbesi, genel görünüş.

Süleyman Bey Türbesi, kitabe.

Süleyman Bey Türbesi, iç mekan.

ESERİN ADI : SANCAKTAR TÜRBESİ, PINARBAŞI-KAYSERİ

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri: Sancaktar Türbesi Pınarbaşı yakınlarındaki Melik Gazi köyünde ve Melik Gazi Türbesi'nin hemen anında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde ziyarete açıktır.

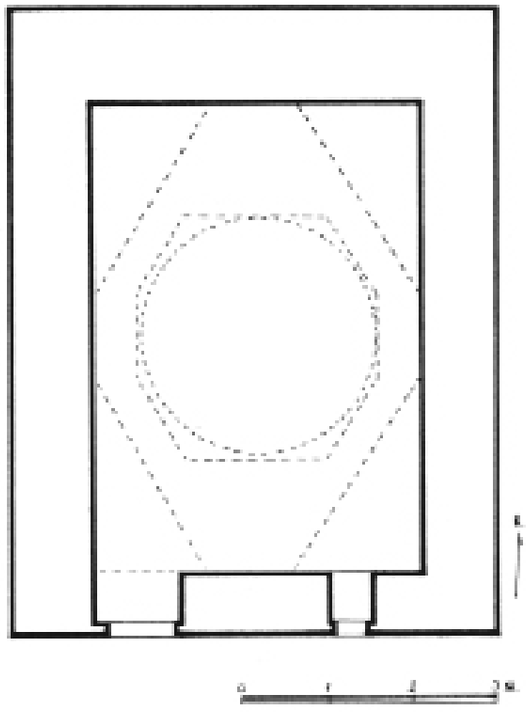
Tarihi : 1237-46 arasında yapılmış olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Türbe muhtelif devirlerde yapılan tamir ve tadiller neticesinde aslı kimliğini ve planını koruyamadan günümüze intikal etmiş dikdörtgen planlı ve kubbeli taş bir binadır. Türbeye güney cephesinin batı köşesine yakın bir yerinde açılmış basık kemerli bir kapıdan geçilerek girilir. İçte de dikdörtgen bir plan arzeden eserin duvarları dışta olduğu gibi muntazam kesme taşlarla kaplıdır. Ortada kalın ahşap kalasların vücuda getirdiği sekiz kenarlı bir kaideye oturan 2,80. m. çaplı taş bir kubbe mevcuttur. Salonun diğer kısımları düz çatı ile örtülüdür. Zemini de taşla kaplı eserde iki adet ahşap sanduka bulunmaktadır. Eser güney cephesinde açılmış dikdörtgen şekilli tek bir pencereyle aydınlanır. Dışta da tamamen kesme taşla kaplı türbenin bu duvar kaplamaları, kubbenin taş kaplaması son zamanların işi olup, eser yepyenidir. Bu haliyle, türbe ne plan ne de işçiliği bakımından bir değer ifade eder.

Süslemesi : Herhangi bir süs yoktur.

Malzeme ve teknik : Kapısı, kubbesi ve duvar bedenleriyle türbenin son zamanların işi olduğu açıktır. Yukarıda işaret olduğu üzere yepyenidir.

Kitabesi : Dışta kapının sol üst köşesinde kitabcsi bulunmaktadır. Eserde dikkati çeken tek unsur dışta kapının sol üst köşesine yerleştirilen kitabedir. Beyaz bir taş levha üzerine hakk olunmuş beş satırlık kitabe okunabildiği kadarıyla şöyledir:

(Hakkı Önkal'dan)

"Emirül Müminininin işlerinde yardımcısı, fatihler babasi, büyük sultan, Gıyaseddin Keyhüsrev bin Keykubadın Saltanatı yıllarında (yapılan) bu imaret Ömer bin.....l.....dir....."

Beşinci satırın sonu ile altıncı satır olarak başlamış kısım maalesef okunamadı. Bu kitabe ile orijinal yapının II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında inşa edilmiş olduğunu öğreniyoruz.

Babasının ismini okuyamadığıımz baninin ismi Ömer'dir. Hakkında herhangi bir malumata sahip de değiliz.

Tarihlendirme : Kitabe metninde seneyle ilgili ifadeler okunamamakla birlikte Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında (1237-46) inşa edilmiş olduğunu fakat sonradan yenilendiğini söylemek mümkündür.

Kaynakça:

Halil Edhem, "Anadolu-da Islamî Kitfı beler, **Tarih-i Otmam Encümeni Mecmuası,** no 32, cilt 5, 331,s. 556-557.

Hakkı Önkal, **Anadolu Selçuklu Türbeleri,** Ankara, 1996.

Melikgazi Sancaktar Türbesi, genel görünüş.

Melikgazi Sancaktar Türbesi, kitabe.

Melikgazi Sancaktar Türbesi, iç mekandan görünüş.

ESERİN ADI : PINARBAŞI REŞİT AKİF PAŞA KÜTÜPHANESİ

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Yeni Mahallede bulunmaktadır.

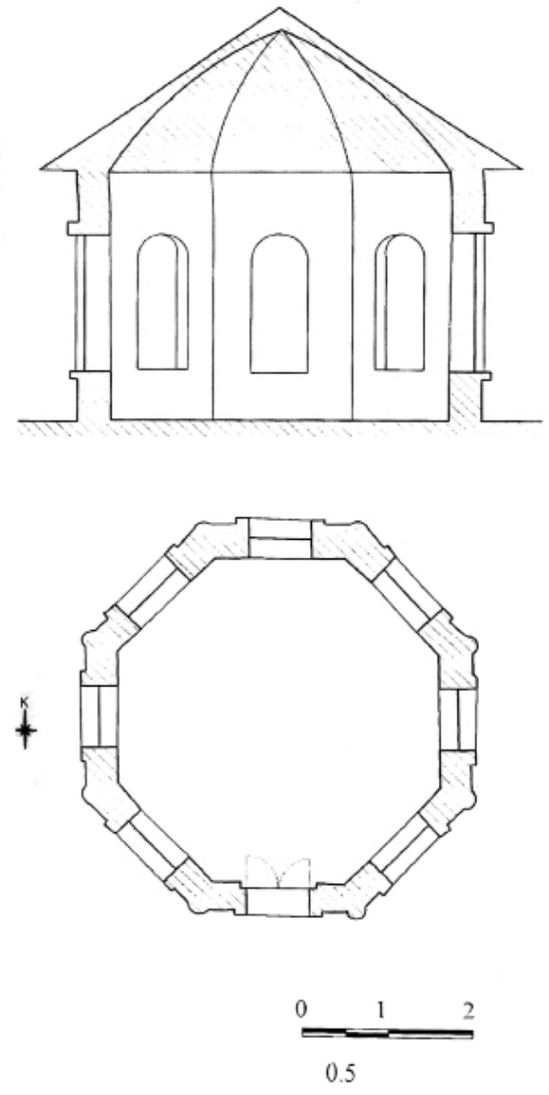
Bugünkü durumu : Yapı günümüzde THK binası olarak kullanılmaktadır**.**

Tarihi : H.1323/M.1905

Plan ve mimari özellikleri : Kütüphane sekizgen plânlı olup üzeri düz tavanlıdır. Tavanın üzeri gövdesine uygun olarak sekizgen bir pramidal çatıyla örtüdür. Kapısının üzerindeki kitabede H.1323/M.1905 tarihi yazılıdır. Kitabeden anlaşıldığına göre bu eser Reşit Akif Paşa tarafından yaptırılmış olmalıdır. İki katlı kütüphanenin alt katına kuzey yönde bulunan düz lentolu kapıdan girilmektedir. İçerisi de basık tutulan bu mekan günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Alt kat, doğu-batı istikametinde atılan sekiz ahşap kirişle örtülmüştür. Bu mekan batı tarafa açılmış küçük bir pencereyle aydınlatılmıştır. Kütüphanenin bulunduğu üst kata doğu cephedeki kapıdan girilmektedir. Bu kapının çevresinin tamamı dört sıra silme ile çerçeve içine alınmıştır. Sekizgen plânlı binanın bütün köşeleri cepheden çıkıntı yapan plastırlarla hareketlendirilmiştir. Bu plastırların üst kısmındaki saçağın eteklerine her köşeye birer adet gelecek şekilde konsollar konulmuştur. Çatının 0.50 m. aşağısı cephelerin tamamını dolaşacak şekilde üç sıra silme ile kuşatılmıştır. Her cephede silme ile saçak arasında kalan dikdörtgen alan içerisine ikişer adet kartuşlar kabartma olarak işlenmiştir. Kütüphanenin içerisi 4.75 m. çapında olup üzeri ahşap bir tavanla örtülüdür. Kapının bulunduğu cephe hariç diğer cephelerin tamamının ortalarına gelecek şekilde yuvarlak kemerli büyükçe pencereler açılmıştır.

Süslemesi : Dış cephede saçak seviyesindeki kartuşlar ve cephelerden çıkıntı yapan plastırlar dışında özgün süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Yapının beden duvarlarında kesme taş, üst örtüsünde ise ahşap malzeme kullanılmıştır.

(Ayşe Nur Kaya Demir'den)

Kitabesi : H.1323/M.1905 tarihli bir kitabesi vardır.

Tarihlendirme : Kitabeye göre eser 1905 yılında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı'ndaki Türk Eserleri", **Sanatsal Mozaik Dergisi**, Nisan 2000, s.87-88.

Ayşenur Demir Kaya, **Kayseri'de II. Abdülhamid Dönemi Yapıları,** (E.Ü. Sos. Bil. Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2005, s.119-121.

Reşit Akif Paşa Kütüphanesi, genel görünüş.

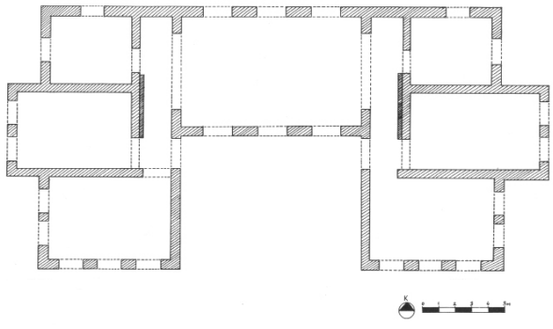

Reşit Akif Paşa Kütüphanesi, kitabe.

Reşit Akif Paşa Kütüphanesi, bodrum kat.

ESERİN ADI : PINARBAŞI BARBAROS İLKOKULU

(Yıldıray Özbek'ten)

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Yukarı Mahallededir.

Bugünkü durumu : Günümüzde Pınarbaşı Milli Eğitim Müdürlüğ olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.1328/M.1910

Plan ve mimari özellikleri : Günümüzde ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak kullanılan bina, bodrum üzerine tek katlı olarak inşa edilmiştir. Altı adet sınıfla büyük bir salondan meydana gelmektedir. Binanın tüm mekanlarının üzeri ahşapla örtülüdür. Bütün sınıflar ve salon sivri kemerli dikdörtgen pencerelerle aydınlatılmaktadır. Tamamen düzgün kesme taştan inşa edilen eserin inşa kitabesi yoktur. Ancak Özel idare Binasında bulunan bir kitabenin bu okula ait olma ihtimali vardır. Üç satırdan oluşan bu kitabenin son satırı biraz tahrip olmuş durumdadır. Kitabenin orta satırı diğerlerinden daha geniş tutulmuştur. Kitabenin okunabilen metni şöyledir.

-Zukura mahsustur

-(1326) Mekteb-i iptidai (1328)

-Ahsab.....

Bu kitabeden okulun inşasına H.1326/M.1908 yılında başlanıp H.1328/M.1910 yılında tamamlanmıştır. Kitabe metninin ilk satırındaki ibarelerden okulun erkek çocukları için yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Pınarbaşı'nda bu okuldan başka eski eğitim kurumu olmadığından kitabenin okula ait olduğunu söyleyebiliriz. Binanın mimari özellikleriyle kitabede verilen tarihler de örtüşmektedir.

Süslemesi : 0kulda kayda değer herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : 0kulun duvarlarında düzgün kesme taş, üst örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesinde okulun inşasının başlangıç ve bitiş tarihi verilmiştir. Ayrıca erkek çocuklar için bir mektep olduğu da belirtilmiştir.

Tarihlendirme : Eser H.1326/M.1908-H.1328/M.1910 yılları arasinda inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, "Pınarbaşı'ndaki Türk Eserleri", **Sanatsal Mozaik Dergisi,** Nisan 2000, s.87.

Barbaros İlkokulu, genel görünüş.

Barbaros İlkokulu, genel görünüş.

Barbaros İlkokulu'na ait olduğu düşünülen kitabe.

Barbaros İlkokulu, iç mekandan görünüş.

ESERİN ADI : KAYNAR KÖYÜ İLKÖĞRETİM OKULU

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

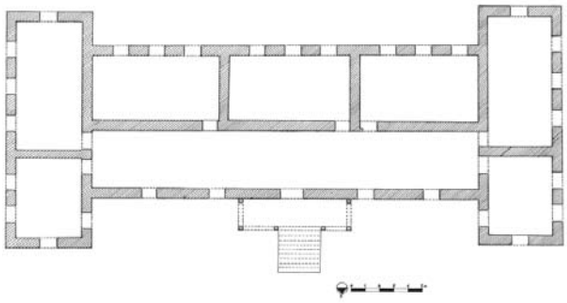
Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Kaynar beldesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde kullanılmamaktadır.

Tarihi : 1934 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Günümüzde kullanılmayıp kısmen harap halde bulunan eser bir bodrum kat üzerine tek katlı olarak inşa edilmiştir. Belde sakinlerinin anlattıklarına göre okul. çevredeki 15 köyden usta ve işçilerin ortak çalışmasıyla inşa edilmiştir. Bodrum katın tamamına girişi sağlayan açıklık yoktur. Bazı bölümlere sınıflardaki döşemeye açılmış açıklıklardan girilmektedir. Kaynar Okulu doğu-batı doğrultuda dikdörtgen olarak tasarlanmıştır. Doğu ve batı kanatlar güney ve kuzey cephelerden biraz daha dışa taşırılmıştır. Okula kuzey cephenin ortasına açılmış yuvarlak kemerli anıtsal olmayan bir kapıdan girilmektedir. Kapı önünde kare kesitli ikisi kuzey duvara bitişik, dördü bağımsız toplam altı ince ahşap direğin taşıdığı üçgen alınlıklı bir sundurma yer almaktadır. Bu sundurmalı sahanlığa dokuz basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. Kapıdan girince geçilen mekan doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir koridordur.

Sınıflara dağılım bu koridordan yapılmaktadır. Koridorun kuzey duvarında yuvarlak kemerli dikdörtgen biçimli dört pencere açıklığı görülmektedir. Koridorun güney kanadında üç sınıf bulunmakta olup. yaklaşık aynı ölçülerdeki bu sınıfların güney cepheleri üçer pencereyle boşaltılmıştır. Sınıflar doğu-batı doğrultuda dikdörtgen planlıdırlar. Okulun doğu ve batı kanadında güney ve kuzey cephelerden dışa taşırılan bölümlerinde de ikişer sınıf bulunmaktadır.

(Yıldıray Özbek'ten)

Buradaki sınıflardan güney taraftakiler kuzey taraftakilerden daha büyük olarak tasarlanmışlardır.

Simetrik olarak yapılan bu düzenlemede güney taraftaki sınıfların yan duvarına üçer, arka duvarına da birer pencere açılmıştır. Kuzey taraftaki sınıfların ise yan duvarında ikişer, ön ve girişe bakan duvarlarında da birer pencere yer almaktadır. Bütün pencereler aynı düzende yapılmıştırlar. Girişin doğu tarafındaki bir kapıdan bodruma geçilmektedir. Bodrum katta, birinci kattaki koridorun kapladığı alan kadar bir mekan görülebilmekte, sınıfların altındaki bölümlere buradan geçilememektedir. Bodrum kat. kuzey duvarına açılmış üç küçük pencereyle havalandırılıp, aydınlatılmaktadır. Okulda tüm mekanların üzeri alttan kaplamalı düz ahşap tavanla örtülmüştür. Üst örtü çinko levhalardan bir çatıyla kapatılmıştır.

Süslemesi : Eserde kayda değer süsleme yoktur. Oldukça sade fakat simetrik bir planlaması vardır.

Malzeme ve teknik : Okulun beden duvarlarının köşelerinde ve pencere çerçevelerinde açık kahverenkli düzgün kesme taş. duvarlaıında kaba yönü moloz taş, taban döşemesinde ve üst örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Giriş kapışı üzerindeki kitabede okulun 1934 yılında yapılmış olduğu yazılıdır.

Tarihlendirme : 1934 tarihlidir.

Kaynar Köyü İlköğretim Okulu, genel görünüş.

Kaynar Köyü İlköğretim Okulu, giriş cephesi.

ESERİN ADI : PINARBAŞI ESKİ HAMAM

İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Yukarı Mahallede, Kayadibi sokağında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Onarıma muhtaç, harap durumdaki eser günümüzde kullanılmamaktadır.

Tarihi : İnşa tarihi bilinmemektedir. Kayseri'deki taşra hamamlarıyla gösterdiği ortak özellikler ve Pınarbaşı'nın 1860'dan sonra kurulmuş bir ilçe olduğu göz önüne alındığında eserin de 1860'dan sonra yapılmış olabileceği kabul edilebilir.

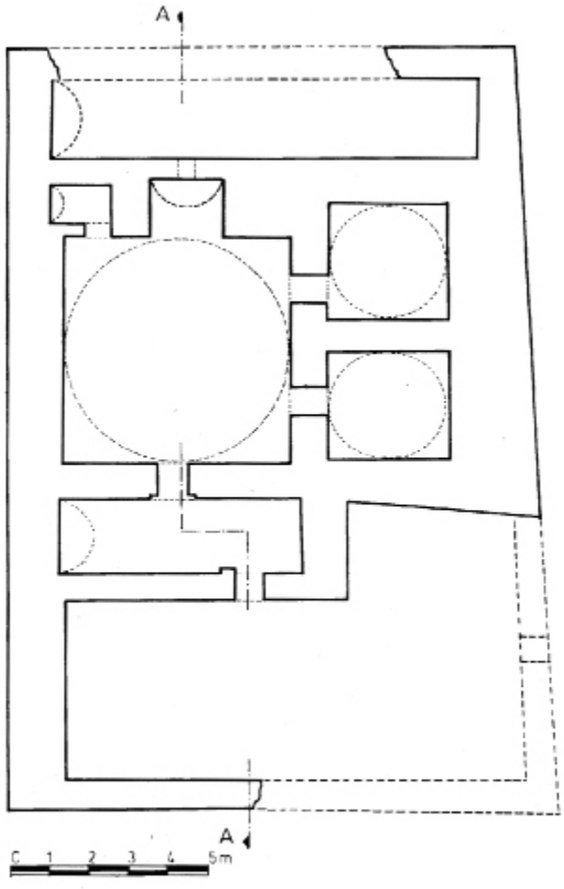
Plan ve mimari özellikleri : Hamam plan olarak küçük bir eyvan ile iki halvetten oluşur. Kuzey-güney yönünde inşa edilen hamamın soyunma bölümü ile külhan kısmı tamamen, sıcaklığın merkezi kubbesinin ise çok az bir bölümü ayaktadır. Hamam kuzeyden güneye doğru soyunmalık, soğukluk, sıcaklık, su deposu ve su deposunun batısındaki iki halvetten oluşmaktadır.

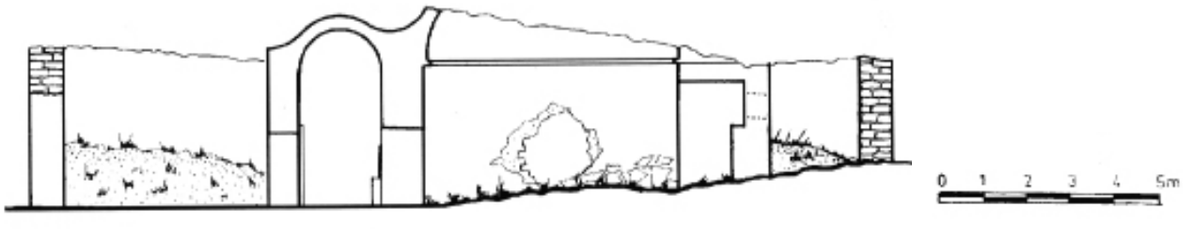
Soyunmalığın üst örtüsüyle batı duvarı tamamen yıkılmıştır. Doğu duvarı ile kuzey duvarının doğu bölümünün temel izleri görülebilmektedir. Bazı bakiyelerden ve mahalle sakinlerinin anlattıklarından soyunmalığın üst örtüsünün ahşap üzerine düz dam olduğu anlaşılmaktadır. Soğukluk bölümüne, soyunmalığın doğusuna kaydırılmış yuvarlak kemerli kapıdan girilmektedir. Doğu batı doğrultuda dikdörtgen bir mekan olarak düzenlenen soğukluğun üzeri beşik tonozla örtülüdür.

Sıcaklık mekanına, soğukluğun güney duvarı ortasına açılmış kapıdan geçilmektedir.

Bu mekanın üzerini örten ve pandantiflerle geçildiği anlaşılan kubbenin tamamen yıkılmış olduğu görülmektedir. Yapılan kaçak kazılar neticesinde sıcaklık duvarlarının içinden tüteklikliklerin geçmiş olduğu anlaşılmaktadır. Yine duvar içine yerleştirilmiş iki künkten birinin sıcak, diğerinin soğuk su için yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Orijinalde sıcaklığın bütün cephelerinde sekiler varmış, ancak günümüze sadece güneybatı köşedekinin bir kısmı gelebilmiştir. Kubbe altında yer alan göbek taşı tahrip edilerek ortadan kaldırılmıştır. Kubbeli mekanın güneyinde küçük bir eyvan bulunmaktadır. Eyvanın üzeri beşik tonozla örtülüdür.

Sıcaklığın batı cephesinde ayrı kapılarla girilen iki halvet yer almaktadır. Halvetler yaklaşık olarak 3 x3 m. ölçülerinde olup üzerleri

(Mustafa Denktaş'tan)

pandantifle geçilmiş kubbe ile örtülmüştür.

Güneydeki halvetin kubbesine 7, kuzeydekinin kubbesine ise 10 adet ışık gözü açılmıştır.

Halvetlerin içinde bulunan ayna taşı ve kurnalar tahrip edilmiştir. Halvet zemin kaplamaların sökülerek tahrip edilmesinden dolayı, cehennemliğin bir kısmı görülebilmektedir.

Güney taraftaki su deposu tamamen yıkılmıştır. Doğu batı doğrultuda dikdörtgen bir plana sahip olan su deposunun üzeri muhtemelen beşik tonozla örtülmüştür. Hamamın külhanı günümüze ulaşamamıştır.

Süslemesi : Hamamda herhangi bir süs unsuru yoktur.

Malzeme ve teknik : Mevcut bakiyelerden hamamın kaba yonu moloztaş ve kesme taşla inşa edilmiş olduğu ve soyunmahk bölümünde ahşap kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen eser 19.yüzyılın üçüncü çeyreğinde inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.215-219.

Eski Hamam, genel görünüş.

Eski Hamam, soğukluk mekanı.

Eski Hamam, soğukluğa giriş kapısı.

Eski Hamam, sıcaklık mekanındaki künk borular.

Eski Hamam, sıcaklık mekanı.

ESERİN ADI : PINARBAŞI YENİ HAMAM

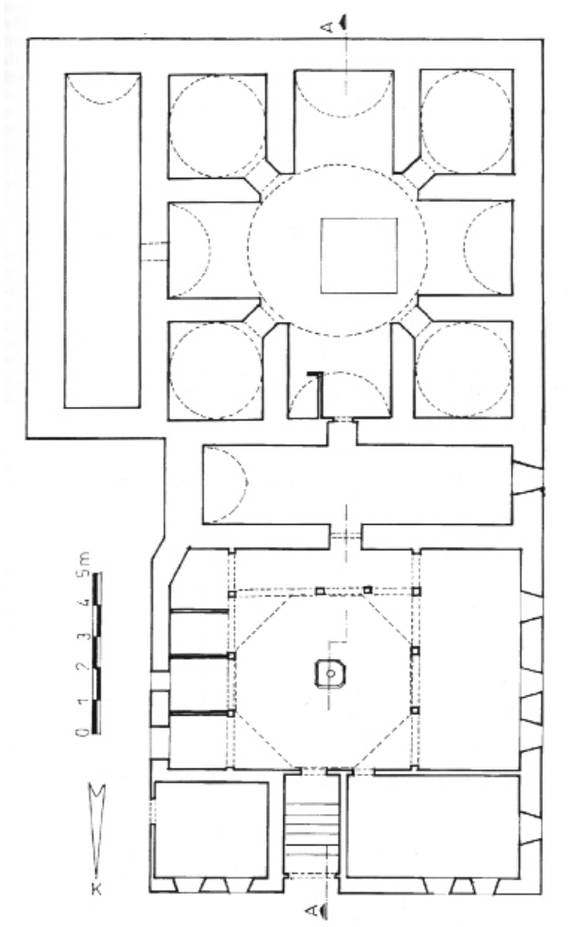
İnceleme Tarihi : Mart 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Yukarı Mahallede, Yeni Hamam Caddesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde kullanılmaktadır.

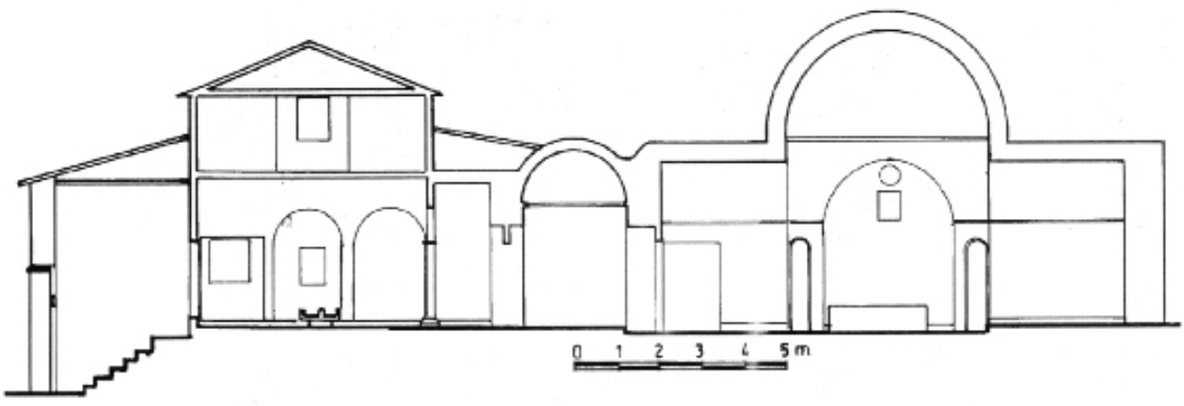
Tarihi : İnşa tarihi bilinmemektedir. Muhtemelen 20.yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Tek hamam olarak inşa edilmiş olan yapı dört eyvanlı, dört köşe halvetli bir sıcaklık planına sahiptir. Hamamın inşaatında kaba yonu moloztaşla birlikte düzgün kesme taşta kullanılmıştır. Kuzey güney yönünde dikdörtgen bir alan üzerine inşa edilen hamam kuzeyden güneye doğru sırasıyla soyunmalık, soğukluk, sıcaklık ve sıcaklığın doğu cephesindeki su deposundan oluşmaktadır. Soyunma bölümünün üzeri ahşapla, merkezi de ahşaptan bir aydınlık feneriyle kapatılmıştır. Soğukluk, eyvanlar ve su deposunun üzeri beşik tonozla, sıcaklığın merkezi ile halvetlerin üzerleri kubbelerle örtülüdür.

(Mustafa Denktaş'tan)

Hamama kuzey cepheden doğuya kaydırılmış bir kapıdan girilmektedir. Kapının doğu ve batı cephelerinde dikdörtgen biçimli birer adet pencere bulunmaktadır. Kapıdan 3.10 x 1.60 ölçülerindeki koridora geçilir. Yol kotundan daha yüksek tutulan hamamın soyunmalığına bu koridorun güneyinde yer alan altı basamaklı bir merdivenle çıkılarak girilmektedir. 10.58 x 6.90 m. ölçülerindeki soyunma bölümünün orta kısmının üzeri, bağdadî kemerlerle birbirine bağlanmış ayakların taşıdığı ahşap bir fenerle kapatılmıştır. Yan kısımları ise düz damdır. Soyunmalık mekanı yan duvarlar üzerine ve fenerin oturduğu kasnağın her cephesine açılan dikdörtgen pencerelerle aydınlatılmıştır. Doğu ve batı cephedeki ayaklar ahşaptan, güney taraftakiler ise taştandır. Soyunmalığın ortasında, aydınlık fenerinin altına gelecek şekilde bir havuz yerleştirilmiştir. Soyunma bölümünün

doğu ve batı cepheleri boyunca sekiler görülmektedir. Soyunmalığın güneyindeki kapıdan doğu batı doğrultuda dikdörtgen bir mekan olarak düzenlenmiş olan soğukluğa geçilmektedir. Bu bölümün üzeri beşik tonozla örtülmüş olup, batı cephenin üst bölümüne açılan dikdörtgen pencereyle aydınlatılması sağlanmıştır. Bu mekanın batı cephesinde iki adet tuvalet yer almaktadır. Sıcaklığa soğukluğun güney duvarı ortasına açılan kapıda girilmektedir. Bu bölüm dört eyvanlı ve dört köşe halvetli bir plâna sahiptir. Sıcaklık mekanının merkezi pandantiflerle geçilen bir kubbeyle örtülmüştür. Kubbe üzerine dört adet ışık gözü açılmıştır. Kubbenin altında zeminden 0.50 m. yükseltilmiş göbek taşı bulunmaktadır. Eyvanların üzeri beşik tonozla, halvetlerin üzeri ise kubbelerle örtülüdür. Halvetlerin iki cephesinde ortalarında birer kurna yerleştirilmiş olan sekiler görülmektedir. Hamamın hiçbir mekanında orijinal kurna veya ayna taşları yoktur. Doğu yöndeki eyvanın doğu duvarına açılan pencere ile su deposu irtibatlandırılmıştır.

Doğu cephedeki su deposunun üzeri kuzey-güney yönünde atılmış beşik tonozla örtülmüş olup, hamamın külhanı günümüze ulaşamamıştır.

Süslemesi : Hamamda herhangi bir süs unsuru yoktur.

Malzeme ve teknik : Kaba yonu moloztaşla birlikte düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Pınarbaşının Abdülaziz zamanında kurulmuş bir ilçe olduğu ve ilçede Eski Hamam adıyla bilinen bir yapının var olduğu anlaşıldığından yapının 20.yy. başlarında inşa edilmiş olabileceği sonucuna varılmaktadır.

Kaynakça:

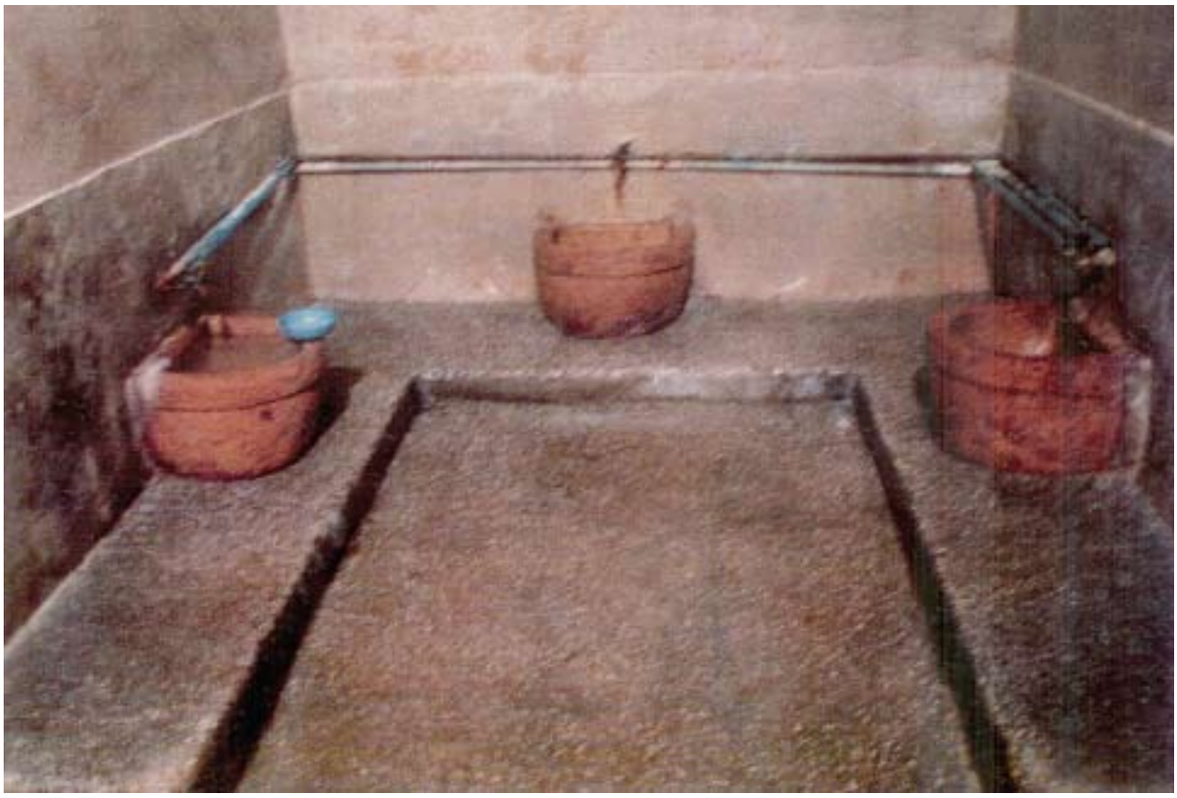
Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.230-233.

Yeni Hamam, genel görünüş.

Yeni Hamam, giriş cephesi.

Yeni Hamam, sıcaklık mekanı kurnalar.

ESERİN ADI : PINARBAŞI KIRKPINAR KÖYÜ ÇEŞMESÎ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Pınarbaşı ilçesi, Kırkpınar Köyünde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve kullanılmaktadır.

Tarihi : H.1308/M.1890 yılında inşa edilmiş olabilir.

Plan ve mimari özellikleri : Kemersiz düz cepheli olarak inşa edilen çeşme muhtemelen sonradan yenilenmiştir. Eski çeşme yıkılmış, yerine bugünkü çeşme yapılıp, eskisinin kitabesi değerlendirilmiştir. Düzgün kesme taştan yapılan çeşmenin üç lülesi bulunmaktadır. Önünde çeşme yalağı yer almaktadır. Çeşmenin üst sağ köşesinde kitabesi bulunmaktadır.

Süslemesi : Süsleme olarak oldukça sade bir eserdir.

Malzeme ve teknik : Çeşmede kaba yönü ve kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Sağ üst köşedeki beş satırlık kitabe H.1308/M.1890 tarihlidir.

Kitabede:

-—Sahibü'l-hayrat

-—Ve'1-hasenat

--Şaşızade merhum

-—Kaymakam Hacı Hasan Lütfü

-—Beyin Ruhuna Fatiha..

Tarihlendirme : Çeşmenin kitabesinden dolayı M.1890 yılında inşa edilmiş fakat sonradan yenilenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Pınarbaşı Kırkpınar Köyü Çeşmesi, kitabe.

Pınarbaşı Kırkpınar Köyü Çeşmesi, genel görünüş.

ESERİN ADI : SARIOĞLAN/ KARAÖZÜ ŞAHRUH KÖPRÜSÜ

İnceleme Tarihi : Nisan 2007

Yeri : Kayseri ili, Sarıoğlan ilçesi, Karaözü Kasabasında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Köprü günümüzde kullanılmaktadır.

Tarihi : H.897/M.1492 tarihli bir vakfiyesi vardır. Dolayısıyla 1492 yılından önce inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Uzunluğu 155 m. en büyük kemer açıklığı 12 m. olan köprü 8 gözlü olarak tasarlanmıştır. Köprü kemerleri düzgün kesme taşla örülmüş olup sivri formdadırlar. Kemerlerin kilit taşı dışa taşırılmıştır. Kemer kornişlerinin üzerinde düzgün kesme taştan yapılmış korkuluk yer alır. Büyük kemerden itibaren köprü iki yana eğimlendirilmiştir. Suyun geliş yönünde yani memba tarafında üçgen biçiminde tasarlanmış sel yaranlar, gidiş yönünde yani mansıp tarafında ise çokgen ayaklar görülmektedir. Suyun güçlü aktığı yerlerde batıdan doğuya doğru üçüncü kemer daha geniş, 1,2,4,5'inci kemerlerin açıklıkları birbirine yakın ve sivri biçimdedirler. Köprüde var olduğu belirtilen arslan ve üzüm kabartması günümüzde yoktur. Ayrıca H.1328-1329/M.1910 yılı onarım kitabeleri de günümüze ulaşamamıştır.

Süslemesi : Yapıda kayda değer süsleme yoktur.

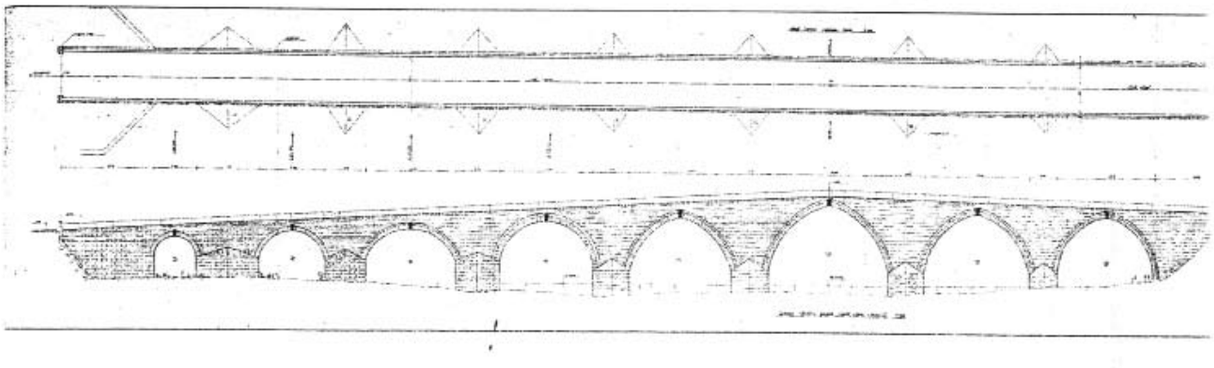
Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taşla yapılmıştır.

Kitabesi : Günümüzde eser üzerinde bir kitabe yoktur.

Tarihlendirme : Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 594 numaralı defterin 206. sayfasında 150 sıra numarasıyla kayıtlı bulunan, Zülkadir soyundan Süleymanoğlu Alaüddevle oğlu Şahruh Bey tarafından 897 yılında yazıldığı belirtilen vakfiyede " Karaözü köyünün tamamı olup bunu bütün hudut ve hukuk ile vakfın yaptırdığı köprünün mesalihine vakfetti" denilmektedir. Ayrıca aynı defterin 207.sayfasında bulunan 151 sıra numaralı H.897 tarihli Şahruh Bey tarafından yazılan bir başka vakfiyede " Livaoğulları mezrası ve Ağçekışla ile birlikte Karaözü Köyünün tamamı olup buranın cizye vs. hasılatının yarısı buradaki zaviyeye gelip gidenlere geri kalan yarısı da köprünün tamirine tayin" edildiği belirtilmektedir. Dolayısıyla köprü 1492 yılından önce inşa ettirilmiştir. Sivas Müzesinde bulunan kitabelerden köprünün 1538 ve 1750 yıllarında onarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynak:

C. Çulpan, **Anadolu Türk Taş Köprüleri,** Ankara 1975.

Şahruh Köprüsü, genel görünüş.

Şahruh Köprüsü, genel görünüş.

Şahruh Köprüsü, yol.

ESERİN ADI : KURUKÖPRÜ SU KEMERİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Kuruköprü Kasabasının girişinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Günümüzde kullanılmamaktadır.

Tarihi : Muhtemelen Roma İmparatorluğu döneminde inşa edilmiş olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Köprü, Kuruköprü Kasabasının girişindeki vadi üzerine doğu-batı doğrultuda inşa edilmiştir. Uzunluğu yaklaşık olarak 172 m.dir. Her geçen gün harap olan köprüde bir adet sivri kemer, 13 adet yuvarlar kemerden oluşmuştur. Doğu yöndeki üçüncü kemerle dördüncü kemerin oturduğu ayak tamamen yıkılmıştır. Selçuklu döneminde kemerlerin içlerinin doldurularak bir bent oluşturulduğu ileri sürülür.

Süslemesi : Eserde herhangi bir süsleme unsuru yoktur.

Malzeme ve teknik : Köprünün tamamında düzgün kesme taşın kaplama malzemesi olarak kullanıldığı, kemer duvarlarında moloztaşın dolgu malzemesi olarak değerlendirildiği gözlenir.

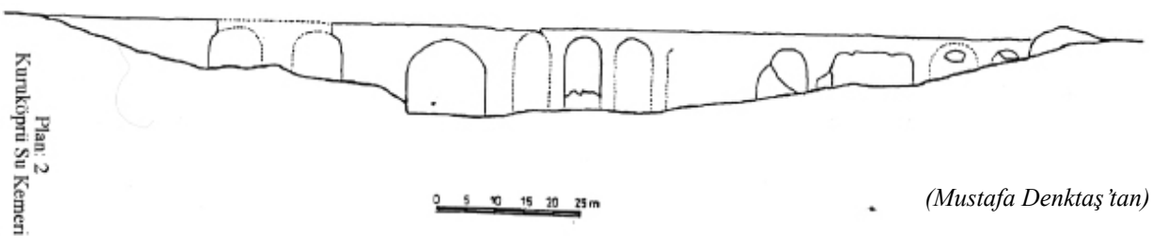
Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen Roma İmparatorluğu zamanında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Ali Yeğen, **Kayseri'de Tarihi Eserler,** Kayseri 1993, s.35.

Mustafa Denktaş, **Kayseri'de Tarihi Su Yapıları**, Kayseri 2000, s.14.

(Mustafa Denktaş'tan)

Kuruköprü Su Kemeri, genel görünüş.

Kuruköprü Su Kemeri, kanal görünüşü.

Kuruköprü Su Kemeri, kemerlerden birinin görünüşü.

ESERİN ADI : AKÇAKAYA KÖYÜ ŞEYH HAMİT CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Akçakaya Köyü, Orta Sokağında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Cami günümüzde ibadete kapalıdır.

Tarihi : H.1225/M.1810-1811

Plan ve mimari özellikleri : Camiye batı cephenin kuzeyine kaydırılmış bir kapıdan girilmektedir. Kapı üzerinde küçük bir kemercik formunda düzenlenmiş kitabe yer almaktadır. Cami kubbeli merkezi mekanlı bir plâna sahiptir. Ortada dört taş sütun üzerine atılmış kemerlerin taşıdığı ve pandantifle geçilmiş merkezi kubbe bulunmaktadır. Sütunların kaide ve başlıkları oldukça sade düzenlenmiştir. Merkezi kubbenin dört yönündeki mekanların üzeri beşik ve sivri tonozlarla örtülmüştür. Harim mekanının doğusunda merkezi mekana açılan ve kuzey güney doğrultuda atılmış üç sivri kemerli bir yan mekan daha bulunmaktadır. Bu mekanın doğusunda da yine kemerli fakat daha küçük bir mekan bulunmaktadır. Bu mekanlar, kayaya oyma olarak düzenlenmiş gibidir ve oldukça karanlık olmasına bakılırsa bir nevi çilehane gibi düşünülmüştür. Caminin harim mekanı batı cephede biri kapı üzerinde diğeri ikisi duvara açılmış toplam üç pencereyle aydınlatılmaya çalışılmıştır. Kuzey tarafta kadınlar mahfili bulunmaktadır. Caminin üzeri metal kaplama şemsiye çatıyla örtülmüştür.

Caminin mihrabı mermer levhalarla yenilenmiş, ahşaptan olan minberinin kayda değer bir özelliği yoktur. Caminin güneybatı köşesinde bulunan tek şerefeli silindirik gövdeli minaresi kesme taştan inşa edilmiştir.

Süslemesi : Camide kayda değer bir bezeme görülmemektedir.

Malzeme ve teknik : Caminin duvarlarının bir kısmında düzgün kesme taş, bir kısmında ise kaba yonu moloz taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kapı üzerindeki kitabe H.1225/M.1810-1811 tarihini vermektedir. Caminin güneybatı duvarında bulunan daha büyük ölçekli kitabenin yazıları erimiş olduğundan herhangi bir ibare okunamamaktadır.

Tarihlendirme : Caminin 19.yüzyılın başlarında yapılmış olduğu kabul edilebilir.

Şeyh Hamit Cami, genel görünüş.

Şeyh Hamit Cami, genel görünüş.

Şeyh Hamit Cami, giriş kapısı.

Şeyh Hamit Cami, dış görünüş.

Şeyh Hamit Cami, kitabe.

Şeyh Hamit Cami, ibadet mekanından görünüş.

Şeyh Hamit Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : AKÇAKAYA KÖYÜ YUKARI MAHALLE CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Talas ilçesi, Akçakaya Köyünde Yukarı Mahallede bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Camii bugün ibadete açık bir durumdadır.

Tarihi : H.1225/M.1810-1811

Plan ve mimari özellikleri : Cami, kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir plâna sahiptir. Caminin kuzey cephesinde bulunan giriş mekanı sonradan yapılmıştır. Kuzey cephenin ortasında bulunan ve son yıllarda yenilenmiş olduğu anlaşılan kapıdan cami harimine geçilmektedir. Kapının üzerinde mermer üzerine yazılmış kitabe bulunmaktadır. Caminin hariminin üst örtüsü belli aralıklarla doğu ve batı duvarlara atılmış iki sivri kemerle taşınmaktadır. Üst örtü, kuzey-güney doğrultuda atılmış ahşap kirişler üzerine tahta kaplamalıdır. Üst örtü dıştan kiremitli kırma çatıyla kapatılmıştır. Caminin kuzey ve doğu cephelerinde pencere açıklığı yoktur. Batı ve güney cephelere ikişer pencere açılmıştır. Kuzey tarafta kadınlar mahfili yer almaktadır. Mihrap mermer malzemeyle yenilenerek özgün yapısını kaybetmiştir. Taştan yapılmış minber, küçük ölçülerde ve birkaç silme dışında herhangi bir özellik taşımamaktadır. Caminin tek şerefeli minaresi orijinal değildir. Orijinal minare güneybatı köşede yer almakta olup, minber minare tarzındadır. 4.88m. yüksekliğindeki minare dört taş sütuna atılmış kemercikler ve külah bölümünden oluşur.

Süslemesi : Yapıda kayda değer süsleme öğeleri görülmez.

Malzeme ve teknik : Caminin tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Giriş kapısı üzerindeki dört satırlık kitabeden yapının H.1225/M.1810-1811 yılında Nalsızzade Hacı Salih Ağa tarafından inşa ettirilmiş olduğu yazılıdır.

Tarihlendirme : Cami H.1225/M. 1810-1811 yılında yaptırılmıştır.

Yukarı Mahalle Cami, genel görünüş.

Yukarı Mahalle Cami, köşk minare.

Yukarı Mahalle Cami, giriş kapısı.

Yukarı Mahalle Cami, kitabe.

Yukarı Mahalle Cami, minber ve mihrap.

ESERİN ADI : TALAS KİÇİKÖY CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Ekim 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Kiçiköy Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : H.1269/M.1852 tarihinden önce yapılmış olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Güney-kuzey doğrultusunda dikdörtgen bir plânda inşa edilen caminin kuzey cephesindeki son cemaat yeri üç bölmeli olarak inşa edilmiştir. Son cemaat yeri ilk yapıdan kalmış olabilir. Son cemaat yeri taş sütunlara atılmış üç yuvarlak kemerli olarak düzenlenmiştir. Son cemaat yerini oluşturan kemerler batıda üçlü sütun demetine, doğuda ise duvara atılmıştır. Ortadaki kemer yanlardaki kemerlerden daha alçak tutulmuştur. Düz lentolu giriş kapısının üzerine yuvarlak pencere açılmıştır.

Caminin harimi güney-kuzey doğrultuda dikdörtgen olarak plânlanmıştır. Mekan ortadan doğu-batı doğrultuda duvarlara atılan kemerle ikiye bölünmüştür. Güney tarafın üst örtüsü pandantifle geçilen kubbedir. Harimin kuzey tarafı betonarme düz tavan olarak yenilenmiş. Doğu, batı ve güney duvarlar yuvarlak kemerli ikişer pencere ile boşaltılmıştır. Kuzey cephenin batısında tek pencere bulunmaktadır. Mihrap ve minberin özelliği yoktur.

Süslemesi :. Yapıda kayda değer süsleme yoktur. Ancak son cemaat yeri batı cephesindeki üçlü sütun uygulaması bir bezeme olarak değerlendirilebilir.

Malzeme ve teknik :. Yapıda düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

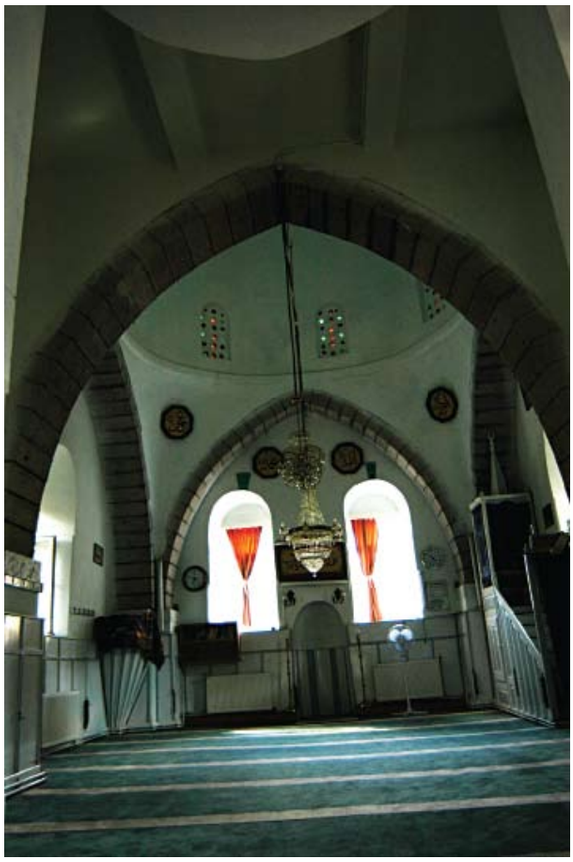
Tarihlendirme : Camide inşa kitabesi yoktur. Ancak caminin avlusu içinde, kuzeybatıdaki abdest çeşmesinin duvarındaki kitabe kelime-i tevhidi ve H.1269 tarihini içermektedir. Bu kitabenin yapının 20.yüzyılda geçirdiği onarımdan öncesine veya caminin orijinalinde de var olan çeşmesine ait olabileceğinden hareketle H.1269/M.1852 yılından önce yapılmış olabileceğini kabul edebiliriz.

Kiçiköy Cami, genel görünüş.

Kiçiköy Cami, son cemaat yerindeki demet sütunlar.

Kiçiköy Cami, harim mekanı.

Kiçiköy Cami, minber.

ESERİN ADI : AKÇAKAYA KÖYÜ AŞAĞI MAHALLE CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Akçakaya Köyü, Aşağı Mahalle, Şeyh Hamit Sokağında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Camii bugün ibadete açık durumdadır.

Tarihi : H.1271/M.1855

Plan ve mimari özellikleri : Cami kuzey-güney doğrultuda uzanan bir harim mekanı ile kuzeyde üç bölmeli bir son cemaat yerinden oluşmaktadır. Batı cephesi açık olarak sokağa bakacak şekilde düzenlenen son cemaat yeri, iki ahşap sütuna atılmış kirişlerle üç bölmeli olarak düzenlenmiştir ve üst örtüsü de ahşap tavandır. Ahşap direklere oturan dekoratif bağdadi kemerlerin yüzeyine madalyon içinde maşallah yazısı ve H.1271 tarihi işlenmiştir. Caminin kuzey beden duvarının doğu ve batı ucuna oldukça yüzeysel iki mihrabiye düzenlenmiştir. Kuzey cephenin ortasına yerleştirilen giriş basık kemerli giriş kapısının üzerinde sıva üzerine kalem işi boyayla yapılmış vazo içinde kıvrımdal ve çiçek betimlemesi gözlenir. Yapının kuzeydoğu köşesinden merdivenle ulaşılan köşk minaresi çatının kuzeydoğu köşesine inşa edilmiş olup, dört taş sütuna atılan dekoratif kemerciklerin taşıdığı bir külaha sahiptir ve külah içine boyayla yazılmış ibarelere bakılırsa 1931 yılında inşa edilmiştir.

Caminin kuzey-güney doğrultudaki harimi, mihraba dik üç sahınlıdır. Harim mekanı ikişer sıra halinde üçerden toplam altı ahşap sütunla bölümlenmiştir. Ahşap direklere atılan kirişlerin üzerine doğu-batı doğrultuda olacak şekilde yerleştirilen kirişlere kaplanmış levhalar üst örtüyü meydana getirir. Ahşap tavanın sonraki tamiratlar sırasında boyanmış oldukları gözlenmektedir. Harim mekanının içi, zeminden 1,5 m. yüksekliğe kadar ahşap lambrilerle kaplanmıştır. Yapının doğu duvarında dolap olarak düzenlenmiş nişler gözlenir. Caminin batı cephesi dört pencere açıklığına sahiptir. Doğu ve güney cephede ikişer pencere bulunurken, kuzey cephede üç pencere açıklığı dikkati çeker. Güney cephedeki pencereler renkli camlarla süslenmiştir. Batı cephedeki pencerelerden ikisi zemine inecek kadar büyük ve içeri doğru genişleyen tarzda tasarlanmıştır. Caminin mihrabı mermer levhalarla yenilenmiş olup ahşaptan yapılmış minberi herhangi bir özelliğe sahip değildir. Harim mekanının kuzey cephesinde kadınlar mahfili bulunmaktadır.

Süslemesi : Süsleme olarak yapıda dikkati çeken unsur son cemaat yerindeki dekoratif kemerlerde bulunan madalyonlar, kapı üzerindeki kalem işi bezemelerdir. Muhtemelen caminin içinde de kalem işi süslemeler bulunmaktaydı.

Malzeme ve teknik : Caminin beden duvarlarında kaba yonu moloz taş, taşıyıcı elemanlar ve üst örtüsünde ahşap malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapının taş üzerine yazılmış kitabesi yoktur. Son cemaat yerindeki dekoratif kemerler üzerindeki madalyonlarda H.1271/M.1855 tarihi okunabilmektedir. Ancak cami içinde Arap harfleriyle kağıt üzerine yazılmış bir panoda caminin H.1319-1321/M.1901-1903 yıllarında da bir onarım geçirdiği belirtilmektedir.

Tarihlendirme : Yukarıdaki bilgilerden caminin 1855 yılında inşa edilmiş ve 1901-1903 yıllarında da onarılmış olabileceğini çıkarabiliriz.

Akçakaya Köyü Aşağı Mahalle Cami, genel görünüş.

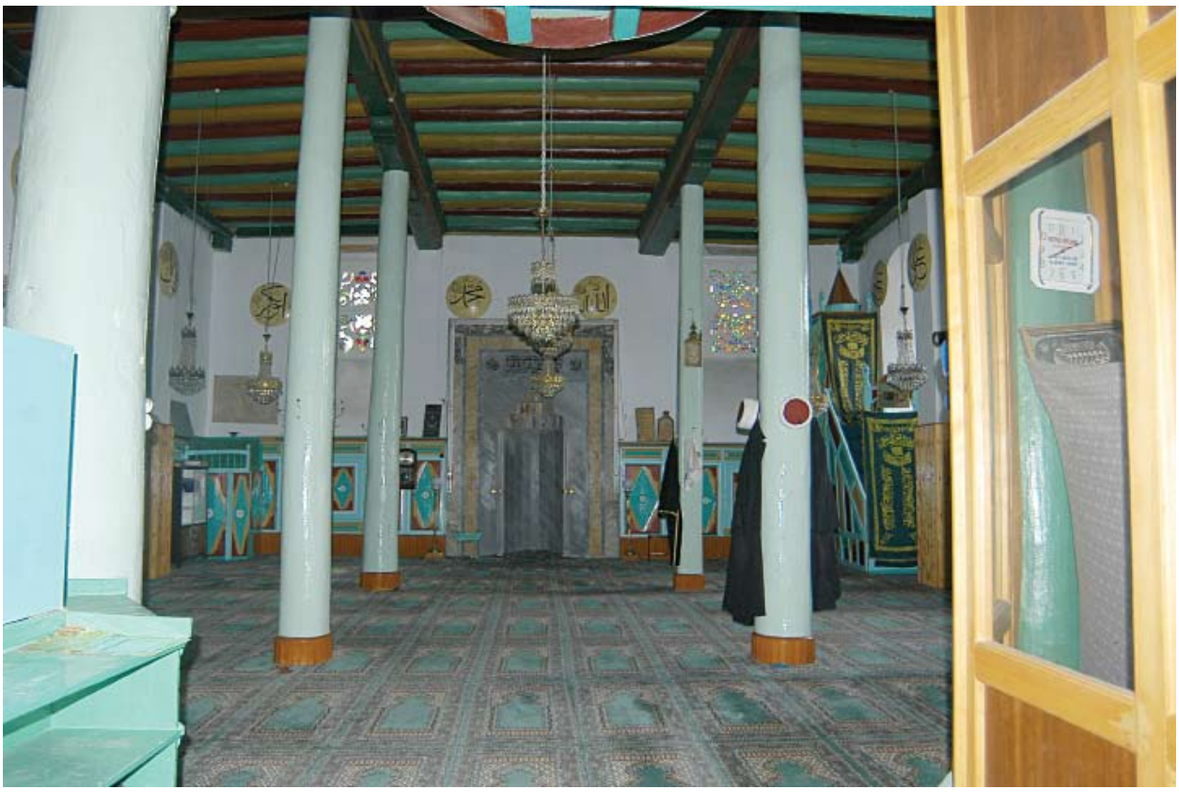
Akçakaya Köyü Aşağı Mahalle Cami, son cemaat yeri.

Akçakaya Köyü Aşağı Mahalle Cami, köşk minare.

Akçakaya Köyü Aşağı Mahalle Cami, harime giriş kapısı

Akçakaya Köyü Aşağı Mahalle Cami, harim mekanı.

ESERİN ADI :TALAS HARMAN CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

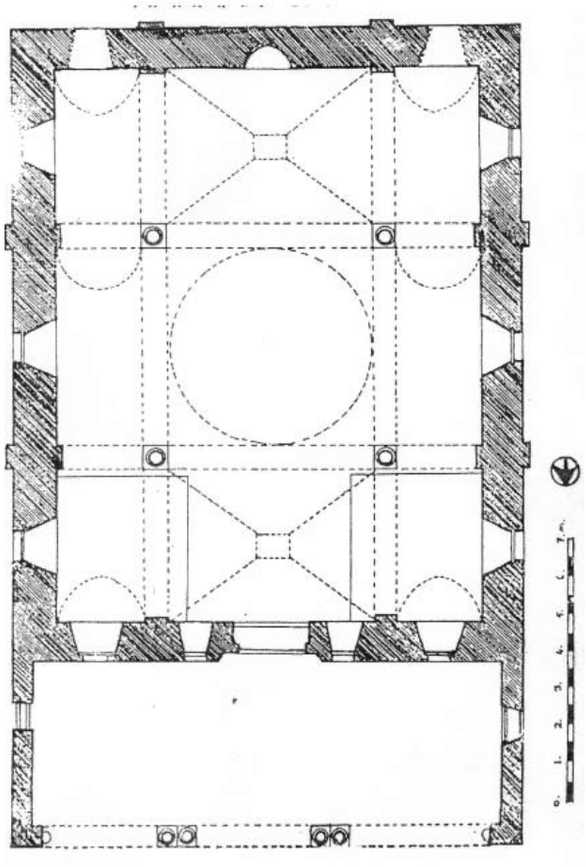
Yeri : Talas Harman Mahallesi, Kemal Timuçin Meydanında yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve ibadete açık durumdadır.

Tarihi : Cami H.1277/M.1860 yılında onarılmıştır. Kesin inşa tarihi bilinmemekle birlikte Bayram Paşa'nın 1637 tarihli vakfiyesinde geçen mescidin bu yapı olabileceği düşünülmektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Camii avlu revak ve harimden ibarettir. Avluya doğu ve kuzey cephelerindeki kapılardan girilmektedir. Cami kuzey- güney istikametinde dikdörtgen planlı olarak inşa edilmiştir. Malzemesi tamamen kesme taştır. Caminin orijinalinde üç kubbe ile örtülü olan son cemaat mahalli bilinmeyen bir neden ile yıkılmış, yakın bir tarihte vakıflar genel müdürlüğü tarafından yapılan restorasyon çalışmasında değiştirilerek, üzeri düz bir beton ile örtülmüştür. Son cemaat yerinin üst örtüsünün üç kubbe ile örtülü olabileceği, cümle kapısının doğu ve batısındaki pencerelerin yaklaşık 40 cm. kadar üzerine yerleştirilmiş sütun başlıklarına bakılarak ileri sürülebilir . Son cemaat yeri revağı, kuzey yönünde yan yana getirilerek tek başlıkla birleştirilmiş iki çift sütun ile yanlarda duvarlara birleştirilmiş yarım silindirik sütunlara atılmış yuvarlak kemerlerle üç gözlü olarak düzenlenmiştir. Sütun başlığı olarak korint başlıklar kullanılmıştır. Son cemaat mahali yanlarda duvarlarla sınırlandırılmış olup, doğu duvarına pencere batı duvarına ise minareye çıkan kapı açılmıştır.

Caminin batı cephesinde altlı üstlü üçer pencere yer alır. Güney cephede üç, doğu cephede ise altlı üstlü ikişer pencere bulunur. Kuzey cephe hariç bütün cephelerde üst pencereler yer almaktadır. Dışarıda düz lentolu olan üst pencereler içerde yuvarlak kemerli ve aşağı doğru şevli olarak şekillendirilmiştir. Alt pencereler dışarıda düz lentolu içerde yuvarlak kemerli olarak yapılmıştır. Harimin kuzey batısında yer alan pencerelerin önü yakın bir tarihte yapılan ek binadan dolayı kapatılmıştır.

(Kerim Türkmen'den

Caminin dış duvarlarının üst kısımları saçak seviyesinde dışarı doğru taşıntı yapan üç sıra silmeyle çerçevelenmiştir. Dış duvarlarda, içerdeki kemerlerin hizasına gelecek bölümlerin plastır biçimli payandalarla düzenlenmiş oldukları görülür. Caminin çatısının kuzeyi üçgen bir alınlıkla şekillendirilmiştir. Caminin doğu cephesinin kuzey tarafına yapı duvarına bitişik küçük bir mekan eklenmiştir.

Caminin harimine kuzey cephenin ortasına açılmış taçkapıdan girilmektedir. Yuvarlak kemerli ve üç sıra silmeyle çerçevelenen kapı üzerinde yapının H.1277/M.1860 yılında ona-

rıldığını gösteren kitabe yer almaktadır. Kapı açıklığını yanlara çerçevelen silmeler, üst kısımda içeri doğru iki kademe yaparak girmekte bir sivri kemerle tamamlanmaktadır. Bu sivri kemerin hemen altında bir güneş motifi ve Sultan Abdülmecit'in tuğrası yer alır.

Caminin harimi korint başlıklı dört sütuna atılmış sivri kemerler ile üç sahına ayrılmaktadır. Dört sütunun oluşturduğu kare mekanın üzeri kubbeyle örtülmüştür. Kubbeye geçiş pandandifle sağlanmıştır. Pandandiflerin ortasındaki madalyonların içerine dört halifenin isimleri yazılarak etrafı çiçek motifleri ile süslenmiştir. Oldukça yüksek tutulan kubbe kasnağına alçı şebekeli renkli camlarla süslü 8 adet pencere açılmıştır. Kubbe kasnağının eteği boydan boya dolaşan iki yazı kuşağı ile tezyin edilmiş iken son yapılan onarımlarla bu yazı kuşakları silinmiş veya üzerleri boyanmıştır. Bu yazı kuşaklarından üsttekinde mavi zemin üzerine beyaz renkte ayet-el kürsi, alttakinde ise beyaz zemin üzerine siyah yazı ile Kuran-ı Kerimde adı geçen 24 peygamberin isimlerinin yazılı olduğu 1990'larda yapılmış bir çalışmadan öğrenilmektedir. Bu isimlerin yazılış sebebinin ise caminin tamirine geniş halk kitlesinin katılmış olmasından kaynaklanmış olabileceği ileri sürülmektedir. Kubbenin oturduğu korint başlıklı dört sütunun kemerlerinden başta yine sivri kemer tipinde 8 adet daha kemer atılmıştır. Bu kemerler harimin bütün cephelerinde ve duvarların yüzeyinde 18-20 cm. çıkıntı yapan plastırlara oturmaktadır. Bu plastırlar dışarıda kuzey cephe hariç bütün cephelerde mevcuttur. Harimin üst örtüsü üst örtüsü bu kemer atılımına göre biçimlenmiş olup mihrap önü ve giriş kapısı önündeki mekanlar manastır tanozla örtülüdür.

Harimin kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatıdaki mekanlarının üzeri sivri, kubbenin doğusundaki ve batısındaki mekanların üzerine beşik tonozla örtülüdür. mihrap önünde bulunan manastır tonozun göbeği bu dönemin üslubunu yansıtan kıvrık dal ve çiçek motifleri ile bezenmiştir. Mihrap nişi üzerindeki pencere kemerinin kenarında ve alınlığında da aynı bezeme görülmektedir.

Caminin ahşap minberi, mihrabı ve vaaz kürsüsü yakın bir tarihte yapılan onarım sırasında yenilenmiştir. Caminin mihrabının tamamı ahşap lambrilerle kaplanmıştır.

Kadınlar mahfili de yakın bir tarihte yapılmıştır. Giriş önünün sağ ve solunda zeminden 30 cm yüksek tutulmuş sekiler bulunmaktadır.

Süslemesi : Yapının kubbesinde daha önceden var olan bezemeler dışında herhangi bir süsleme unsuru yoktur. Saçaktaki silmeler, kitabe üzerindeki tuğra da bezemelerden birkaçı olarak zikredilebilir.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamında düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabe mor zemin üzerine altın sarısı ile beş satırlık ikişer mısradan oluşmakta olup talik yazı ile yazılmıştır. Kitabeden yapının Sultan Abdülmecit zamanında H.1277/M.1860 yılında onarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Tarihlendirme : Yapının 1860 yılında onarılmış olduğu dikkate alındığında, belki de Bayram Paşa vakfiyesinde (1637) bahsedilen mescidin bu eser olabileceği ve 18.yüzyılda yenilenerek yeniden inşa edildiği ileri sürülebilir.

Kaynakça:

K. Türkmen, "Talas'ta Türk Devri Yapıları,", **Vakıflar Dergisi,** S.26, (1997) s.153-187.

Talas Harman Cami, son cemaat yeri ve kuzey cephe.

Talas Harman Cami, güney ve doğu cepheler.

Talas Harman Cami, son cemaat yeri.

Talas Harman Cami, son cemaat yeri.

Talas Harman Cami, taçkapı.

Talas Harman Cami, kitabe.

Talas Harman Cami, üst örtü.

Talas Harman Cami, iç mekan.

Talas Harman Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : TALAS ALİ SAİB PAŞA CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas ilçesi Kiçiköy Mahallesinde bulunmaktadır.

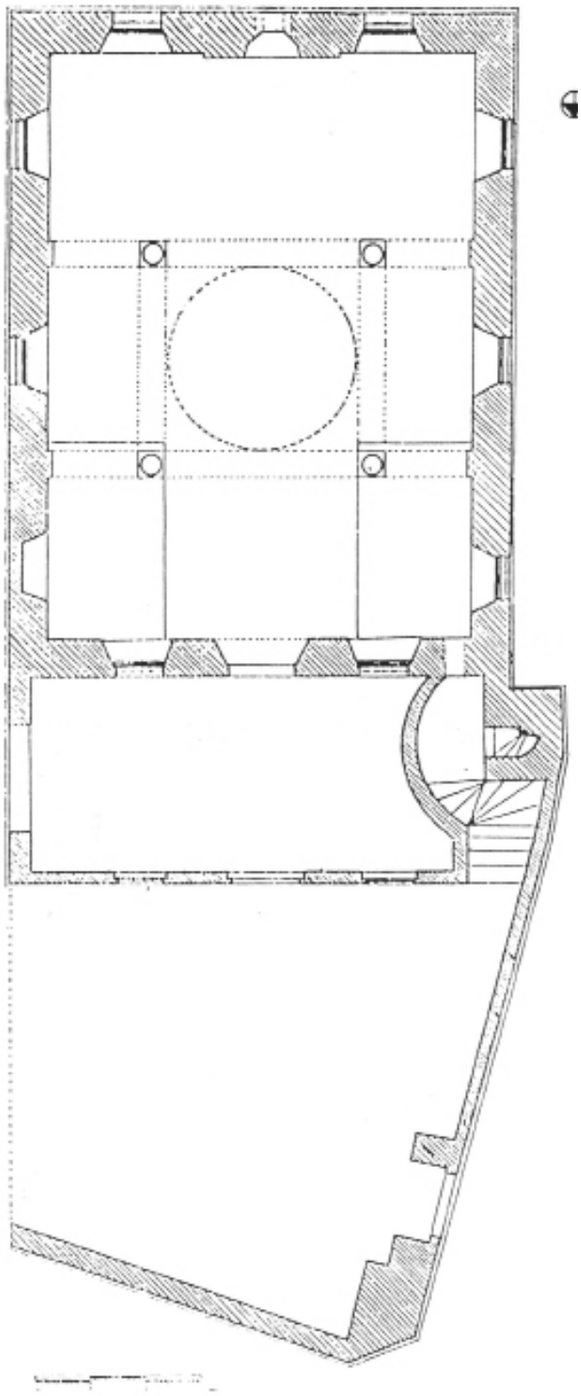
Bugünkü durumu : Camii bugün ibadete açık bir durumdadır.

Tarihi : H.1304/M.1886

Plan ve mimari özellikleri : Kiçiköy mahallesindeki yer alan cami, kendi adı ile anılan cadde üzerindedir. Güney-kuzey doğrultuda dikdörtgen bir plana sahip olan camiye avlu duvarının batısına açılmış üçgen alınlıklı bir kapıdan girilmektedir. Düzgün kesme taş malzemeyle inşa edilmiş olan caminin beden duvarlarının üst kısmı kademeli üç sıra silme ile hareketlendirilmiştir. Köşelerde kabaralarla nihayetlenen bir üçgen alınlığın içi, kabartma olarak işlenmiş güneş sembolü ve imparatorluk arması ile bezelidir. Kapının söveleri oyularak yivlendirilmiş, lento yüzeyine ise akantüs yapraklı kıvrıkdal ve ay-yıldız motifleri işlenmiştir. Caminin son cemaat yerinin üzeri sonradan betonarme ile kapatılmıştır.

Caminin harim kısmına son cemaat mahalinin kuzey duvarının ortasından açılan kapıdan girilir. Bu kapı üzerinde H.1304 (m 1886) tarihli 65x120 cm. ölçülerindeki kitabe yer almaktadır. Kitabe, yeşil zemin üzerine altın sarısı ile yazılmış olup ikişer mısralık altı satırdan oluşmaktadır. Küçük ebatlı konsol ve silmelerle çevrelenen mermer kitabenin üzerinde kabartma olarak işlenmiş lale ve kıvrıkdal motifleri yer almaktadır. Harim planı kuzey güney istikametinde dikdörtgen şekildedir. Harim mekanı dört sütunla atılmış sivri kemerlerle üç sahna ayrılmıştır. Bu sütunlar gerek aşağıdan yukarı doğru incelişleri gerekse başlıklar ile dor nizamını anımsatmaktadır.

Sütunlara oturan sivri kemerlerin oluşturduğu merkezi mekanın üzeri kubbe ile örtülmüştür. Diğer sahınlardan daha geniş tutulmuş orta sahnın merkezine yerleştirilen kubbeye pandandiflerle geçilmiştir. Kubbe ağırlığını duvarlara aktarmak için duvarlarla sütunlar arasına sivri kemerler atılmıştır. Kubbenin oturduğu

(Kerim Türkmen'den)

poligonal yüksek kasnağın her cephesine sekizgen biçimli pencereler açılmıştır. Bu pencereler alçı şebekeli olup renkli camlarla tezyin edilmiştir. Pandandiflerin etrafı turkuaz renkli şeritle sınırlandırılmış olup ortadaki madalyonların içerisinde dört halifenin isimleri yazılıdır. Pandandiflerin kubbe ile birleştiği silme ve pandantifin merkezindeki madalyonların çevresi sarı renge boyanmış olup yaprak ve çiçeklerle bezelidir.

Caminin kubbeli bölümü dışındaki mekanların üzeri sonradan yapıldığı anlaşılan kirişlerle örtülüp üzeri düz damlıdır.

Caminin harimi doğu ve batı cephelerinde üçer güney ve kuzey cephelerinde ikişer pencere ile aydınlatılmıştır. Dışarıda düz lentolu olan pencereler içeride yuvarlak kemerlidir. Ayrıca mihrabın üzerinde ve buna paralel olarak harimin kuzey duvarında birer adet yuvarlak pencere yer almaktadır. Bu pencereler alçı şebekeli ve renkli camlı yapılmışlardır. Harimin güney duvarının ortasında yer alan beş köşeli mihrap ile güney batısında yer alan minber, yakın bir tarihte yapılmıştır.

Harimin kuzeyinde kadınlar mahfili yer almaktadır.

Caminin minaresi harimin kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Kare kaideden Türk üçgenleri ile papuçluk kısmına geçilmekte olup, papuçluktan da silme bir bilezik ile gövdeye geçilmektedir. Minare gövdesi şerefe altına kadar sade bir şekilde yapılmış olup, şerefe altı ve korkuluklar da herhangi bir süsleme görülmez. Yukarı doğru incelen petek kısmı bir taş bilezik ile nihayetlenmekte olup üzeri taş külah yerleştirilmiştir. Külahın tepesinde ise alem ve paratoner bulunmaktadır. Avlunun güney batısındaki merdivenle minareye ve harimin içindeki kadınlar mahfiline çıkılmaktadır. Cami avlusunun kuzeybatı köşesinde sokağa açılan bir çeşme bulunmaktadır.

Süslemesi : Caminin avluya giriş kapısı ve kitabesi çevresinde bezeme taş bezeme görülür. Üçgen alınlıklı avlu kapısında imparatorluk arması ve kıvrıkdallar dikkati çeker. Kubbe pandantiflerinde ise dört halifenin adının yazıldığı madalyonlar ve etrafını süsleyen bitkisel desenler görülür.

Malzeme ve teknik : Caminin tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Caminin kitabesi nestalik hatla iki mısra halinde altı satır olarak yazılmış olup, inşa tarihi olarak 1886 tarihini vermektedir. Ayrıca kitabede bani olarak Ali Saib Paşa'nın adı geçmektedir.

Tarihlendirme : Kitabeden hareketle caminin 1886 yılında inşa edilmiş olduğu öğrenilmektedir.

Kaynakça:

K. Türkmen, "Talas'ta Türk Devri Yapıları,", **Vakıflar Dergisi,** S.26, (1997) s.153-187.

Ali Saib Paşa Cami, genel görünüş.

Ali Saib Paşa Cami, avlu kapısı.

Ali Saib Paşa Cami, kitabe.

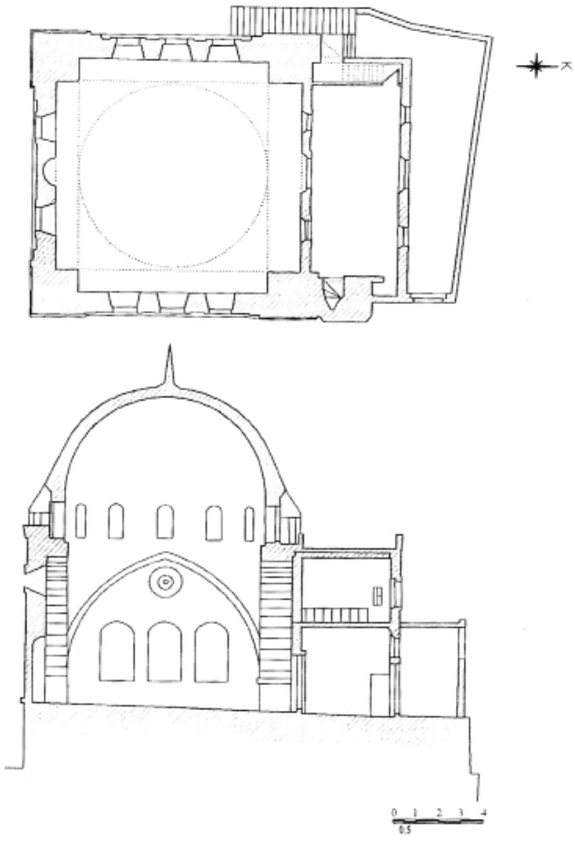

Ali Saib Paşa Cami, minber.

Ali Saib Paşa Cami, harim.

ESERİN ADI : TALAS HAN CAMİSİ

(Ayşe Nur Kaya Demir'den)

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Tablakaya Mahallesinde (Han) bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Onarımı biten caminin ibadete açılmamış olduğu görülmüştür.

Tarihi : H.1316/M.1899

Plan ve mimari özellikleri : Arazinin eğimli olmasından dolayı düzgün kesme taştan iki katlı olarak inşa edilmiştir. Caminin avlusuna biri son cemaat mahalinin doğu cephesine bitişik diğeri ise güneybatı cephede avlu duvarı ortasına açılan iki kapıdan girilmektedir. Caminin zemin katına, batı cephesinde üzerinde yuvarlak kemerli bir penceresi bulunan düz lentolu bir kapıdan girilmektedir. Kapının iki yanında düz lentolu dikdörtgen boyutlu birer pencere bulunmaktadır. Bu kapının üzerinde alt kat ve üst katın ayrıldığı bölgede dışarı doğru taşıntı yapan üç silme sırası caminin bütün cephelerini dolaşmaktadır. Alt kat kapının sağında ve solunda yer alan düz lentolu birer, güney yönde açılan iki pencere ile aydınlatılmaya çalışılmıştır. Alt katın hangi amaçla kullanıldığına dair pek bilgimiz bulunmamaktadır. Ancak sıbyan mektebi olarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

Caminin dış cephe duvarları zemin ve bodrum katı birbirinden ayıran iki sıra silmeyle hareketlendirilmiştir. Kuzey cephe hariç diğer üç yönde askı kemerlerinin üzerine üçgen alınlıklar yerleştirilmiştir. Kubbeyi taşıyan kemerlerin oturduğu köşelerdeki ayakların üst kısmına ağırlık kuleleri konulmuştur. Üzerleri minyatür kubbeler ile örtülen ağırlık kulelerinin tepelerinde alemler bulunmaktadır. Ağırlık kulelerinin büyük ebatlı yapılmış olması dekoratif açıdan ziyade statiktir. Poligonal yüksek bir kasnağın üzerine oturan kubbenin üzeri taş malzeme ile kademeli olarak basamaklı şekilde kaplanmış olup, tepesine bir alem yerleştirilmiştir.

Caminin minaresi son cemaat mahallinin güneydoğusuna bitişik olarak kesme taştan inşa edilmiştir. Caminin iki katlı son cemaat mahalline kuzey cephenin ortasında yer alan düz lentolu bir kapıdan girilmektedir. Bu kapının üzerinde yuvarlak kemerli bir pencere yer almaktadır. Son cemaat mahalline girişi sağlayan kapının sağında ve solunda birer, ikinci katta üç, batı tarafında ise alt ve üst katta birer olmak üzere toplam yedi adet pencere ile aydınlatılmıştır. Son cemaat mahallinin üst katına dışarıda kuzeybatı cephedeki düz lentolu kapıdan çıkılmaktadır. Alt katı giriş olarak kullanılan son cemaat mahallinin üst katı kadınlar mahfili olarak düzenlenmiştir. Son cemaat mahallinin alt ve üst katlarının üst örtüleri düz dam şeklindedir.

Caminin harim kısmına yuvarlak kemerli bir kapı ile girilmektedir. Kapı kemerinin kilit taşı akantüs yaprağı şeklinde biçimlendirilmiş olup kemer taşları dönüşümlü olarak yeşil ve gri renklere boyanarak mermer havası verilmiştir. Kapı lentosunun doğu ve batısında dor tarzında sütunceler bulunmaktadır. Bu sütunceler açık yeşil, kahverengi, kırmızı karışımı bir boyanmıştır. Giriş kapısının bulunduğu sivri kemerli, derin, nişin sağında ve solunda 30 cm yüksekliğin de sekiler bulunmaktadır. İbadet kısmı kare

mekanlıdır. Bu kısım sivri kemerler üzerine oturan bir kubbe ile örtülüdür. Kubbeyi taşıyan sivri kemerler duvar köşelerinde, duvara bağlı bodur ayaklar üzerine oturmaktadır. Kubbeye geçiş pandandiflerle sağlanmıştır. Camii kubbesini taşıyan sivri kemerlerin oturduğu ayakların bodur olması, pandiflerin daha aşağıdan başlamasına neden olmuştur. Bu durum camii iç mekanına masif bir görünüş kazandırmıştır. Harimin doğu ve batı duvarına üçer, kuzey ve güney duvarına ise ikişer pencere açılmıştır. Bu pencereler içeride yuvarlak kemerli nişler içerisine alınmış dışarıda dikdörtgen çerçevelerle sınırlandırılmıştır. Caminin bütün cephelerinde askı kemerlerinin kilit taşları altına gelecek şekilde pencereler açılmıştır.

Kubbenin oturduğu yüksek kasnak üzerine on iki adet yuvarlak kemerli pencere açılmıştır. Pencerenin tam ortasına gelecek şekilde kasnak duvarının üzeri vazodan çıkan çiçek ve kıvrık dal motifleri ile tezyin edilmiştir. Kasnağın alt etekleri ise boydan boya üçgen dilimlerden oluşan plastik süs kuşağı ile dekore edilmiştir. Bu plastik süs kuşağının altındaki silme boydan boya çiçek motifleri ile süslenmiştir. Köşelerdeki pandandiflerin çevresi birbirini takip eden çiçek motifleri ile kuşatılmış olup, pandandifin alt kısmına bir çiçek, ortasına gelecek şekildeki dört madalyonun içerisine de dört halifenin isimleri yazılarak bu madalyonların çevresi de çiçek ve bitki motifleriyle süslenmiştir. Ana örtünün yükünü taşıyan kemerlerin üzeri kirli beyaz, pembe ve açık yeşil renklerle dönüşümlü olarak boyanmıştır.

Harimin güney cephesi diğer cephelere oranla daha fazla tezyin edilmiştir Yarım daire şeklinde güney duvara oyulmuş mihrap nişinin üst kısmı mavi rengin hakim olduğu perde ve kandil motifleri ile dekore edilmiştir.

Mihrap nişinin zeminden 1m kadar yukarısında malakari havası verilmiş kıvrıkdal ve kenger yaprağı motifi bir şerit olarak işlenmiştir. Bu şeridin üst kısımları bugün çoğu silinmiş olan stilize edilmiş çiçek tasvirleri ile bezenmiştir. Mihrap nişinin doğu ve batısındaki pencerelerle, mihrap nişi arasında kalan duvarlarla sütun üzerine yerleştirilmiş vazoda çiçek tasvirleri mevcuttur. Buradaki bezemeler caminin diğer bölümlerine göre daha detaylı olarak işlenmiştir. Ve özellikle korint tarzı sütun başlığı ve başlık üzerindeki vazo da bulunan detaylar daha da belirgindir. Vazo içerisinde tomurcuk ve açmış halde gül ve sümbül çiçeği tasviri bulunur. Mihrap nişinin üzerinde ve yuvarlak pencerenin altında kıvrık dallarla çerçeveye alınmış madalyon içerisinde gül tasviri bulunmaktadır. Bununla beraber bu kıvrık dalların arasından çıkmış asma tasviri görülmektedir. Asmanın gövdesi kahverengi, üzüm salkımları ise mor renge boyanmıştır.

Caminin tamamen ahşaptan yapılmış minberi, harimin güneybatı köşesinde yer almaktadır. Minberin ahşap aynalık kısmı üzerine üç adet değişik boyutlardaki şemse motifi kabartma olarak işlenmiştir. Minberin korkulukları da tamamen ahşaptan yapılmıştır. Şerefenin alt kısmı önde ve arkada yer alan ikişer sütun üzerine oturmaktadır. Kare bir plan üzerine oturan taht köşkünün, yukarısı oktogonal bir kasnağın taşıdığı pramidal bir külahla örtülmüş olup tepesinde alem bulunmaktadır.

Kuzey yönde sivri kemerin gerisinde yer alan kadınlar mahfilinin harime açılan yönü insan boyutundan yüksek olarak yapılmış ahşap bir kafesle kapatılmıştır.

Süslemesi : Yapının özellikle harim mekanında sıva üzerine kalem işi olarak yapılmış bitkisel bezemeler görülür. Ayrıca bu bezemelerde malakariyi çağrıştıran alçılı uygulamalarda dikkati çeker. Camide sütun başlıkları dışında taş bezeme olarak dikkati çekecek uygulama yoktur.

Malzeme ve teknik : Caminin tümünde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır. Minber, vaaz kürsüsü ve zemin katın üst örtüsü ahşap malzemeyle yapılmıştır.

Kitabesi : Kapı kemeri üzerinde yer alan 117x101cm. ebadındaki iki mısralık yedi satırdan oluşan kitabe beyaz mermer üzerine altın sırmalı olarak cel-i sülüs ile yazılmıştır. H. 1326 (M.1899) tarihlidir. Kitabe alt kısmının sağında ve solunda kabartma olarak gülbezek biçimli kabaralar yerleştirilmiştir. Caminin kitabesinden banisinin müsteşar Derviş Efendi olduğu öğrenilmektedir.

Tarihlendirme : Eser üzerinde bulunan kitabeden hareketle yapının 1899 yılında inşa

edildiği anlaşılmaktadır. Caminin 2005-2006 yılında onarıldığı öğrenilmiştir. Onarımı tamamlanan caminin ibadete açılarak kullanılması beklenmektedir.

Han Cami, genel görünüş.

Kaynakça:

K. Türkmen, "Talas'ta Türk Devri Yapıları,", **Vakıflar Dergisi,** S.26, (1997) s.153-187.

Ayşe Nur Kaya Demir, **II. Abdülhamit Dönemi Kayseri Yapıları,** E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.62-67.

Han Cami, avlu giriş kapısı.

ESERİN ADI : GÜRPINAR (SALKUMA) CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Gürpınar (Salkuma) Kasabası Meydanında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Sağlam ve ibadete açıktır.

Tarihi : Yapıda inşa tarihi belirtecek bir kitabe yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Tek mekanlı ve kubbeli bir camidir. Caminin kuzey cephesindeki son cemaat yeri orijinal değildir. Kuzeybatı köşedeki tek şerefeli, silindirik gövdeli minare sonradan yapılmıştır. Kuzeydoğu köşede caminin köşk minaresi bulunmaktadır. Batı taraftaki merdivenle ulaşılan köşk minare, kare kesitli dört ayağın taşıdığı dekoratif dilimli kemercikler üzerine yerleştirilmiş bir külahtan ibarettir. Camiye, kuzey cephenin ortasına açılan ve sonradan yapılan son cemaat yerinin kısmen örtmüş olmasına rağmen mukarnaslı bir kavsaraya sahip olduğu anlaşılan kapıdan girilmektedir. Basık kemerli kapının yanlardan birer ince sütunceyle sınırlandırılmış olduğu görülmektedir.

Cami harimi yaklaşık kare ölçülerde olup, üzeri tromplarla geçilen ve taştan yapılmış bir kubbeyle örtülüdür. Tromp kemerleri duvarlara oturtulurken duvara atılan konsolların alt kısımları mukarnaslı olarak düzenlenmiştir. Köşelerde tromp kemerleri arasındaki yüzeylerin çapraz tonozlarla örtüldüğü anlaşılmaktadır. Kubbe eteğine dört pencere açılmıştır. Kubbe yüzeyini süsleyen kalemişi bezemeler onarım esnasında yapılmış olabilirler. Kubbe dıştan bakır levhalarla kaplanmıştır. Caminin mihrabı, güney duvarı ortasında yer almakta olup beş cepheli bir niş olarak düzenlenmiştir ve beş sıra mukarnas kavsaralıdır. Mihrap alınlığının yanında kabartma birer rozet bulunmaktadır. Yanlardan dairesel sütuncelerle sınırlandırılmış olan mihrap, mukarnaslı bir kuşakla ve üstündeki üçgen alınlıklı bir tepelikle bitirilmiştir. Tepeliğin üzerinde de tarih ibarelerinin bulunduğu üç satır halinde düzenlenmiş bir kitabe bulunmaktadır.

Harimin kuzeyinde dört taş ayağa atılmış ahşap kirişlerin taşıdığı ahşaptan kadınlar mahfili bulunmaktadır ve mahfile giriş kapısının batısına duvar içine açılmış kapı ve merdivenlerle çıkılmaktadır. Kuzey cepheye dikdörtgen boyutlu iki pencere açılmıştır. Batı cephenin güney köşesinde yer alan tek pencerenin tabanı basamaklı şekilde düzenlenmiştir. Güney cephede doğu ve batı köşelerde tıpkı batı cephedeki gibi düzenlenmiş birer pencere açıklığı bulunmaktadır. Doğu cephesinde pencere açıklığı yoktur. Caminin doğu ve batı duvarlarının alt bölümlerinde üçer adet niş bulunmaktadır ve bunlar günümüzde ahşap lambrilerle kapatılmıştır. Nişler fazla derin değildir. Kuzey taraftakiler sepet kulpu kemerle, diğerleri dilimli kemerle örtülmüştür.

Süslemesi : Caminin cümle kapısı ve mihrabındaki mukarnaslı kavsaralar ve kubbesindeki kalemişi bezemeler süsleme unsurları olarak kabul edilebilir.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapıda bani, sanatçı adı ve inşa tarihi verecek bir kitabe yoktur. Mihrap üzerindeki kitabede Arap rakamları ile 1671 ve 1691 tarihleri okunmaktadır.

Tarihlendirme : Orijinal kitabesi olmayan yapının son cemaat yerinde metalden bir levhaya onarım tarihi olarak 1845 yılı yazılmıştır. Caminin bu tarihlerde onarılmış olduğunu da gösteren orijinal bir kitabe yoktur. Cami plân kuruluşu bakımından 17.yüzyıl camilerinin çoğunda (Örneğin İncesu Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camisinde olduğu gibi) görülebilen bir plân yansıtır. Genelleme açısından tek mekanlı bu camilerin çoğunda üst örtü kubbe olup, kuzeyde üç bölümlü bir son cemaat yeri bulunur. Gerek kubbenin formu ve gerekse geçiş öğeleri yapının 17.yüzyıldan bir eser olabileceğini yansıtır. Ancak hakkında hiçbir tarihi bilgi bulunmayan bu camiyle ilgili tarihlendirme şimdilik kaydıyla yapılabilir. Yeni belgelerin ışığında bu tarihlendirmenin değişebileceğini belirtmek mümkündür.

Kaynakça:

Ali Yeğen, **Kayseri'de Tarihi Eserler,** Kayseri 1993, s.145.

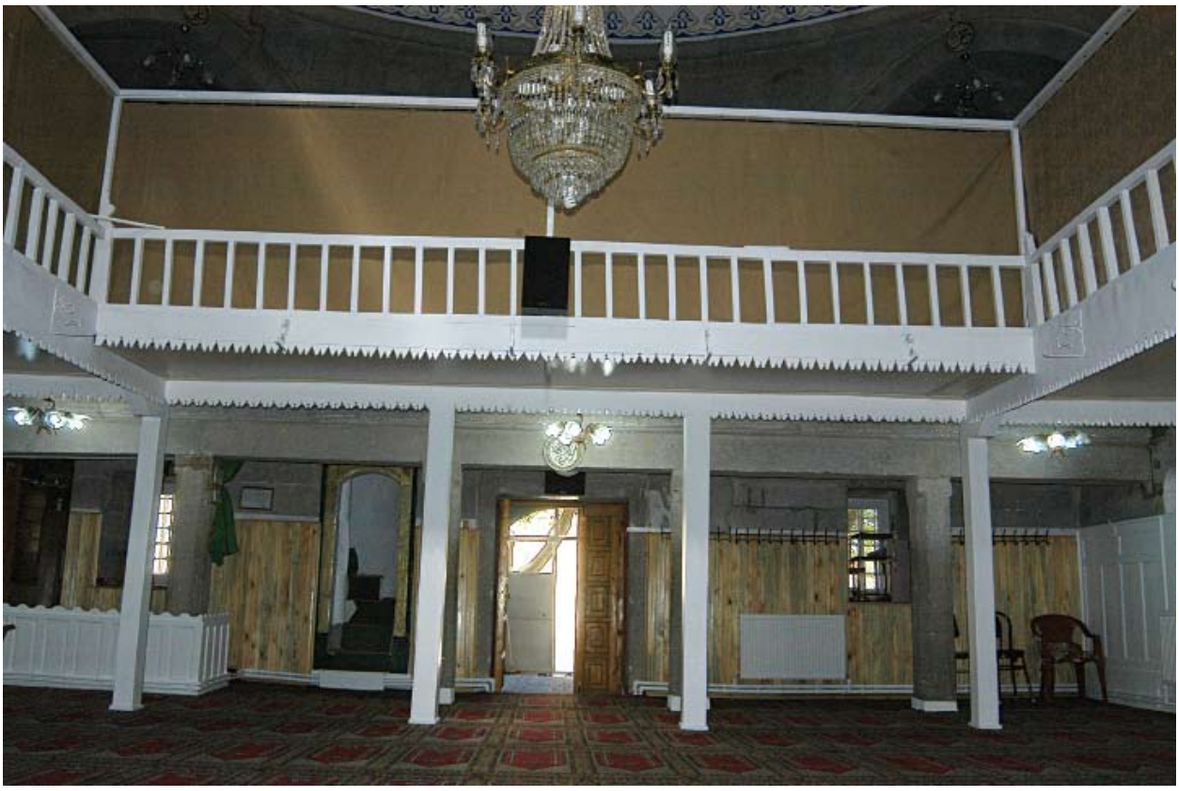
Gürpınar Cami, genel görünüş.

Gürpınar Cami, genel görünüş.

Gürpınar Cami, giriş kapısı

Gürpınar Cami, harimden görünüş.

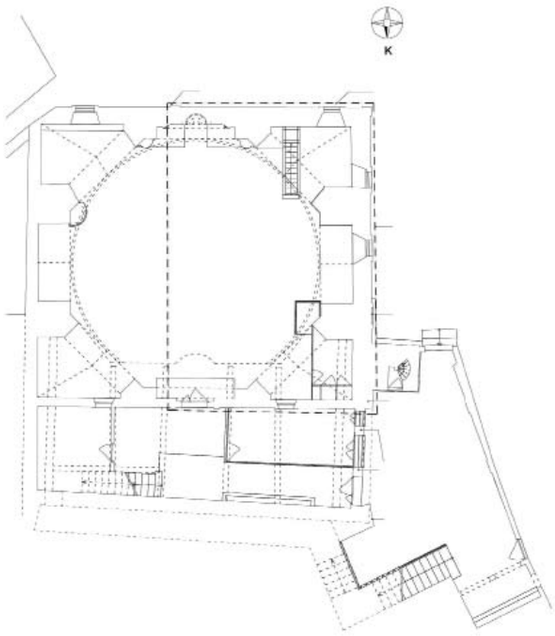

Gürpınar Cami, kubbe.

Gürpınar Cami, kubbeye geçiş.

ESERİN ADI : TALAS REŞADİYE AŞAĞI MAHALLE CAMİSİ

(Celil Arslan'dan)

İnceleme Tarihi : Mayıs 2007

Yeri : Kayseri İli. Talaş İlçesi, Erciyes Kasabası. Reşadiye Mahallesinde bulunan Aşağı Cami tapunun 12 pafta, 2110 numaralı parselinde kayıtlıdır. Mahalle içerisinde geçen yolun doğusunda eğimli bir arazi üzerinde, arazinin düzeltilmesi ile elde edilen düz alan üzerine inşa edilmiştir.

Bugünkü durumu : İbadete açıktır.

Tarihi : 1762'de yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Halihazır durumu itibarıyla cami; kesme taştan yığma olarak inşa edilmiş olup kare planlıdır. Yapının üzeri duvarlara bitişik 8 büyük ayak üzerine atılan sivri kemerleri köşelerde destekleyen tromp alt yapı üzerine yerleştirilen dairevi kasnağın üzerine oturan taş kubbe ile örtülüdür. Kubbede 16 adet kemerli pencere bulunmaktadır. Üst örtüde kubbenin dış yüzü kaburgalı bindirme taş tekniğiyle inşa edilmiş, kubbe çevresinde kalan kısımlarda da taş kaplama yapılmıştır.

Yapının güney cephesinde güney-batı köşede ve ortasına rastlayan bölümde ince duvar kalınlığında çıkıntı dikkati çekmektedir. Ayrıca bu bölümde bir pencere açıklığı yer almaktadır. Mihrap çıkıntısına denk gelen kısımda sonrada kapatıldığı anlaşılan pencere açıklığının izleri belirgindir. Güney-doğu köşede de bir pencere açıklığı bulunmaktadır.

Caminin doğu cephesi sağır tutulmuştur.

Batı cephesinde; güney batı ucunda ve ortada bir pencere açıklığı yer almaktadır. Kuzey batı köşedeki üçüncü pencerenin kapatıldığı görülmektedir. Ayrıca batı cephenin kuzey ucuna minare yerleştirilmiştir. Minarenin bittiği yerde cami duvar yüzeyine kitabe yerleştirilmiştir.

Batı cephesinde küçük bir avlusu bulunan **Cami'**nin kuzey cephesine sonradan betonarme sistemle bir giriş kısmı ve son cemaat mahalli ilave edilmiştir. Bu bölüme batı cephede yer alan kapı açıklığından girilmektedir. Burası doğu-batı doğrultusunda bir hol görünümündedir. Giriş holünün kuzey doğusunda yer alan merdivenle bu kısmın üzerinde bulunan kadınlar mahfiline ulaşılmaktadır. Mahfil katı kuzey, kuzey-doğu ve kuzey-batıda yer alan kemerler arasında konsol biçiminde cami içine taşmaktadır. Bu bölümde yer alan kemer boşlukları ahşap doğramalarla kapatılmıştır.

Cami içerisine ise giriş holünün güneyinde kalan ana kapıdan girilmektedir. Cami duvarları iç kısımda yaklaşık 1 m. yüksekliğe kadar ahşap lambri ile kaplanmıştır. Güney, kuzey ve batı cephelerde ikişer adet dikdörtgen biçimli pencere bulunmaktadır. Ancak kuzey cephe ye sonradan son cemaat bölümü eklendiğinden buradaki pencereler aydınlatma işlevini kaybetmiştir. Köşelerde kare plandan kasnağa geçişte kullanılan yarım küre şeklindeki tromplar derin tutulmuştur.

Caminin güneydoğu köşesinde yer alan ayak üzerine konsol biçiminde taştan yapılmış vaaz kürsüsü yerleştirilmiştir.

Mihrap; beyaz mermerden dikdörtgen formunda ve profilli olarak yapılmıştır. Mihrabın iki yanında Lambirilerin üstüne denk gelecek şekilde, duvar yüzeyine simetrik olarak yerleştirilmiş üzeri düz tırnak şeklinde sehpa bulunmaktadır.

Mihrabın batısında yer alan minber ise tamamen taştan yapılmıştır. Mihrap ve minber sade yapılardır. Genel anlamda cami içerisinde süsleme öğesine rastlanmamıştır.

Caminin batı cephesinde kesme taştan yapılmış tek şerefeli bir minaresi bulunmaktadır. Yüksek bir kaide üzerine silindirik gövdeli ve sivri külahlı olarak yapılan minarede, şerefe altında kabartma olarak işlenmiş silme bilezikler ve geometrik motifler yer almaktadır.

Kalan izlerden yapının orijinalinde; kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı düz dam örtülü olduğu, güney cephesinde iki pencere, batı cephesinde üç pencere açıklığı bulunduğu kalan izlerden anlaşılmaktadır. Son cemaat mahallinin sol köşesinde bulunan eski yapı parçasının artık mevcut olmayan köşk minareye ait olduğu düşünülmektedir. Yapı ile bağlantısı olmayan köşk (minber) minare uygulamalarına Kayseri ve Nevşehir bölgelerinde rastlanmaktadır. Kayseri"deki Yapı ile bağlantısı olmayan köşk minare uygulamalarına örnek olarak Battal Gazi Cami Minber Minaresi, Hacı Kasım Cami Minber-Minaresi, Kalaycıoğlu Mescidi Minber-Minaresi sayılabilir.

Süslemesi :

Malzeme ve teknik :

Kitabesi : Yapının tarihi ile ilgili olarak; yukarıda sözü edilen kitabede beş satırlık yazı bulunmaktadır:

1.Satır: Lailaheillallah Muhammedunrasulullah

2.Satır: Sahibul hayrat vel hasenat Hacı Eyyüb bin

3. Satır: İbrahim yapub bu tağmirattan

4.Satır:Zatı maiamar eyle gel yarab bu hayrat sahibi

5.Hacı Mustafa'yı şad eyle sene H.11 Muharrem 1175/ **M. 1762/1763** yazılıdır.

Kitabe, onarım kitabesidir.

Tarihlendirme :

Yapı ile ilgili ; H. 1161/62-M.1748/49 tarihli Kayseri Şer"iyye Sicili Defterindeki 267 nolu belgede, Reşadiye (İstefana) Karyesi"nin Camiinde berat ile imam olarak görev yapan Hüseyin Halife"nin beratı zayi olmuştur. Hüseyin Halife"ye görevi ile ilgili yeni bir berat gönderilmiş ve görevine devam etmesi gerektiğini bildiren berat hakkında bilgi verilmektedir.

Daha sonraki dönemlerde yapı günümüzdeki şeklini almıştır. Kitabeden ve mahallinde edinilen bilgilere göre Aşağı Cami H.11 Muharrem 1175/ **M. 1762/1763** yılında II.Mustafa Eyüb İbrahim Paşa tarafından mescit olarak yeniden yaptırılmış (onarılmış) olup 1938 yılında tekrar onarılmış. 1959 yılında ise genişletilmiştir.

Caminin ilk yapımındaki plan geç dönemde Kayseri'de çok örneği görülen Cürcürük Mescidi (1711), Hacı Veled Camisi, Hakırdaklı Camilerinde uygulanan plan ile benzer şekilde düz tavanlı olarak yapılmış örneklerdir.

Daha sonraki düzenlemede yapı eski kalıntıları da içine alacak şekilde, tek kubbeli olarak günümüzdeki şeklini almış ayrıca son cemaat mahalli eklenmiştir.

Günümüzdeki plan şeması ile Kayseri'deki Fatih Camisi, Çakalız Camisi gibi tek kubbeli camilerin örnek alındığı söylenebilir.

Kaynakça:

Caner, Songül, **138 Numaralı Kayseri Şer"iyye Sicili, (H. 1161/62-M.1748/49),** Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 1997, s. 222-23

Talas Reşadiye Aşağı Cami, genel görünüş.

Talas Reşadiye Aşağı Cami, genel görünüş.

Talas Reşadiye Aşağı Cami, genel görünüş.

Talas Reşadiye Aşağı Cami, iç mekan.

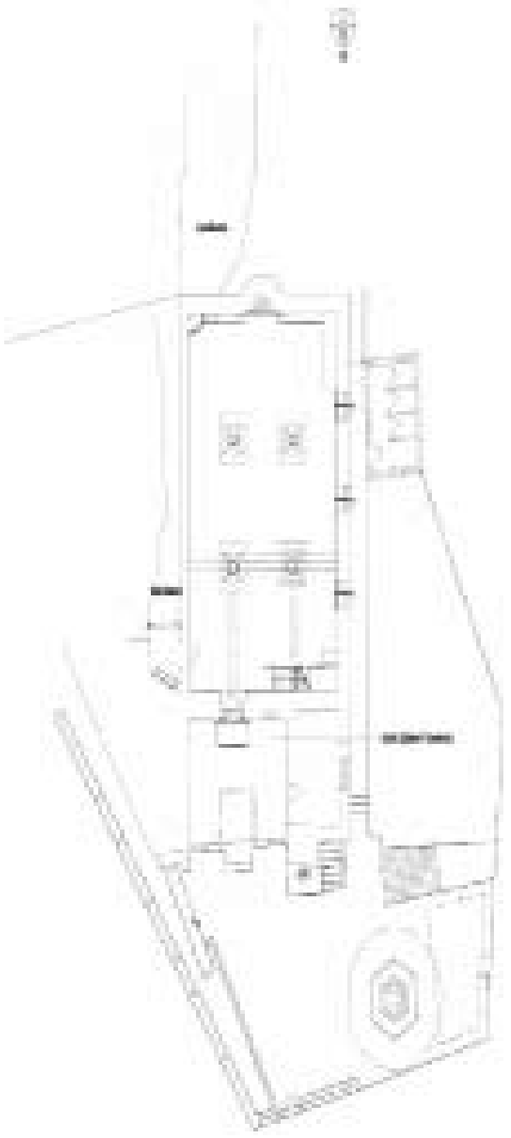

Talas Reşadiye Aşağı Cami, mihrap ve minber.

Talas Reşadiye Aşağı Cami, iç mekan.

ESERİN ADI : TALAS REŞADİYE YUKARI MAHALLE CAMİSİ

İnceleme Tarihi : Mayıs 2007

Yeri : Kayseri İli. Talaş İlçesi, Erciyes Kasabası, Reşadiye Mahallesinde, sit dışında yer alan. tapunun 11 pafta. 2419 numaralı parselinde kayıtlı, Yukarı Cami mahalle içerisinden geçen yolun doğusunda eğimli bir arazi üzerinde, arazinin düzeltilmesi ile elde edilen düz alan üzerine inşa edilmiştir.

Bugünkü durumu : İbadete açıktır.

Tarihi : 18. yy. sonları.

Plan ve mimari özellikleri : Halihazır durumu itibarıyla cami; kesme taştan yığma olarak inşa edilmiş olup, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Üzeri kırma çatı ile kaplıdır. Yapının üst örtüsü doğu yönde kot seviyesinin altında kalmaktadır.

Kuzey-batı cephesinde küçük bir avlusu bulunan Cami'nin doğu cephesinde iki üst pencere yer almaktadır.

Güney cephesinin ortasında mihrap çıkıntısı ve iki yanında birer pencere bulunmaktadır.

Batı cephesinde ise üç adet alt pencere ve kuzey batı açıklığı yer almaktadır.

Camiinin kuzey-batısında kesme taştan yapılmış tek şerefeli bir minare bulunmaktadır. Yüksek bir kaide üzerine silindirik gövdeli ve sivri külahlı olarak yapılan minarede, şerefe altında silme bilezikler yer almaktadır.

Ayrıca kuzey doğu köşede çıkıntı duvar şeklinde köşk minare kaidesi bulunmaktadır.

Avlu içinde yer alan Cami kuzey cephede sütunlara oturan üç kemer açıklığı şeklinde girişe sahiptir. Buradan son cemaat mahalline girilmektedir. Son cemaat mahalli duvarları sonradan mermerle kaplanmış ve girişin batısında kalan bölüm ahşap panolarla bölünerek kadınlar için ayrılmıştır.

Son cemaat mahallinin kuzey-doğu yönüne kaydırılmış kapı açıklığı ile harim bölümüne geçilmektedir. Cami harim kısmı kuzey güney doğrultuda dikdörtgen planlı olup. üst örtüsü dört adet sütun ve beden duvarları üzerine oturan düz betonarme döşemelidir. Camii içinde güney cephede iki, batı cephede üç. doğu cephede 2 adet dikdörtgen formlu pencere bulunmaktadır.

Mihrap; beyaz mermerden dikdörtgen formunda ve profilli olarak yapılmıştır.

Mihrabın batısında yer alan minber de beyaz mermerden yapılmıştır.

Harim kısmında birinci sütuna kadar olan bölümün üstünde kadınlar mahfili bulunmakta olup buraya caminin doğu cephesinde yer alan ayrı biri girişten ulaşılmaktadır. Bu kısmın girişine sonradan metal doğramalı camekan yapılmıştır. Mahfil katı birbirine bağlı mekanlar şeklinde düzenlenmiştir.

Caminin içinde kuzey doğuda yer alan bir kapıdan abdest alma alanı olarak kullanılan

küçük bir bölüme ulaşılmaktadır. Bu bölüm güney yönünde mağara şeklinde devam etmekte olup bir duvarla kapatıldığı için bu kısma girilememektedir. Cami duvarı ile mağara arasında bir boşluk oluştuğu görülmektedir.

Kalan izlerden yapının orijinalinde; kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı olarak özellikle Nevşehir ve ilçelerinde örnekleri görülen mağara şeklinde yapılan bir mahalle mescidi şeklinde inşa edildiği düşünülebilir.

İkinci varsayım ise; güney ve doğu cephesi mağara şeklinde oyulan mescidin batı cephesi duvar örülmek suretiyle kapatılmış olmalıdır. Böylece dikdörtgen planlı bir mescit şeklinde düzenlemeye sahip olduğu kanaati oluşmaktadır.

Ayrıca yapının dışında, kuzey doğu köşesine, duvarına abdest musluklarının yerleştirildiği köşk minare yapılmış olmalıdır. Yapı ile bağlantısı olmayan köşk minare uygulamalarına Kayseri ve Nevşehir bölgelerinde rastlanmaktadır.

Süslemesi : Yapıda süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Kesme taştan yığma olarak inşa edilmiştir. Minaresi, kesme taştan yapılmıştır. Son cemaat mahalli duvarlarında mermer kaplama görülmektedir.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Cami plan olarak Kayseri'deki Hasinli Camisi (1714), Çandır Camisi (XVIII. Yüzyıl) Kalemkırdı Camisi (1797) camileri benzer şekilde ortadaki dört serbest ayağı birbirine ve duvarlara bağlayan hatıllar üzerine düz tavanlı olarak yapılmış örneklerdir.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, genel görünüş.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, genel görünüş.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, batı cephesi.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, minare.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, dış cepheden görünüş.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, dış cepheden görünüş.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, harime giriş kapısı.

Talas Reşadiye Yukarı Mahalle Cami, iç mekan.

ESERİN ADI :TALAS ESMA HANIM TÜRBESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Kiçiköy Mahallesi, Cemil Baba mezarlığında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

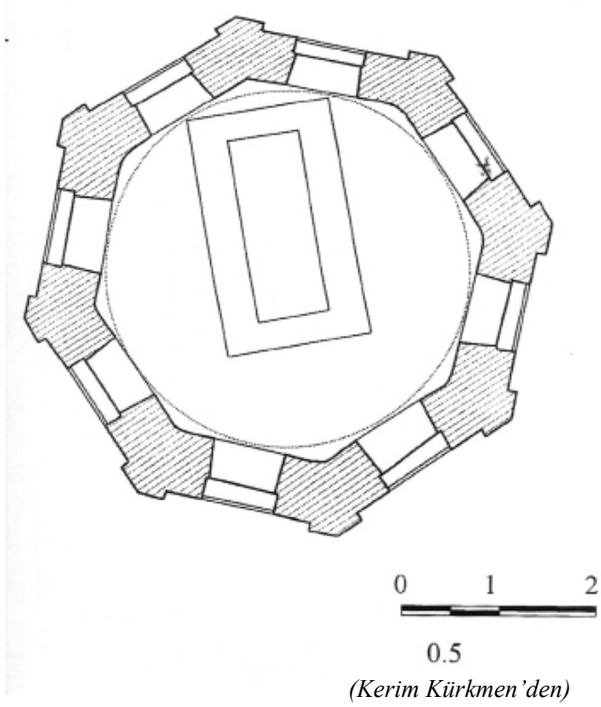
Tarihi : H.1307/M.1890 tarihlidir.

Plan ve mimari özellikleri : Sekizgen plânlı, kubbeyle örtülü bir yapıdır. Sekizgen gövdenin her köşesinin duvar yüzeyinden çıkıntı yapan plastırlarla hareketlendirilmiş olduğu görülmektedir. Silmeden sonraki bölüm yuvarlak bir kör kemerle sınırlandırılmıştır. Kemer içindeki yüzeylere yuvarlak pencereler açılmıştır. Silme kuşağının ikiye böldüğü türbe cephesinde alttaki bölümlere açılan dikdörtgen boyutlu pencerelerle boşaltılmıştır. Pencereler kırık çizgiler veya kesişen dairelerden oluşmuş geometrik kompozisyonlu yekpare taş şebekelerle kapatılmıştır. Köşelerden çıkıntı yapan plastırların kubbe eteğinde küçük kule biçimli taş başlıklarla süslendiği dikkati çekmektedir. Türbenin içinde Esma Hanım'ın sanduka biçimli mezarı vardır. Türbeyi örten kubbe taştan yapılmıştır ve dıştan ucu sivriltilmiş bir miğfer şeklinde düzenlenmiş, üst kısmına da taştan bir alem yerleştirilmiştir. Mumyalık kısmı olmayan türbeye güneydoğu köşesine açılmış oldukça küçük bir kapıdan girilmektedir. Türbenin kuzey batı cephesinde, üst bölümde yuvarlak kemerle çerçevelenen yüzeye, beyaz mermere ikişer mısradan dört satır olarak talik yazıyla işlenmiş kitabe yerleştirilmiştir. Kitabe iki yanda birer konsolla çerçevelenmiş, üst kısmına da akant yapraklı bitkisel bezeme işlenmiştir.

Süslemesi : Türbe cephesindeki pencere açıklıklarını kapatan ve geometrik kompozisyonlu oldukları görülen taştan şebekeler dışında yapıda süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Krem renkte düzgün kesme taşla inşa edilmiştir.

Kitabesi : Beyaz mermer üzerine ikişer mısradan dört satır olarak talik hatla düzenlenen kitabeden yapının H.1307/M.1890 yılında, H.1282/M.1865-66 yılında ölen Esma Hatun için oğlu Ali Saib Paşa tarafından yaptırılmış olduğu öğrenilmektedir.

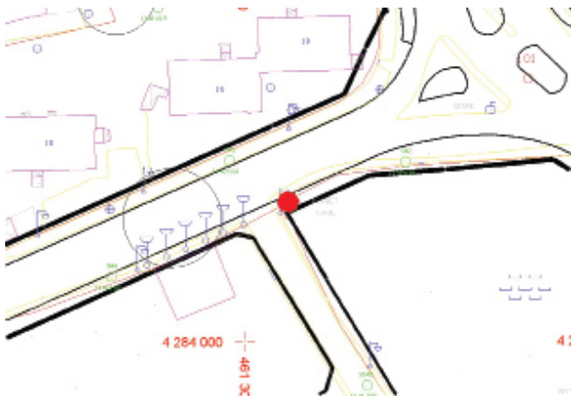

(Kerim Kürkmen'den)

Tarihlendirme : Eser H.1307/M.1890 yılında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

K. Türkmen, "Talas'ta Türk Devri Yapıları,", **Vakıflar Dergisi,** S.26, (1997) s.153-187.

Esma Hanım Türbesi, genel görünüş.

Esma Hanım Türbesi, kitabe ve pencere düzenlemesi.

Esma Hanım Türbesi, kitabe.

ESERİN ADI : BAŞAKPINAR (İSPİLE) HANI

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri-Tomarza yolunun 17. km. sinde, Başakpınar kasabasının kuzey-doğusunda bulunmaktadır. Kayseri-Pınarbaşı güzergahında, Karatay hanı ile Kayseri arasında bir menzil hanı konumundadır.

Bugünkü durumu: Yapının beden duvarları ve kapalı mekanlarının tamamı yıkılmış olarak günümüze ulaşabilmiştir.

Tarihi : 13. yüzyıl.

Plan ve mimari özellikleri : Beden duvarlarının temel kalıntılarından hareketle han; bir açık avlu ile kapalı kısımdan oluşmaktadır. Yapı, dış ölçüleri itibarıyla 18.00x49.00 m. ölçülerinde dikdörtgen bir alana yerleştirilmiştir. Avlunun kuzeyinde bulunduğu anlaşılan girişin düzenlemesi hakkında kalıntılara bakarak fikir beyan etmek mümkün olamamaktadır.

Kapalı mekana girişin iki yanında küçük birer mekan bulunmaktadır.

Hanın kapalı bölümünün nasıl bir üst örtüsünün olduğu bilinmemektedir. Ancak kapalı bölümün kuzey ve güney duvarlarının dış cephelerinde yer alan üçgen profilli payandalar iç mekanda duvar payelerine tekabül edebilir.

Süslemesi : Eserin yıkıntı halindeki kalıntıları arasındaki taş malzeme üzerinde, akant yapraklı, volütlü bitkisel süsleme örnekleri bulunmaktadır. Muhtemelen bu parçalar taçkapıya ait olmalıdır. Bu süsleme örnekleri Kayseri Tuzhisar Sultan hanının süslemeleri ile benzerlik göstermektedir.

Malzeme ve teknik : Yapının beden duvarlarının düzgün kesme taşlarla kaplandığı, moloz taş malzeme ile dolgu (blokaj) yapıldığı, horasan harcının kullanıldığı görülmektedir.

Kitabesi : Eser şu anda yıkılmış ve harap durumda olduğundan kitabesinin olup olmadığı bilinmemektedir.

Tarihlendirme : Eserin Karatay Hanıyla aynı yol güzergahında bulunması 13.yüzyılın içinde yapılmış olduğunu gösterir.

İspile Hanı harabeleri, genel görünüş.

İspile Hanı harabelerinden.

İspile Hanı harabelerinden.

ESERİN ADI : TALAS HARMAN MAH. HANI

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Harman Mahallesi, Kemal Timuçin Meydanının doğusunda bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve kahvehane olarak kullanılmaktadır.

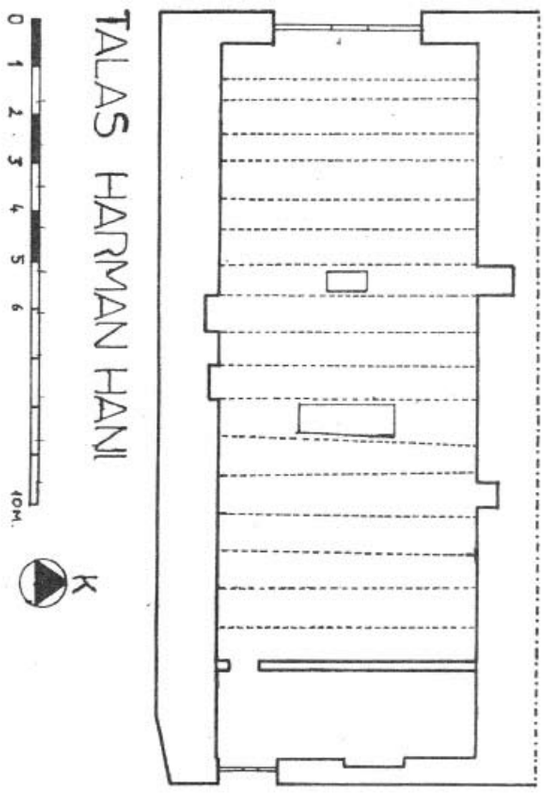
Tarihi : Bilinmemekle birlikte, muhtemelen 19.yüzyılın ikinci yarısında çevresindeki cami ve mekteple yapılmış olmalıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir mekan olarak inşa edilmiştir. Yapıya batı cephesine açılan ve bir eyvan kemeri şekli arz eden açıklıktan girilmektedir. Eser güney-kuzey doğrultuda atılmış on sivri kemer arasına döşenmiş sal taşlarının oluşturduğu bir sivri tonoz örtüye sahiptir. Eserin üzeri orijinalinde toprakla kaplı iken 1999-2000 yılı onarımlarında betonarme olarak yenilenmiştir. Hanın batıdan doğuya doğru altıncı ve yedinci kemerleri arasındaki boşluk açık bırakılarak aydınlatma ve havalandırma amaçlı olarak tepe pençeresi olarak düzenlenmiştir. Ayrıca dokuz ve onuncu kemerlerin arasında da küçük bir havalandırma deliği bulunmaktadır. Eserin doğu duvarına açılan bir kapıdan arka tarafta bugün odun deposu olarak kullanılan mekana geçilmektedir. Bu mekan güney-kuzey doğrultuda dikdörtgen bir plana sahiptir. Bu mekanın doğu duvarında yer alan kapıyla dışarı çıkılmaktadır. Ayrıca bu mekanın güney duvarına büyük bir pencere açılmış olduğu görülmektedir. Hanın beden duvarlarında pencere açıklığı yoktur. Eserin kiracısından alınan bilgiye göre yapının zemini onarım öncesinde şimdiki zemininden yaklaşık olarak 1-1,5 m. daha aşağıda imiş. Zaten kemerlerin üzengi noktalarından hareketle de bu görüşe ulaşılabilir.

Süslemesi : Herhangi bir bezeme unsuru bulunmayan yapı oldukça sadedir.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapıda kitabe yoktur. Dolayısıyla kim tarafından hangi ustaya yaptırıldığı bilinmemektedir.

Kerim Türkmen'den

Tarihlendirme : Kitabesi bulunmayan yapının çevresindeki yapılarla birlikte 19.yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş olabileceği ileri sürülebilir.

Kaynakça:

K. Türkmen, "Talas'ta Türk Devri Yapıları,", **Vakıflar Dergisi,** S.26, (1997) s.153-187.

Harman Mahallesi Hanı, genel görünüş.

Harman Mahallesi Hanı, pencere düzenlemesi.

Harman Mahallesi Hanı, iç mekandan görünüş.

Harman Mahallesi Hanı, giriş cephesi

ESERİN ADI : TALAS ALİ SAİB PAŞA HAMAMI

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

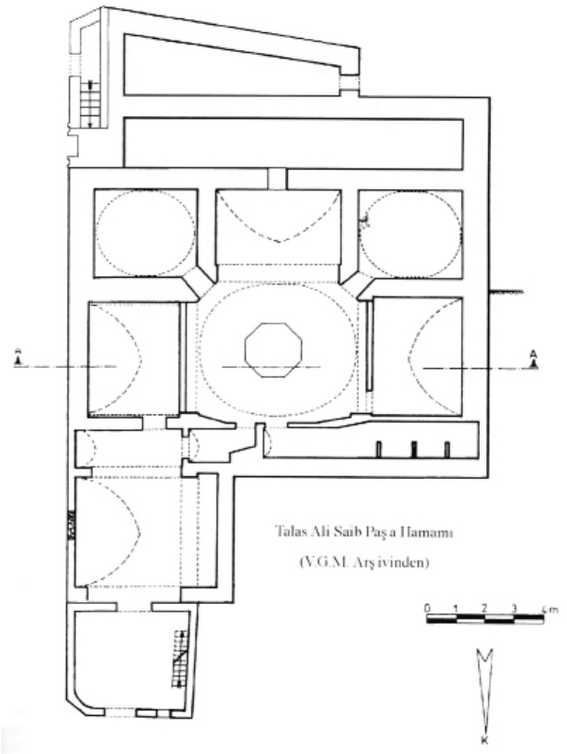
Yeri : Talas/Harman mahallesinde, Müsteşar sokağı üzerinde bulunmaktadır.

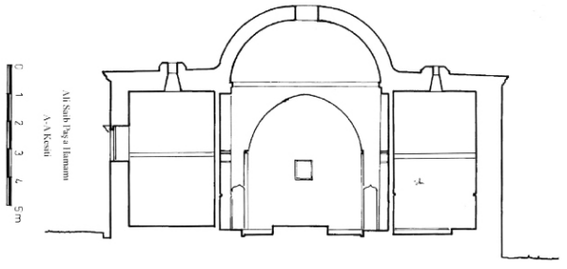
Bugünkü durumu : Bugün kullanılmamakta ve iç kısımları harap bir görünüş arzetmektedir.

Tarihi : 1889 tarihli vakfiyede Ali Saib Paşa tarafından yaptırılmış olduğu belirtilir. Ayrıca 1900 tarihli Ankara Vilayet Salnamesinde yapının 1887 yılında inşa ettirilmiş olduğu kayıtlıdır.

Plan ve mimari özellikleri : Eser, kuzey-güney doğrultuda tek hamam olarak inşa edilmiştir. Hamamın sıcaklık bölümü üç eyvanlı iki halvet hücreli bir plan göstermektedir. Hamama kuzey cephenin ortasındaki düz lentolu kapıdan girilmektedir. Burası bir ön mekan olup, iki katlı olarak düzenlenmiştir. Bu mekan kuzey cepheye bir, doğu cepheye açılan iki pencereyle aydınlatılmıştır. Ön mekanın güney duvarı ortasına açılan kapıdan hamamın soyunmalık bölümüne geçilmektedir. Doğu-batı doğrultuda dikdörtgen bir mekan olan soyunmalık bölümünün üzeri bir sivri tonozla örtülmüştür. Soyunmalık bölümü doğu cepheye açılan dikdörtgen formlu iki, batı cepheye açılan kare biçimli bir pencereyle aydınlatılmıştır. Soyunmalık bölümünün güneyinde bu mekana eklenmiş tonoz örtülü dar koridor mevcuttur. Bu koridorun batısındaki kapıdan traşlık olarak düzenlenmiş bölüme, güneyine açılmış kapıdan da sıcaklık bölümüne geçilmektedir. Traşlık mekanının batısında, sıcaklığın kuzeyindeki mekan beşik tonozla örtülü olup tuvalet olarak kullanılmaktadır. Hamamın soğukluk mekanı yoktur.

Sıcaklık mekanı, merkezi bir kubbenin etrafına yerleştirilmiş üç eyvan ve iki halvetten oluşmaktadır. Sıcaklık mekanı kubbesinin elips bir görünümü vardır. Kubbe üzerinde 16 adet ışık gözü bulunmaktadır. Kubbe altında sekizgen formunda düzenlenmiş göbek taşı, doğu ve batı eyvanlarda da sekiler bulunmaktadır. Eyvanlar kuzey hariç üç cephede bulunmakta olup üzerleri sivri tonozla örtülmüştür. Güney eyvanın güney duvarı ortasına açılan bir pencereyle hamamın su deposu irtibatlandırılmıştır. Bu eyvanda da yerden 20 cm. yüksekliğinde sekiler bulunmakta olup ayrıca dört adet mermer kurna yer almaktadır. Orijinal olduğu düşünülen kurnaların ayna taşları yoktur ve yüzeyleri lale kabartmalarıyla süslenmiştir. Güneydeki ana ey-

(Mustafa Denktaş'tan)

vanın doğu ve batı taraflarında hamamın halvet hücreleri bulunmaktadır. Yaklaşık 3.50 x 3.50 m. ölçülerindeki halvetlerin üzerleri pandantiflerle geçilmiş kubbelerle kapatılmıştır. Kubbe üzerinde yedi adet yuvarlak formlu ışık gözleri yer almaktadır. Halvet hücreleri giriş kapılarının bulunduğu cephe hariç tüm yönlerden 0.25 m. yüksekliğinde 0.90 m. genişliğinde sekilerle kuşatılmıştır. Halvet hücrelerinde dörder adet kurna bulunmaktadır. Sıcaklık mekanının zemini ve yerden yaklaşık 1.30 m. yüksekliğe kadar olan kısımları mermer levhalarla kaplanmıştır.

Su deposu ve külhan bölümü, hamamın güney cephesi boyunca uzanmaktadır. Su deposunun üzeri tonozla örtülmüştür. Külhan bölümü orijinalliğini kaybetmiştir.

Süslemesi : Hamamın mermer kurnalarının yüzeyini bezeyen kabartma olarak yapılmış lale motifleri dışında süslemesi yoktur.

Malzeme ve teknik : Hamamda malzeme olarak düzgün kesme taş kullanılmış olmakla birlikte üst örtü yakın zamanlarda yapılan onarımlarla mozayik olarak değiştirilmiştir.

Kitabesi : Yapının kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Gerek 1900 tarihli Ankara Vilayet Salnamesindeki bilgiler, gerekse Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 586 nolu defterin 240. sayfasındaki kayıtlar yapının Ali Saib Paşa tarafından 1887-89 yılları arasında yaptırılmış olduğunu göstermektedir.

Kaynakça:

K. Türkmen, “Talas’ta Türk Devri Yapıları,”, **Vakıflar Dergisi,** S.26, (1997) s.153-187.

Mustafa Denktaş, **Kayseri’deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.224-229.

Ali Saib Paşa Hamamı, genel görünüş.

Ali Saib Paşa Hamamı, genel görünüş.

Ali Saib Paşa Hamamı, genel görünüş.

Ali Saib Paşa Hamamı, iç mekan.

Ali Saib Paşa Hamamı, sıcaklık mekanı.

Ali Saib Paşa Hamamı, sıcaklık mekanı üst örtüsü.

ESERİN ADI : TALAS RÜŞTİYE MEKTEBİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

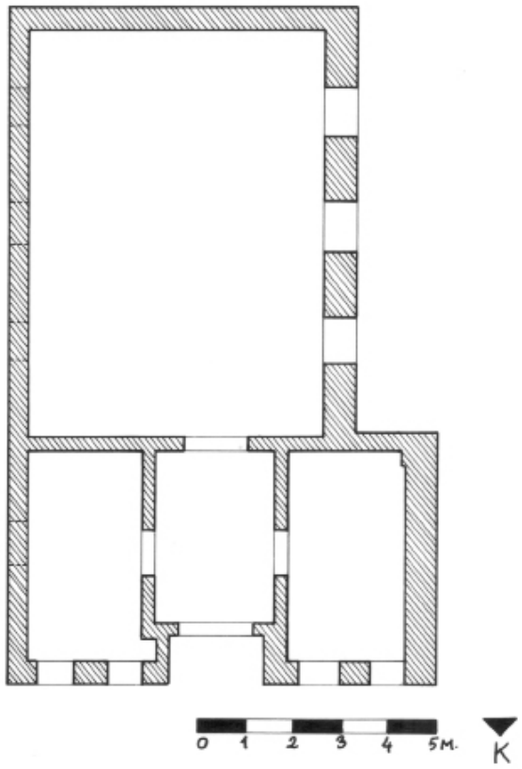
Yeri : Talas/Harman Mahallesi, Kemal Timuçin Meydanının güneyinde, Harman Camiinin batısında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve kütüphane olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : H.1286/M.1869

Plan ve mimari özellikleri : Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir mekan olarak inşa edilen eser bodrum ve zemin olmak üzere iki katlı olarak inşa edilmiştir. Genel kütle itibariyle ters T biçiminde düzenlenmiştir. Kuzey cephede bulunan giriş kapısı, bir eyvan şeklinde ele alınan yapının kuzey tarafından iki oda bulunmaktadır. Bu odaların güney tarafında da bugün kütüphane salonu olarak kullanılan dershane mekanı yer almaktadır. Kuzey taraftaki odaların doğu ve batıya doğru çıkıntı yaptığı gözlenmektedir. Yapının üst örtüsü orijinalinde ardıç direkler üzerine düz toprak dam iken, 1999-2000 yılları arasında yapılan onarımlarla betonarme olarak yenilenmiştir. Toprak sıvalı duvarlar da kireçle badanalanmıştır. Yapı batı cephesinde üç, kuzey ve doğu cephesinde dörder toplam on bir pencereyle aydınlatılmaktadır. Ayrıca batı cephede bodrum katın havalandırılması ve aydınlatılmasını sağlayan iki tepe pencere bulunmaktadır. Kuzey ve batı cephedeki pencereler, üst kısmı yuvarlak kemer şeklinde düzenlenmiş düz profilli bir silme kuşağıyla çerçevelenmiştir. Yapının saçak seviyesinde üç yönden dolaşan silme kuşağı dikkati çeker. Giriş eyvanının üst kısmında saçağa yakın bölümde barok tarzı bir yuvarlak kemerle çerçevelenmiş inşa kitabesi bulunmaktadır.

Süslemesi : Yapı süsleme olarak oldukça sadedir. Pencereleri çerçeveleyen ve saçak kısmını dolaşan silme dışında bezeme yoktur.

(Yıldıray Özbek'ten)

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabede, yapının sultan Abdülaziz tarafından Talas'lıların da yardımıyla H.1286/M.1869-70 yılında inşa edildiği belirtilmektedir.

Tarihlendirme : Kitabesinden hareketle 1869 yılında yapıldığı bilinen eser, 1999-2000 yılında hayırsever Kemal Timuçin tarafından tamir ettirilmiştir.

Kaynakça:

Kerim Türkmen, "Talas Rüştiye Mektebi", **Sanatsal Mozaik,** Nisan 2000, s.38-41.

Talas Rüştiye Mektebi, genel görünüş.

Talas Rüştiye Mektebi, giriş cephesi.

Talas Rüştiye Mektebi, kitabe.

Talas Rüştiye Mektebi, iç mekan.

ESERİN ADI : TALAS AMERİKAN KOLEJİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Yukarı Talas'ta.

Bugünkü durumu : Erkek Okulu binası Gençlik ve Spor Müdürlüğü kamp tesisleri, Kız Okulu binası ise Erciyes Üniversitesi Sosyal Tesisleri olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : 1893 (19. yüz yıl sonu)

Plan ve mimari özellikleri : Yukarı Talas'ta bir yapı grubu olarak 19. yüzyılın sonlarında Amerikalı misyonerler tarafından kızlar ve erkekler için ayrı ayrı yaptırılan kolejleri bulunmaktadır. Talas Amerikan Koleji iki ayrı alanda birbirinden ayrı yapı grupları şekline dönüşmüştür.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Tesisleri olarak kullanılan Kız Okulu binası etrafına öğrencilerin yatakhanesi, yemekhanesi ve idare binaları da ilave edilmiştir.

Kız Okulu Binası:

Engebeli bir arazi üzerinde zeminin düzeltilmesi ile oluşturulan düz alanlara inşa edilen binalardan en eskisi Kız Okulu binasıdır. Eser üç katlıdır.Yapının doğu ve batı cephelerde girişi bulunmaktadır. Ana girişi batı yönden altıgen oluşturacak şekilde yapılmıştır. Altıgenin köşelerini oluşturan sütunceler birbirine sivri kemerlerle bağlanmıştır. Bina kütlesinden çıkıntı yaparak dört serbest sütuna ve doğuda yapının bünyesine dahil edilen girişin üzeri ikinci ve üçüncü katlarda kapalı olarak devam etmektedir.

Yapının katları silmelerle sınırlandırılmıştır. Sonradan batı cephenin kuzey ucuna iki katlı bir bölüm ilave edilmiştir.Yapının içerisi ortada bir sofa ve sofaya açılan odalar şeklinde tanzim edilmiştir. Ayrıca doğu batı doğrultusundaki sofada merdivenlerle geçilen bir kademelenme oluşturulmuştur.

Bu bina kız okulu olmasının yanında kızların yatakhanesi olarak da kullanılmıştır.

Öğretmenler Binası:

Kız Okulunun doğusunda yer almaktadır. Zemin üzerine üç kat olarak inşa edilmiştir. Güney cephe ortasında yer alan girişi; merdivenle çıkılan bir sahanlıktandır. Sahanlık, güney yönde dört ayak ve ayakları beden duvarları ile birleştiren ve ikinci katın balkonunu oluşturan bölüm şeklinde düzenlenmiştir.

Bu bina içerisinde de ortada bulunan sofaya açılan odalar şeklinde yapılmıştır.

İdare Binası :

Kız okulu ve öğretmenler binasının kuzey doğu köşesinde yer almaktadır.

Öğretmenler binası ile benzer girişe sahip olan binanın girişi sonradan kapatılarak batı yönden ikinci kata alınmış ve buraya merdivenle çıkılmaktadır.

Bu yapıların bulunduğu alan içerisine farklı tarihlerde sağlık binası ve çamaşırhane gibi ek yapılar inşa edilmiştir.

Erkek Okulu Binası:

Erkek Okulu binası Gençlik ve Spor Müdürlüğü kamp tesisleri olarak kullanılmaktadır.

Bu yapı diğerlerinde farklı olarak dört katlı ve doğu batı doğrultusunda büyük ebatlı olarak inşa edilmiştir.

Girişi kuzey cephe ortasından verilmiştir. Son zamanlarda yatakhaneye dönüştürülen yapı, kullanım amacına uygun olarak bölümler ilave edilmiş ve asli plan şemasını kaybetmiştir.

Bu binanın yakınına marangozhane ve yemekhane olarak kullanılan ikinci bir yapı inşa edilmiştir. Tek katlı olarak yapılan bu bina günümüzde yemekhane olarak kullanılmaktadır.

Süslemesi : Yapılarda cephelerin hareketlendirilmeleri dışında süs unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapılarda düzgün kesme taş malzeme kullanımıştır.

Kitabesi : Yoktur.

Tarihlendirme : Binalar 19. yüzyılın sonlarında Amerika'lı misyonerler tarafından kız ve erkek öğrenciler için kolej olarak yapılmıştır.

Kaynakça:

Hasan Özsoy, **Dünden Bugüne Talas,** Kayseri, 1996.

Aşkın, A.,-Aktaş A., **Talas İmar Planı Açıklama Paporu,** 1990.

Mustafa Dağlı, **Anadolu'da Kurulan Yabancı Okullar ve Tesirleri,** Kayseri, 1990.

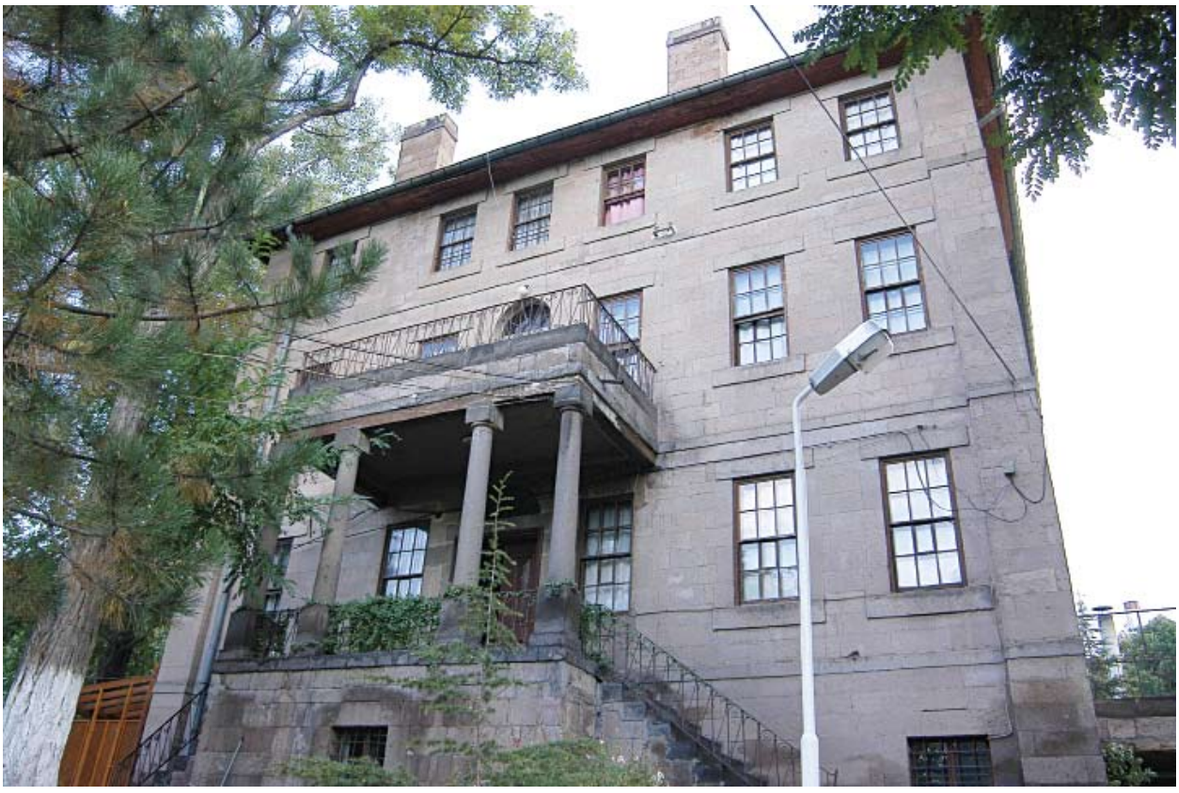
Uygur Kocabaşoğlu, **Anadolu'daki Amerika,** İstanbul, 1989.

Amerikan Koleji Erkekler Okulu, genel görünüş.

Amerikan Koleji Erkekler Okulu, genel görünüş.

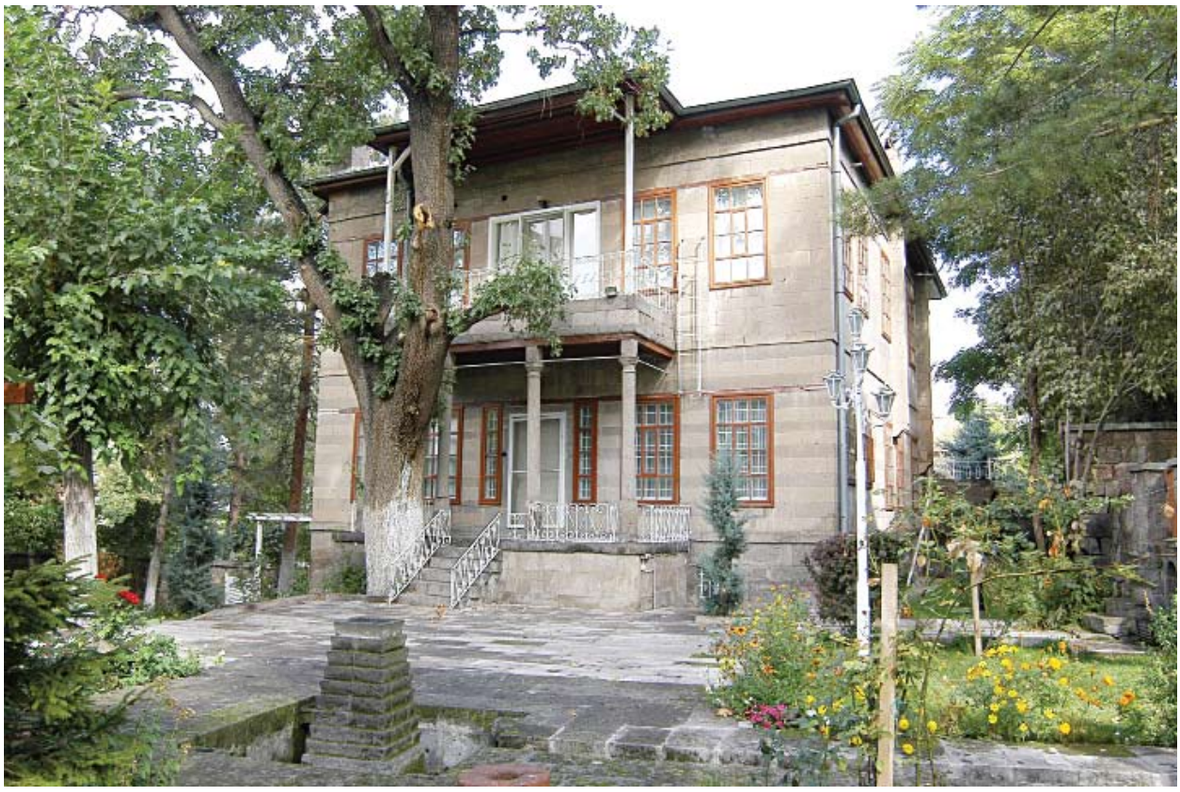
Amerikan Koleji Erkekler Okulu, genel görünüş.

Amerikan Koleji Erkekler Okulu, genel görünüş.

Amerikan Koleji, kız yatakhanesi.

Amerikan Koleji Erkekler Okulu, genel görünüş.

Amerikan Koleji Erkekler Okulu, iç mekan.

ESERİN ADI : TALAS DELİÇAY KÖPRÜSÜ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Alidağ Yolu üzerinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Yakın tarihlerde onarılmış olmakla birlikte kullanılmamaktadır.

Tarihi : H.1230/M.1814 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : 2002 yılına kadar harap durumda olan köprü yanındaki benzin istasyonunun sahibince onarılmıştır. Deliçay üzerinde doğu-batı doğrultuda tek kemerli olarak yapılmıştır. Köprünün onarımı herhangi bir projeye bağlı kalınmadan ve koruma kurulunun izni alınmadan yapılmıştır. Köprünün orijinal halinden sadece ayakların alt bölümünde dört sıra halindeki taşlar kalmıştır. Eski fotoğraflarıyla karşılaştırıldığında onarım sonunda köprünün orijinalinden daha yüksek ve geniş yapılmış olduğu gözlenmektedir. Köprü ayaklarının çevresi yakınındaki benzin istasyonunca adeta bir çöplük gibi kullanılmaktadır.

Süslemesi : Eserde kayda değer süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Köprüde kemer ve ayakların duvarlarında kaba yonu moloz taş, kaplamalarda da düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Köprünün kitabesi yoktur. Ancak kaynaklarda Talas halkından toplanan öşür, rüsûmu örfiye, bina vergisi, kantar vergisi, kovan vergisi ve diğer vergilerin gelirleriyle bu köprünün 1814 yılında inşa edildiği belirtilmektedir.

Kaynakça:

Halit Erkiletlioğlu, **Osmanlılar Zamanında Kayseri,** Kayseri 1996, s.204.

Talas Deliçay Köprüsü, görünüşü.

ESERİN ADI : KURUKÖPRÜ KÖPRÜSÜ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Kuruköprü Kasabasında bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve kullanılmaktadır.

Tarihi : Bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Köprü, Kuruköprü kasabası ortasından geçen dere yatağında bulunmaktadır. Şu anda iki kemerli olarak görülen köprünün kuzey taraftan betonarme bir köprüyle genişletilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Köprünün batı tarafında sonradan betondan yapılmış bir geçit bulunmaktadır. Orijinalinde iki kemerli olan köprüye, dere yatağı genişletilirken sonradan bu göz eklenmiş olmalıdır. Güney tarafta iki kemerin ortasında bir sel yaran bulunmaktadır. Sel yaran yarım daire şeklinde tasarlanmıştır. Köprünün korkulukları yoktur. Köprü üzerine de beton dökülmüştür.

Süslemesi : Eserde süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taş malzemeyle yapılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Köprünün ne zaman yapılmış olduğuna ilişkin bir görüş ileri sürmek şimdilik mümkün değildir.

Talas Deliçay Köprüsü, kaynak tarafından görünüş.

ESERİN ADI : TALAS HACI AHMET EFENDİ ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Tapucak Mahallesi, Beydağı Sokağı üzerinde, Han Camiinin güneydoğusunda bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam olmakla birlikte kullanılmamaktadır.

Tarihi : Kitabesine göre, H.1303/M.1885 yılında inşa ettirilmiştir.

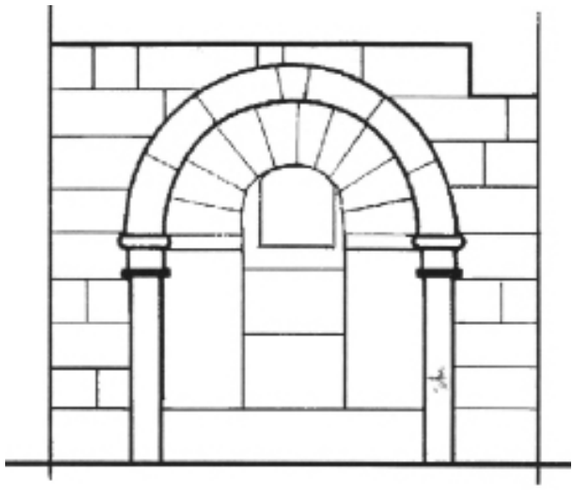
Plan ve mimari özellikleri : Tek cepheli ve kemerli olarak inşa edilen çeşme, 3.80 m. yüksekliğe, 2.35 m. genişliğe ve 1.60 m. derinliğe sahiptir. Çeşme nişini örten yuvarlak kemer yanlarda kare kesitli ayaklara oturmaktadır. Çeşme nişinin yarım kubbe biçimindeki küresel örtüsü, taşların ışınsal olarak dizilmesiyle oluşturulmuştur. Nişin ortasına da kitabe yerleştirilmiştir.

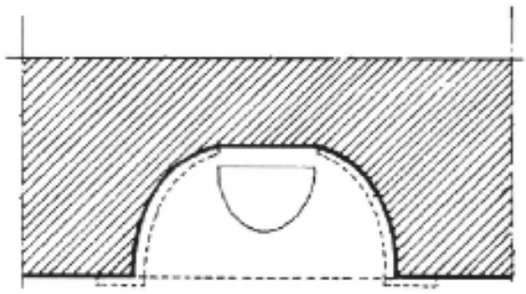
Süslemesi : Eserde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Eserin kitabesinde mermer, diğer tüm bölümlerinde kaba yonu ve kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Çeşmenin kitabesi celi sülüs hatla altı satır olarak yazılmıştır. Kitabeden eserin Hacı Ahmet Ağa tarafından 1303 yılı (1885) Ramazan ayında yaptırılmış olduğu öğrenilmektedir.

Tarihlendirme : Yapı kitabesine göre 1885 tarihlidir.

Talas Ahmet Efendi Çeşmesi

(Mustafa Denktaş'tan)

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.118-119.

Hacı Ahmet Ağa Çeşmesi, genel görünüş.

Hacı Ahmet Ağa Çeşmesi, kitabe.

ESERİN ADI : TALAS ALİ SAİB PAŞA ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Kiçiköy Mahallesi, Ali Saib Paşa sokağında, Ali Saib Paşa Cami avlusunun kuzeybatı köşesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu: Sağlam olmakla birlikte suyu akmadığı için kullanılmamaktadır.

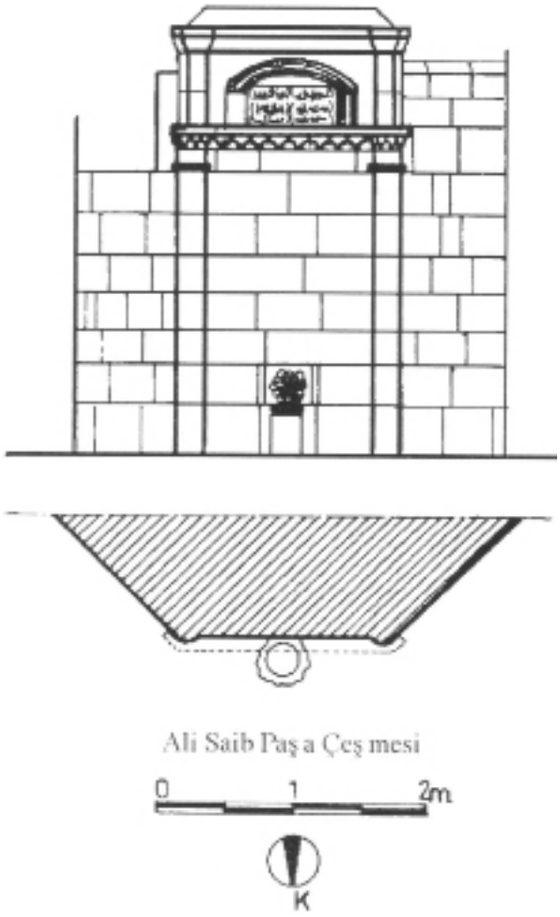
Tarihi : Kitabesine göre eser H.1305/1886-1887 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Caminin avlu duvarıyla birlikte inşa edilen çeşme 3.38 m. yükseklikte, 1.65 m. genişliktedir. Çeşmenin cephesi duvar içine gömülmüş sütuncelerle sınırlandırılmıştır. Kemeri ve nişi bulunmayıp düz cepheli bir çeşmedir. Çeşmenin üst bölümünde yer alan bir silme kuşağı cepheyi ikiye bölmektedir. Silmenin alt kısımları sarkıtlarla hareketlendirilmiştir. Silmenin üst bölümünde yapının mermere işlenmiş kitabesi bulunur. Çeşme saçağı silmelerle hareketlendirilmiş, üst kısmı da harpuşta ile bitirilmiştir. Çeşmenin tek lüle bağlanmış ayna taşının yüzeyinde altı yapraklı bir rozet kabartması görülür.

Süslemesi : Eserde süsleme olarak sarkıtlı silmelerden ve ayna taşının yüzeyini bezeyen rozetten bahsedilebilir.

Malzeme ve teknik : Çeşmenin ayna taşı, kitabe ve yalağında mermer, diğer bölümlerinde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Çeşmenin iki mısradan üç satır olarak nesih hatla düzenlenen kitabesinde H.1305/M.1886-1887 tarihi ve bani olarak Ali Saib Paşa'nın adı okunmaktadır. Kitabesine göre 1886-87 yılında inşa edilmiştir.

(Mustafa Denktaş'tan)

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.120-122.

Ali Saib Paşa Çeşmesi, genel görünüş.

Ali Saib Paşa Çeşmesi, kitabe.

ESERİN ADI : TALAS ESMA HANIM ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Kiçiköy Mahallesi, Ali Saib Paşa sokağının bitiminde güneydeki çukurda yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam olmakla birlikte suyu akmadığı için kullanılmamaktadır.

Tarihi : H.1305/1886-1887 senesinde yaptırılmıştır.

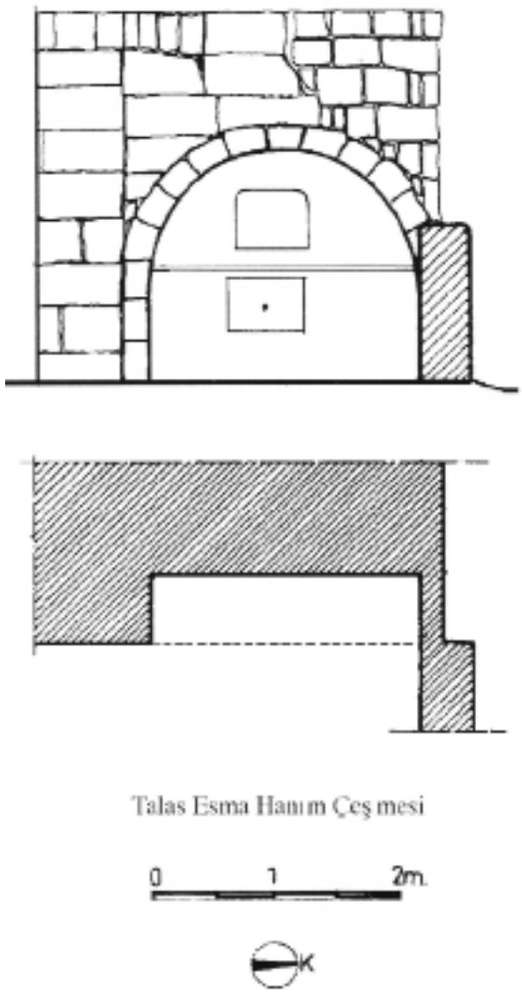
Plan ve mimari özellikleri : Tek kemerli olarak düzenlenen eser, güneyindeki evin duvarına sonradan eklenerek inşa edilmiştir. Çeşme, 3.06 m. yükseklik, 2.55 m. genişliğe ve 1.56 m. derinliğe sahiptir. Çeşme nişi yuvarlak basık kemerle örtülmüştür. Ayna taşı hafif güneye kaydırılmıştır. Beyaz mermerden yapılan ayna taşının çevresi bitkisel bir bordürle süslenmiştir.

Süslemesi : Eserin ayna taşının etrafındaki bitkisel bezeme dışında herhangi bir süslemesi yoktur.

Malzeme ve teknik : Çeşmenin genelinde kaba yonu taşı kullanılmışken, kitabe ve ayna taşında mermer malzeme tercih edilmiştir.

Kitabesi : İkişer mısralık üç satırdan oluşan ve sülüs hatla yazılan kitabeden çeşmenin H.1305/M.1886-1887 yılında Ali Saib Paşa tarafından annesi Esma Hanım için yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Tarihlendirme : Eser 1886-1887 yılında yaptırılmıştır.

(Mustafa Denktaş'tan)

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.124-126.

Esma Hanım Çeşmesi, genel görünüş.

Esma Hanım Çeşmesi, kitabe.

ESERİN ADI : TALAS MEYDAN ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Kiçiköy Mahallesi, Ali Saib Paşa sokağının girişinde bulunmaktadır.

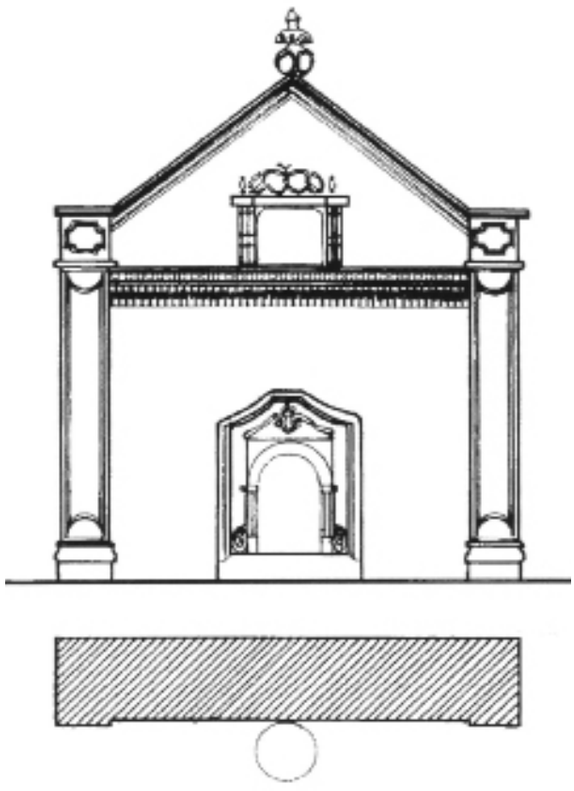
Bugünkü durumu: Yapı sağlam olmakla birlikte kullanılmamaktadır.

Tarihi : Yapı H.1305/M.1887 yılında inşa ettirilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Kemersiz olarak inşa edilen çeşme, 5.00 m. yükseklik, 3.60 m. genişliğe sahip olup üçgen alınlıklıdır. Çeşme cephesi yanlarda 5 cm. çıkıntı yapan plastırlarla sınırlandırılmıştır. Plastırların üzeri silmelerle hareketlendirilmiştir. Çeşmenin üçgen alınlığının saçak kısmı öne doğru çıkıntı yapan farklı ölçülerdeki silmelerle bezenmiş olup alınlık kürevî bir alemle tamamlanmıştır. Üçgen alınlığın ortasında bulunan kitabe yanlarda S formunda kıvrılan konsollarla sınırlandırılmıştır. Kitabenin üst kısmı kıvrım yapan kenger yapraklarıyla bezelidir. Kitabenin tam altındaki süsleme kuşakları cephe boyunca uzanmaktadır. Beş kademeden oluşan süsleme kuşağının birincisi düz silmedir. Düz silmenin altında pramidal dişlerden oluşan bir şerit, bu şeridin altında da ikinci düz silme kuşağı yer alır. En alt kısımda ise üç kademeli olarak yapılmış ve birbiri üzerine bindirilmiş dentikül motifleri dikkati çeker. Çeşmenin ayna taşı küçük bir çeşme formunda düzenlenmiştir. Ayna taşında tek lüle deliği bulunmaktadır. Çeşmenin yalaklarından birisi günümüze ulaşmıştır.

Süslemesi : Kayseri'deki düz cepheli çeşme örneklerinden biri olan Talas Meydan çeşmesinde silmelerin yanısıra dentiküller ve kıvrımlar yapan kenger yapraklarından oluşan bezemeler görülür.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş, kitabe, ayna taşı ve yalakta mermer malzeme kullanılmıştır.

(Mustafa Denktaş'tan)

Kitabesi : Kitabe ikişer mısralık üç satır halinde sülüs hatla düzenlenmiş olup, H.1305/M.1887 tarihini taşır. Eser Ali Saib Paşa tarafından babası İbrahim Efendi adına yaptırılmıştır.

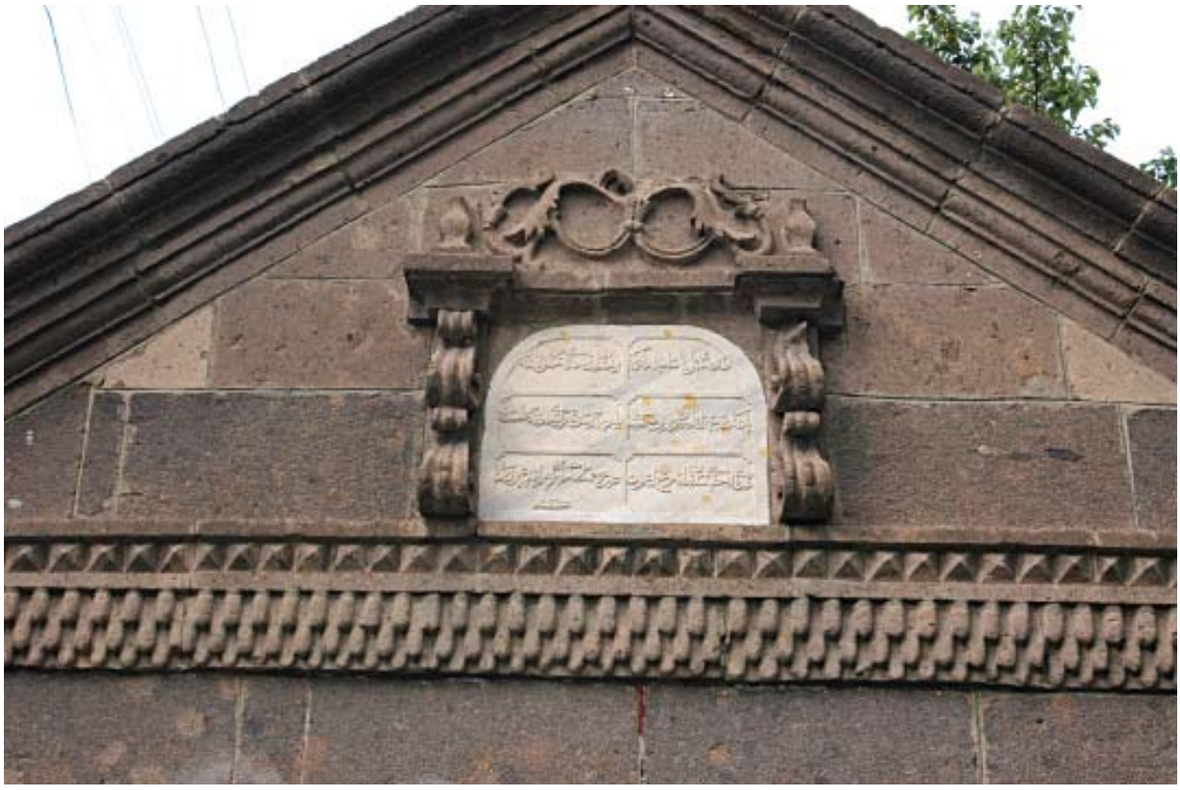
Tarihlendirme : Kitabesinden hareketle çeşmenin 1887 yılında inşa ettirilmiş olduğu öğrenilmektedir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.122-124.

Talas Meydan Çeşmesi, genel görünüş.

Talas Meydan Çeşmesi, kitabe.

ESERİN ADI : ENDÜRLÜK TİREM BAŞI ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Endürlük Mahallesinde, Cumhuriyet Meydanında, Alsancak Sokakta yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumdaki eser günümüzde kullanılmaktadır.

Tarihi : Çeşmenin ne zaman inşa edildiği bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Çeşme arkasındaki mahzenin ön yüzüne inşa edilmiştir. Önünde sonradan yapılmış betondan bir sundurma vardır. Çeşme nişini örten sivri kemer doğrudan duvarlara oturmaktadır. Çeşmenin orijinal lüleleri ve yalağı hakkında bilgimiz yoktur. Bugün niş içinde tek bir musluk bulunmaktadır.

Süslemesi : Çeşmede süsleme nitelikli herhangi bir unsur bulunmamaktadır.

Malzeme ve teknik : Çeşmenin ön yüzünde düzgün kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Yöre sakinlerinin anlattıklarına göre 150 yıl önce yapılmış olan bu çeşme aslına sadık kalınarak 1960'larda yenilenmiştir.

Tirem Başı Çeşmesi, genel görünüş.

ESERİN ADI : ENDÜRLÜK KARASU ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Endürlük Mahallesinde, Ali Rıza Caddesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve kullanılmaktadır. Daha çok hayvanların su içtiği bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

Tarihi : Tarihi bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Çeşme mahalle ortasından geçen Karasu deresinin kenarındadır. Bir eyvan şeklinde tasarlanmıştır. Güney kuzey doğrultuda dikdörtgen bir mekan olarak düzenlenen çeşmenin üzeri üç yuvarlak kemer ve aralara yerleştirilmiş sal taşlarıyla beşik tonozla örtülmüştür. Kenar duvarlarda yer yer moloz taş kullanılmıştır. Çeşmenin batı duvarının güney ucunda bir lüle ve iki küçük niş yer almaktadır. Çeşme nişi (eyvan) içinde batı ve kuzey cepheleri kaplayacak şekilde yerleştirilmiş taş yalaklar mevcuttur. Ayrıca çeşmenin kuzey duvarının dış yüzünde bir arktan gelen suların toplandığı üç küçük yalak daha vardır.

Süslemesi : Eserde herhangi bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Kemerlerde düzgün kesme taş, duvarlarda kaba yonu yer yer moloz taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Muhtemelen 19.yüzyıl sonlarında inşa edilmiş olmalıdır.

Karasu Çeşmesi, genel görünüş.

Karasu Çeşmesi, nişinin görünüşü.

Karasu Çeşmesi.

ESERİN ADI :TALAS HARMAN CAMİSİ ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Talas/Harman mahallesinde bulunan yapı, Harman Camisinin kuzeydoğu köşesinde yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam ve işlevine uygun olarak kullanılmaktadır.

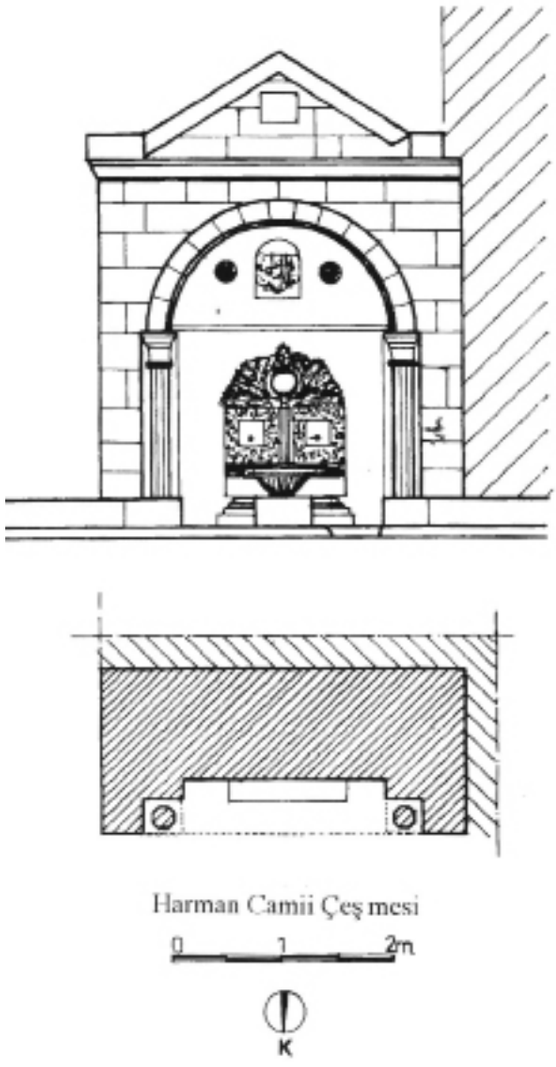
Tarihi : Kitabesinde inşa tarihi, bani ve sanatçı adı verecek ibareler yoktur.

Plan ve mimari özellikleri : Tek kemerli ve üçgen alınlıklı olarak düzenlenen eser, 4.50m. yükseklik, 3.26m. genişlik ve 1.50m.derinliktedir. Dikdörtgen prizmatik bir görünüşe sahip olan çeşmenin nişini örten yuvarlak kemeri, yanlarda duvara gömülü sekizgen kesitli sütunların üzerindeki başlıklara oturmaktadır. Çeşme kemeri ve üstteki silme profillerle hareketlendirilmiştir. Çeşmenin beyaz mermerden yapılan ve etrafı bitkisel bezemelerle süslenen ayna taşında iki lüle bulunmaktayken bugün bu lüleler iptal edilmiştir. Ayna taşının ortasına açılan yeni bir lüle kullanılmaktadır. Ayna taşının üstünde bulunan kahverengi taşın yüzeyi, yüksek kabartma olarak yapılmış akant yapraklarıyla bezenmiştir. Monoblok taştan yapılan çeşme yalağının kenarları profillerle süslenmiştir. Üçgen alınlığın yüzeyinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır.

Süslemesi : Süsleme olarak kemer ve saçaktaki silmelerin yanı sıra, ayna taşını çevreleyen bitkisel bezeme ve kahverengi taş üzerindeki yüksek kabartma akantüs yapraklı kompozisyon dikkat çekicidir. Kitabenin iki yanında simetrik olarak yüzeyden taşırılmış birer gülbezek motifi görülmektedir.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş ve ayna taşı ve yalakta mermer malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Çeşmenin kitabesinde "hüve'l-hallâku'l-bâkî, sene" ve "maşallah" ibareleri yazılıdır.

(Mustafa Denktaş'tan)

Tarihlendirme : Harman Cami Çeşmesi, Talas Meydan Çeşmesi (1887) ve Lise Çeşmeleriyle olan benzerliği dikkate alınarak 19.yüzyılın sonlarında veya 20.yüzyılın başlarına tarihlendirilebilir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.128-129.

Harman Cami Çeşmesi.

ESERİN ADI : TALAS SALİH AĞA ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

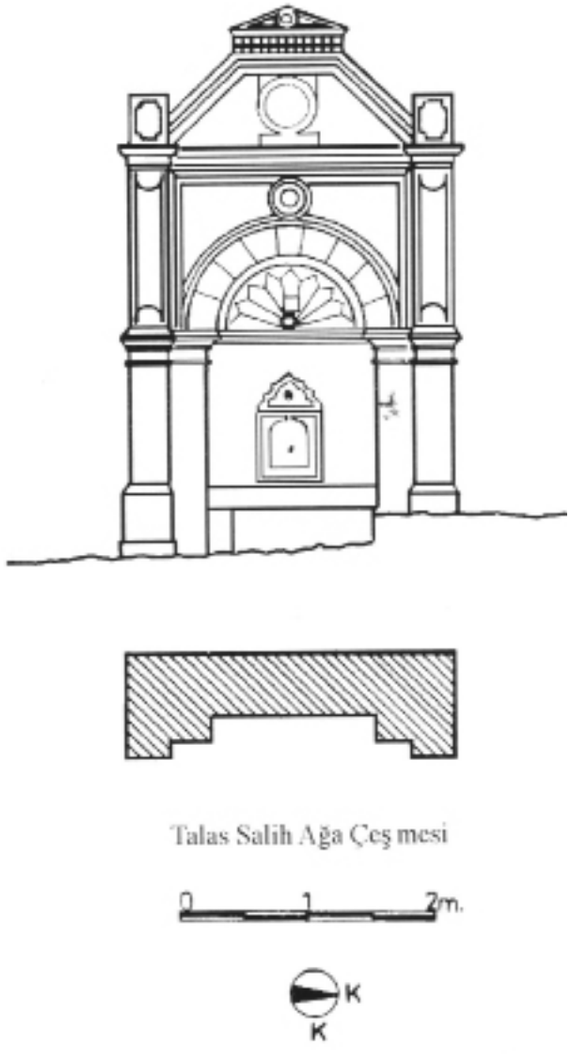
Yeri : Talas/Tablakaya Mahallesi, Hükümet Caddesi ile Çeşme sokağının birleştiği köşede bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam olmakla birlikte kullanılmamaktadır.

Tarihi : H.1344/M.1926 yılında inşa ettirilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Tek kemerli ve üçgen alınlıklı olarak düzenlenen çeşme 4.50 m. yüksekliğe, 258 m. genişliğe ve 0.88 m. derinliğe sahiptir. Çeşmenin üst kısmı üçgen bir alınlıkla bitirilmiştir. Çeşme nişini örten profilli yuvarlak kemer yanlardaki ayaklara oturmaktadır. Yuvarlak kemerin kilit taşı dairesel geçme şeklinde yapılmıştır. Ayakların üzerindeki başlıklardan başlayan profilli silmeler tüm çeşme nişini dolaşmaktadır. Kemerin oturduğu ayakların başlıklarının altında birer tane kabartma rozet dikkati çeker. Çeşme nişinin silme kuşağının üst kısmında kalan yüzeyi, siyah ve beyaz mermerin yelpaze deseni oluşturacak şekilde dönüşümlü olarak kullanımıyla meydana gelmiş kompozisyonla süslenmiştir. Nişin alt kısmında bulunan ayna taşı mermer malzemeden olup tek lüleye sahiptir. Ayna taşı basit silmelerle hareketlendirilmiştir. Çeşme kemerinin oturduğu ayaklar yanlarda birer plastırla sınırlandırılmıştır. Plastırların kemerin oturduğu başlık seviyesinde başlıkları olduğu ve silmelerle bezendiği görülmektedir. Plastırlar profilli silmelerle hareketlendirilmiş bir lentoyla birbirine bağlanmıştır. Üçgen alınlığın ortasında kiremit rengi taşla çerçeveye alınmış beyaz mermerden dairesel şekilde düzenlenmiş kitabe bulunmaktadır. Üçgen alınlığın üst kısmında daha küçük ölçekli bir üçgen alınlık yer almaktadır.

Süslemesi : Çeşme nişini boydan boya dolaşan profilli silmelerin yanı sıra eserde görülen en önemli süsleme siyah ve beyaz mermerin dönüşümlü kullanımıyla elde edilmiş olan yelpaze kompozisyonudur. Ayrıca kemer ayağındaki rozetler de yapıyı bezeyen elemanlar olarak kabul edilebilir.

(Mustafa Denktaş'tan)

Malzeme ve teknik : Çeşmenin kitabesinde, ayna taşında ve kemer içindeki süslemede beyaz ve siyah mermer, diğer kısımlarda ise kesme taş malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Çeşmenin üçgen alınlığının içinde dairesel bir mermer üzerine işlenen kitabesi beş satır halinde nesih hatla düzenlenmiştir. Kitabeden eserin Balcı Halil oğlu Salih Ağa tarafından H.1344/M.1926 yılında inşa ettirilmiş olduğu öğrenilmektedir.

Tarihlendirme : Kitabesinden eserin H.1344/M.1926 yılında yaptırıldığı bilinmektedir.

Kaynakça:

Mustafa Denktaş, **Kayseri'deki Tarihi Su Yapıları,** Kayseri 2000, s.136-138.

Salih Ağa Çeşmesi, genel görünüş.

Salih Ağa Çeşmesi, detay.

ESERİN ADI : ENDÜRLÜK ABUSTOL ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi :Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi Endürlük Mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Büyük oranda sağlam olmakla birlikte kullanılmamaktadır.

Tarihi : Eserin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Çeşme arka yüzünde mahzeniyle birlikte inşa edilmiştir. Yaklaşık kare ölçülerde bir yapıdır. Kuzey duvarının üst kısmında suyun miktarının kontrol edildiği küçük bir pencere bulunmaktadır.Kuzey duvarın batı köşesine yakın bir yerde de su deposunun dolması halinde tahliye oluğu yer almaktadır. Bu cephede çeşmenin çatısından akacak suyu boşaltacak bir de çörten mevcuttur. Çeşmenin ön yüzü düzgün kesme taşla daha belirgin halde düzenlenmiştir. Ön yüzün ortasında kare kesitli ayaklara oturan ve kilit taşı yüzeyden taşırılmış olarak tasarlanan yuvarlak kemerli niş dikkati çeker. Yuvarlak kemerin üzerinde yüzeyden taşırılmış silmelerle biçimlendirilmiş üçgen alınlık görülür. Kemerli nişin alt seviyesinde yer alan iki lüle deliği kapatılarak sonradan tek bir musluk bağlanmıştır. Zemine kadar inen nişin iki yanında sekiler mevcuttur. Çeşmenin yalağı yoktur.

Süslemesi : Eserde basit silmeler ve üçgen alınlık dışında bezeme yoktur.

Malzeme ve teknik : Çeşmenin ön yüzünde büyük boyutlu düzgün kesme taş, yan duvarlarında kaba yonu taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Üçgen alınlık kullanımına bakarak 19.yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilebilir.

Abustol Çeşmesi, genel görünüş.

Abustol Çeşmesi, detay.

ESERİN ADI : ENDÜRLÜK KAYALAR ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Endürlük Mahallesi, Sönmez Sokakta bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Eser kısmen sağlam olmakla birlikte günümüzde kullanılmamaktadır.

Tarihi : Eserin ne zaman yapıldığı bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı bir evin bahçe duvarının bir cephesine tek kemerli ve tek cepheli olarak inşa edilmiştir. Çeşme duvar yüzeyinden biraz daha öne çıkarılmıştır. Çeşme nişini örten sivri kemer yanlardaki yekpare taştan yapılmış ayaklar üzerine oturmaktadır. Başlıkların üzerindeki tablalar basit silme kuşaklarıyla hareketlendirilmiş, bu silme kuşağı çeşme nişinin içinde de devam ettirilmiştir. Ancak niş içindeki silme kuşağının çoğu tahrip olmuştur. Çeşme nişini örten sivri kemerin yüzünde de silmeli bezeme görülür. Çeşmenin çatısı oldukça basit bir üçgen alınlıkla tamamlanmış, üst duvara da bir harpuşta eklenmiştir. Çeşme nişi içinde ayna taşı yoktur. Taşlardan biri üzerinde tek musluk deliği dikkati çeker. Önündeki orijinal yalak yok olduğundan betondan bir yalak bulunmaktadır. Kemerin oturduğu ayaklardan soldakinin önünde küçük bir seki mevcuttur.

Süslemesi : Kemerin oturduğu ayaklar ve niş içini dolaşan silme ve kemer yüzeyini hareketlendiren silme dışında bezeme yoktur.

Malzeme ve teknik : Genel olarak düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Üst kısmın bir üçgen alınlık şeklinde bitirilmiş olmasına bakılırsa 19.yüzyılın ikinci yarısında yapılmış olmalıdır.

Kayalar Çeşmesi, genel görünüş.

Kayalar Çeşmesi, ön cephe görünüşü.

Kayalar Çeşmesi, ön cephe görünüşü.

ESERİN ADI : ENDÜRLÜK ÜÇ BENT ÇEŞMESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Endürlük Mahallesi, Ali Rıza Caddesinin sonunda bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Çeşme günümüzde kullanılmamaktadır.

Tarihi : Eserin tarihi bilinmemektedir.

Plan ve mimari özellikleri : Çeşme Abustol çeşmesi gibi mahzenli bir çeşmedir. Bir yamaca kurgulanmıştır. Ön yüzünde çeşme nişi ve onun üzerinde bir pencere açıklığı görülmektedir. Çeşme nişinin sol tarafında tahliye çörteni yer almaktadır. Çeşme nişi iki yandan iki büyük blok taşla sınırlanmıştır. Bu taşların üzerinde dikdörtgen biçimli ve iç ve dış bükey silmelerle hareketlendirilmiş birer tabla yer alır. Tablaların üzerine yerleştirilmiş taşlar yekpare tek bir taşı (çeşme lentosunu) taşırlar. Çeşmenin ayna taşı yoktur. Niş içindeki taşlardan biri üzerinde tek lüle deliği bulunmaktadır. Niş içi hayvan atıkları ve toprakla dolduğundan sekisi ve yalağı hakkında bilgimiz yoktur.

Süslemesi : Çeşmede kayda değer bir süsleme yoktur.

Malzeme ve teknik : Düzgün kesme taşla birlikte duvarlarda kaba yonu taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Ne zaman yapılmış olabileceği hakkında bir görüş mevcut değildir.

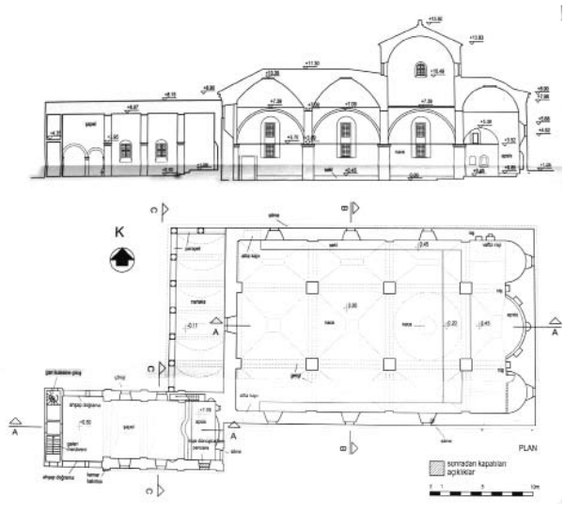

Üç Bent Çeşmesi, genel görünüş.

Üç Bent Çeşmesi, detay.

ESERİN ADI : ZİNCİDERE VAFTİZCİ YAHYA KİLİSESİ

(Şeyda Güngör Açıkgöz'den)

İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Zincidere Kasabasındaki askeri tugayın içinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumdaki bina askeri tugay tarafından eğitim salonu olarak kullanılmaktadır.

Tarihi : Yapıdaki en eski kitabe 1728 tarihlidir. Muhtelif zamanlarda eklemeler olmuştur.

Plan ve mimari özellikleri : Kilise doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen plânlıdır. Bazilikal planda inşa edilen kilise üç nefli olup doğusunda neflerin hizasında üç yarım yuvarlak apsise sahiptir. Apsisler dıştan düz duvarla sınırlandırılmıştır. Batıda kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen planlı narteks yer almaktadır. Narteks dışta tek yüzlü çatı, içte beşik tonozla örtülüdür.

Naosta neflerin ayırımı beşerden on ayakla sağlanmıştır. Nef ayırımı, ayaklara kuzey-güney ve doğu-batı doğrultuda atılmış kemerlerle sağlanmıştır. Kilisenin örtü sistemi yan neflerde ve orta nefte tekne tonoz, apsis önünde kubbe, apsisler ise içte yarım kubbelidir. Kilisenin naosa açılan üç girişi vardır. Biri eksende diğer ikisi kuzeybatı ve güneybatıdadır. Yapının kuzey ve güneyinde karşılıklı 2 kat pencere uygulaması görülmektedir. Birbirine simetrik olarak yerleştirilmiş toplam 12 pencere içten dışa doğru daralmakta olup dikdörtgen formlu ve yuvarlak kemerlidir. Yapının doğu ve batısında karşılıklı üçer pencere vardır. Biri eksende diğer ikisi yan neflerde olan bu pencereler içten dışa doğru daralan yuvarlak kemerli açıklıklardır. Naosta kuzey nef apsisinde iki niş, güney nef apsisinde tek niş, orta eksendeki apsiste ise iki niş bulunmaktadır. Doğuda birinci ayaklar hizasında beliren bema neflerden iki basamak yüksektir.

Kilisede duvarlar ve direkler üzerinde Hz. İsa'nın hayatını konu alan resimler yer almaktaymış. Fakat çoğu günümüze gelememiştir. Güney duvarında bitkisel bezeme bulunur. Kubbede pantakrato İsa, kubbe eteğinde Meryem ve havariler resimlenmiştir. Kubbe önündeki tekne tonozun merkezinde sarı ve kahverengi renkte rozet yer alır.

Aziz İoannes Prodromos Manastırı'nın güneybatı köşesine 1840 yılında daha küçük bir kilise olan Aziz Haralampos Kilisesi inşa edilmiştir. Bu kilise tek nefli olup bema, naostan 2 basamakla yükseltilmiştir. Apsis, içten yuvarlak, dıştan düz duvarla sınırlandırılmıştır. Kilisenin altında Aziz Panteleimon namına yapılmış karanlık bir ayazma varmış. Bu yer altı karanlık ayazmada mahallede sıhhat arayan hastaların ya da delilerin tedavisi yapılırmış.

Manastıra 1864 yılında Zincidereli Uzun Kosmo tarafından 13 m. yükseklikte, 78 cm. genişlikte çan kulesi inşa edilmiştir. Kule üzerindeki çanın İzmir'den getirilmiş olduğu söylenmektedir.

Zincidere manastırına 1882 yılında bir papaz mektebi yapılmıştır. Bu mektep, "Rodokanakios leratiki Sholi", "Kappadokiki leratiki Sholi" veya "Kata Kaserian **leratiki** Sholi" olarak adlandırılmıştır. Bu mektebin kurulmasındaki amaç vatana, millete ve devlete yararlı gençler yetiştirmek olmuştur. Papaz mektebi 1906 yılına kadar manastır binasının tamir olan dairesinde imiş. 1906 yılında üç katlı yeni bina yapılmış. Bu mektep öğretim derslerini üstlenmiş ve Gymnasion değerinde bulunmuştur. Bu mektep Anadolu Rum Ortodoks Hıristiyanlarına hizmet vermiştir.

1885 yılında "Kentrikan Kappadokikon Partenagogion (Kapadokya Merkez Kız Mektebi)

adıyla kızlar için yeni bir mektep yapılmıştır. Bu bina manastırın karşısında yer almakta olup, 2 katlı ve 12 odalıymış.

1891 yılında manastır bünyesine "Orfanotrofion Arrenon" (Çocuk Öksüzhanesi) yapılmıştır. Civar köylerden fakir ve öksüz çocuklar gelerek manastırın bir dairesinde kalmışlar ve 1897 yılında 2 katlı yeni bir bina yapıldıktan sonra bu binaya geçmişlerdir. 1892 yılında da Kız Öksüzhanesi yapılmıştır.

Süslemesi : Yapının kubbesi ve tonoz eteklerinde Hz.İsa'nın hayatından alınmış resimler ve bezeyici desenler varmış ancak günümüze tam olarak gelememiştir.

Malzeme ve teknik : Yapının tümünde düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapının muhtelif yerlerinde 1728, 1803, 1804, 1806 ve 1864 tarihli kitabeler mevcuttur. Yapıdaki kitabelerden Anastas ve Murat Kalfa, Hacı Zümrüt, Hacı Anton gibi sanatçı ve bani isimlerine rastlanmaktadır.

Tarihlendirme : Kitabelerden anlaşıldığına göre yapı 18.yüzyılın ilk yarısında inşa edilmeye (1728) başlanmış ve bu inşa süreci 1864 yılına kadar aralıklarla devam etmiştir.

Kaynakça:

Şeyda Güngör Açıkgöz, **Kayseri ve Çevresindeki 19.Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,** (İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.106-107.

Vaftizci Yahya Kilisesi, genel görünüş.

Vaftizci Yahya Kilisesi, iç mekandan görünüş.

Vaftizci Yahya Kilisesi, üst örtüden görünüş.

ESERİN ADI : TALAS/ ENDÜRLÜK KİLİSESİ

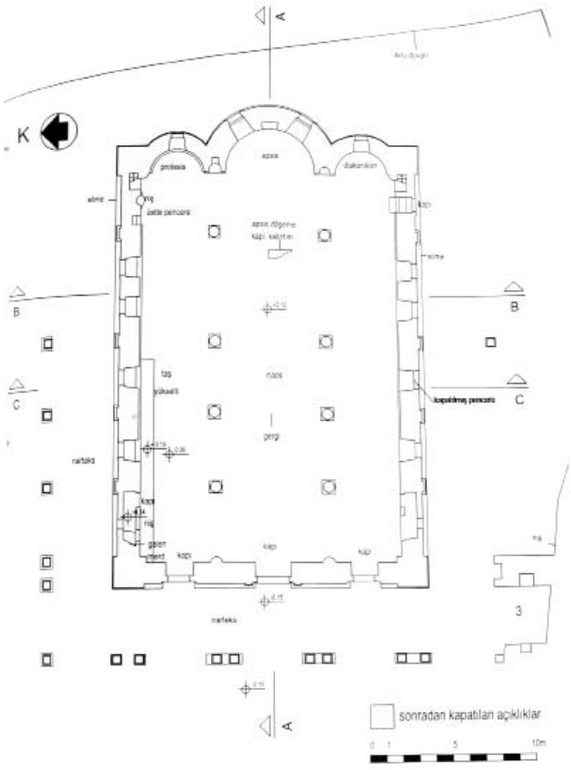
İnceleme Tarihi : Temmuz 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas ilçesi, Endürlük mahallesinde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Yer yer yıkılmış, tamire muhtaç ve kullanılmayan bir kilisedir.

Tarihi : 1831-1835 yılları arasında yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri : Talas'a bağlı Endürlük mahallesinde bulunan kilise, kitabesiyle günümüze ulaşmış bir Türk Ortodoks kilisesidir. Kilisenin etrafı yüksek duvarlarla çevrilidir. Bir düzlüğe inşa edilmiş olan kilise doğu batı doğrultuda dikdörtgen plânlıdır. Yapının beden duvarları saçak kısmında yarım daire ve düz profilli silme kuşaklarıyla çevrilidir. Yapının genel görünümünde cepheleri taçlandıran üçgen alınlıklar dikkati çeker.

(Şeyda Güngör Açıkgöz'den)

Yapının kuzey ve güney cephelerinin yarısına kadar, batıdaki narteksin uzantısı olan revaklar görülür. Kuzey cephede altlı-üstlü olarak düzenlenmiş 12 pencere açıklığı yer alır. Alt pencereler, dikdörtgen biçimli yuvarlak kemerli ve üçgen alınlıklı iken üst pencereler dikdörtgen formlu ve yalındırlar. Yapının doğu cephesi aspislerin yarım daire çıkıntılarıyla diğer cephelerden farklıdırlar. Orta apsiste iki, yan apsislerde birer pencere açıklığı görülmektedir. Ana apsisteki pencereler dikdörtgen formda ve üçgen alınlıklı iken yan apsistekiler dikdörtgen formda, yuvarlak kemerli ve alınlıksızdırlar. Ayrıca bu cephede yapıyı kuşatan kalın silmelerin dışında apsis ve yan apsisleri çeviren bir silme kuşağı daha bulunur.

(Şeyda Güngör Açıkgöz'den)

Güney cephede, güneydoğu köşede yer alan ve naosa giriş-çıkışı sağlayan bir kapı bulunur. Bu kapı hariç kuzey cepheyle simetriktir. Narteks galerisi güney cephenin ortasına kadar uzanır. Galerinin büyük bölümü yıkılmıştır. Narteksin güneybatı köşesindeki tonozlu bölümden arkad olarak adlandırılan bölüme çıkış sağlanmaktadır.

Yapıya girişin bulunduğu batı cephe daha gösterişlidir. Narteksin üzeri çapraz tonozlarla örtülmüştür. Çapraz tonozlar arasında ikiz desteklerin batıya uzanan kemer atkıları arasında da dar beşik tonozlar bulunmaktadır. Kemer karınlarının uçlarına figürler resmedilmiştir. Naosa giriş ana apsisisin simetriği olan batı cephedeki üç kapıdan sağlanmıştır. Ortadaki kapı yanlardakinden daha yüksek ve geniş olup yanlardan gömme ayaklarla kuşatılmıştır. Ayakların profillendirilmiş başlıkları arasında uzanan yatay silme kuşağı ile üstteki üçgen alınlık arasında yatık dikdörtgen pano yer almaktadır. Pano büyük olasılıkla yerinde olmayan ve mahalle muhtarlığında bulanan kitabenin yeridir. Cephenin üst kısmında ortada elips, yanlardaki yatık yürek biçimli üçlü açıklık bulunmaktadır.

Kilisenin yer döşemeleri sökülmüştür. Duvardaki sıvalar dökülmüş ve resimlerin çoğu tahrip edilmiştir. Orta nef 6.85 m. genişliktedir. Yan neflerin genişliği ise 4.55 m.dir. Nefler birbirinden dörderden sekiz sütunla ayrılmıştır. Yüksek köşeli ve iki katlı altlıklar üzerinde yükselen sütunlar yuvarlak kemerlerle birbirlerine bağlanmıştır. Sütunlar volütlü başlıklara sahiptirler. Güneydeki yan nefi ana neften ayıran doğudan ikinci sütunun başlığı altında yapının 1831 tarihini veren kitabesi vardır. 4.55 m.açıklıkla yerleştirilen sütunlar, batıya doğru daha geniş açıklık bırakarak 6.85 m.mesafeli yerleştirilmiştir. Pandantifle geçilen kubbe eteğine 5 pencere açılmıştır. Yan neflerin üzeri alçak çapraz tonozlarla örtülerek orta nefin vurgusu güçlendirilmiştir.

Kilisenin kuzeybatı ve güneybatı köşelerindeki basık kemerli kapılar ve duvar içindeki merdivenlerle çıkılarak üst kattaki galeriye ulaşılmaktadır. Kuzey cephe 12 pencere açıklığına sahiptir. Kuzeybatıdaki alt pencerelerden ikisi elips şeklinde diğerleri dikdörtgen boyutludur. Kuzeydoğu ve güneydoğu köşede, din adamlarının inzivaya çekildikleri odaya çıkışı sağlayan kapılar yer almaktadır.

Ana apsisi yan apsislerden ayıran duvarların ön yüzlerinde yuvarlak kemerle çevrilmiş dört köşe birer niş bulunmaktadır.

Yapının güney duvarı 11 pencere ile boşaltılmıştır. Yapının pencerelerinden biri eserin 1946 yılında camiye çevrilmesi dolayısıyla mihrap olarak kullanılmak amacıyla kapatılmıştır.

Batı köşelerdeki kapılardan ve duvar içindeki merdivenlerden galeri katına çıkılmaktadır. 1,5m.yakın bodur desteklere oturan yuvarlak kemerler, taş örgülü çapraz tonozlar, köşeleri volütlü başlıklar galerinin göze çarpan unsurlarıdır.

Kilisenin kuşatma duvarlarının güneydoğu köşesinde yer alan çan kulesi, çok katlı kuruluşu, açıklığı bol yapısıyla yükselmektedir. Girişi güneydoğudandır. Sekizgen kaidesi, kuşatma duvarının yüksekliğine kadar yükselmektedir. Üst iki katın sütunlu kemerli yapısı, sivri tepelikli kubbe ile taçlandırılmıştır. Gövdede alt kısım düzgün kesme taş iç duvarlarını dıştan saran sütunlu kemerli sağır galeri ile çift halkalı bir yapı gösterir. Üst kat ise sütunlara oturan yuvarlak kemerleri ile sekizgen plânı sürdüren her yöne açık kuruluştadır. Yuvarlak kemerlerin kuşattığı büyük açıklıklar yanındaki dar açıklıklarla narteks galerisindeki arkad esprisi kulede de gözlenmektedir. Kemer içlerinin dişli yapısı, kubbe saçaklarının dilimli sarkmaları ve kemer aralarındaki kabartmalar kulenin bezeyici öğeleridir.

Süslemesi : Kilisenin narteksinin kemerlerinin karınlarında aziz ve havarileri betimleyen resimler bulunmaktadır. Aziz ve havarilerin isimleri yazılmıştır. Kubbe yüzeyinde bitkisel bezeme bulunurken, pandantiflerde İncil yazarlarının tasvirleri yer almaktaymış. Apsis yarım kubbesinde de Kutsal Ruh betimlemesi bulunmaktaymış. Kuzey haç kolundaki tonozda da Meryem tasviri dikkati çekmektedir.

Malzeme ve teknik : Moloztaş dolgulu duvarlar, düzgün kesme taşlarla kaplanmıştır. Kitabelerde mermer kullanılmıştır. Sütunlar arasındaki gergilerde demir malzeme kullanılmıştır.

Kitabesi : Yapıda bulunan iki kitabe 1831 ve 1835 tarihlerini taşımaktadır. Kitabe Rum harfleriyle Türkçe (Karamanlıca) yazılmıştır. Kitabede, yapının Celeboğlu Hacı Murat Kalfa tarafından 8 Eylül 1835 yılında inşa edildiği yazılıdır.

Tarihlendirme : 1835 yılında inşa edilmiştir.

Kaynakça:

Fügen İlter, "19.Yüzyıl Osmanlı Dönemi Mimarlığında, Kayseri Yöresi Hıristiyan Yapıları:Germir ve Endüllük Kiliseleri", **Belleten,** S.205, (1989), s.1661-1682.

Osman Eravşar, **Seyahatnamelerde Kayseri** ,Kayseri 2000.

Harun Güngör, "Karamanlıca Üç Kitabe", **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Ekim 1989, s.34.

Şeyda Güngör Açıkgöz, **Kayseri ve Çevresindeki 19.Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,** (İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.67-72.

Harun Güngör, "Kayseri, Niğde ve Nevşehir Yöresinde Karamanlıca Kitabeler"**, Sanat Yazıları, Prof. Dr. Zafer Baybutluoğlu Armağını** (Editörler, Mustafa Denktaş, Yıldıray Özbek) Kayseri 2001, s. 305.

Endürlük Kilisesi, genel görünüş.

Endürlük Kilisesi, narteksi.

Endürlük Kilisesi, apsis cephesi.

Endürlük Kilisesi, iç mekan.

Endürlük Kilisesi, freskolarından detay.

Endürlük Kilisesi, çan kulesi.

ESERİN ADI : REŞADİYE STEFANA RUM KİLİSESİ

İnceleme Tarihi : Eylül 2006

Yeri : Kayseri ili, Talas İlçesi, Reşadiye Kasabası, Fabrika Çıkmazında bulunmaktadır.

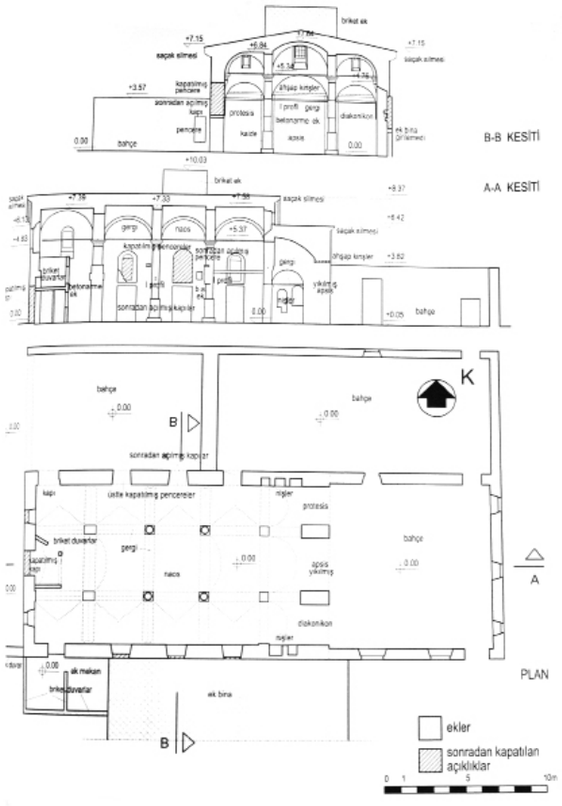
Bugünkü durumu : Bakımsız ve harap haldedir.

Tarihi : Eser 1840 yılında inşa edilmiştir.

Plan ve mimari özellikleri : Doğu-batı doğrultudaki kilise, üç nefli olup bazilikal plânlıdır. Kilisenin dış ölçüleri 11.65x19.70 m.dir. Orta nef diğerlerinden daha geniş tutulmuştur ve dörder sütunla bu neflerden ayrılmıştır. Nefleri birbirinden ayıran yuvarlak kemerler dikdörtgen kesitli büyük ayaklara yerleştirilmiş sütunlara ve yan neflerde duvara yerleştirilmiş konsollara oturmaktadır. Sütunların başlıklarında palmet, konsollarda akantüs kabartmaları görülür. Kilisenin yan nefleriyle orta nefin batısındaki bölüm çapraz tonozla, orta nef ise beşik tonozla örtülüdür. Kilisenin üst örtüsü taştan eğimli kırma çatıyla kapatılmıştır. Ancak kilisenin fabrika olarak kullanıldığı dönemde, orta nefin üzerine gelecek şekilde betonarmeden bir su deposunun yapılmış olduğu dikkati çekmektedir.

Kiliseye girişi sağlayan batı duvarındaki kapı, yapının 1956 yılında iplik fabrikası olarak kullanılmasından dolayı kapatılmıştır. Kapının güney ve kuzeyindeki pencerelerden kuzeydeki kapatılmış, batı duvarın üst kısmındaki üç pencere açık bırakılmıştır. Pencereler düz lentolu ve dikdörtgen formludur. Kilisenin güney ve kuzey cephelerinde zemine kadar inen dört niş ve bunların üzerinde pencere açıklıkları bulunmaktayken, nişlerden bazıları kapıya dönüştürülmüş, üstteki pencerelerden de bazıları örülerek kapatılmıştır. Doğu cephesinde bulunması gereken ve yarım kubbeli olduğu varsayılan apsis ve pastaforium mekanları tamamen yıkılmıştır. Yapının fabrikaya dönüştürülmesi esnasında apsis yıkılarak giriş bu cepheden sağlanmıştır. Doğu cephede duvarın üst kısımlarında her nefe açılan birer pencere yer almaktadır.

Orta nef tonozunun köşelerinde İncil yazarlarının sıva üzerine fresko olarak yapılmış

(Şeyda Güngör Açıkgöz'den)

betimlemeleri görülmektedir. Tonozun güneydoğu köşesindeki betimlemede kartal tasviriyle birlikte işlenmiş İncil yazarı Yahya seçilebilmektedir. Diğer İncil yazarları simgeleriyle birlikte günümüze ulaşamamıştır. Kilisenin güneyindeki nişlerden birinin doğu yüzüne Hagios Kristoforos betimlemesi işlenmişken, güney duvarda bir de sadece baş kısmı seçilebilen İsa tasviri yer almaktadır.

Süslemesi : Yapının neflerini ayıran sütunların ve konsolların palmet ve akantüs bezemeli başlıkları ve tonoza işlenmiş freskoları dışında bezemesi yoktur.

Malzeme ve teknik : Kilise kırmızıya yakın kahverengi kesme taştan inşa edilmiştir.

Kitabesi : Eserin kitabesi yoktur.

Tarihlendirme : Araştırmacılarca 1840 yılına tarihlenir.

Kaynakça:

Şeyda Güngör Açıkgöz, **Kayseri ve Çevresindeki 19.Yüzyıl Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,** (İ.T.Ü. Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s.77-80.

Reşadiye Rum Kilisesi, narteksin görünüşü.

Reşadiye Rum Kilisesi, genel görünüş.